

VÁRUCCA

M Ű H E L Y

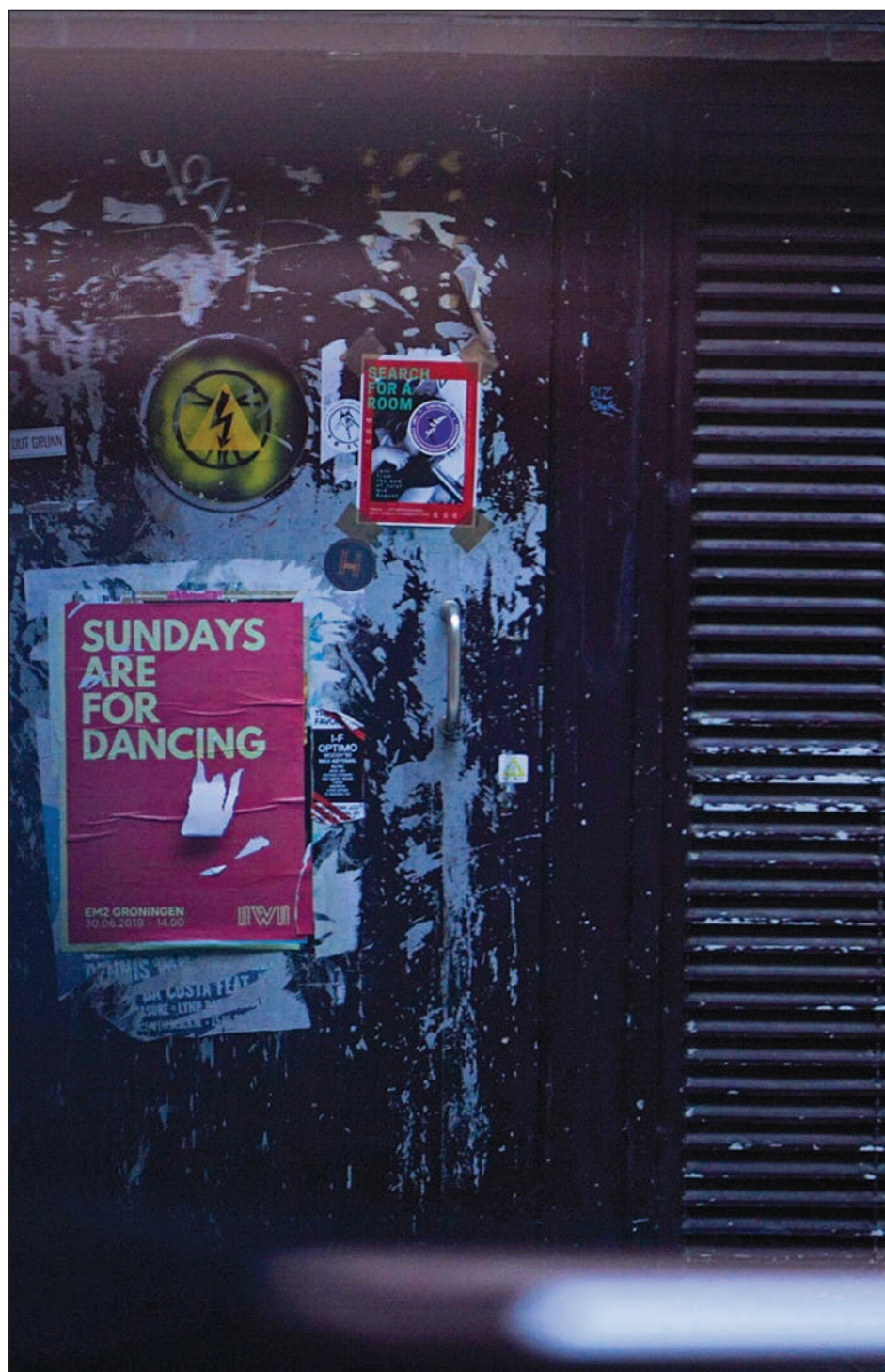
I R O D A L O M - M Ű V É S Z E T

66

66

VÁRUCCA

Sundays are for dancing - Csetvei Klára fotója

Fickó bakelittel - Csetvei Klára fotója

VÁR UCCA MŰHELY
irodalmi és művészeti lap

XX. évfolyam, 66. szám
2019/4

Főszerkesztő:
Fenyvesi Ottó

Szerkesztő:
Kilián László

Kiadja a Művészetek Háza,
Veszprém, Vár utca 17.

Telefon:
+36-88-425-204

Drótposta:
varuccamuhely@gmail.com

Borítóterv:
Áfrány Gábor

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza!

A kiadásáért felel
Hegyeshalmi László,
a Művészetek Háza igazgatója

Nyomdai munkálatok:
OOK-Press Kft., Veszprém

Tördelés:
Dénes Tamás

ISSN 1586-7838

Támogatók:
Nemzeti Kulturális Alap

Veszprém Megyei Jogú Város
Önkormányzata

Művészetek Háza, Veszprém

Tartalom

nka
Nemzeti Kulturális Alap

VESZPRÉM
A KIRÁLYNEK VÁROSÁ

Kukorelly Endre versei	3
Sándor Zoltán novellái	6
Szegedi Kovács György versei	12
Debreczeny György: Kollázsok Tandori Dezső műveiből	13
Szabó Gergely versei	18
Sánta Miriám: Lösz	21
Enes Halilović kisprózái	29
Zoran Gashi versei	36
Ari Behn: Sértetlenül	40
Ante Vukov: Lírai költemények	44
Bíró József versei	49
Pistoli Leopold: A Császárnő	53
Novics János: Nosztalgia	59
Szikra János: Pár locska dalocska	62

KÖNYVRŐL KÖNYVRE	67
Szűts István Gergely: Sikerképlet (Barabási-Albert László)	67
Hörcher Eszter: Mindannyiunk tükörképei (Tóth Krisztina)	69
Bene Zoltán: Számot vetni, törekedni (Zsille Gábor)	74
Czini Zoltán: Az önmarcangolás mesterfoka (Hidas Judit)	76

KÉPZŐMŰVÉSZET	80
Kollár Dávid: Csipkerózsika utolsó tánca?	80
Fenyvesi Ottó: Upcycling (Géczi János)	82

Mosonyi Kata versei B. Z. emlékére	86
Iliés Renáta versei	88
Röhrig Eszter: Afrodité Egerben	90
Korinek Janka versei	93
Móritz Mátyás: Hipertermia	95
Szabó Elvira: Az Andrassy út 1. szám alatti ház története	97
Németh András versei	100
Szauer Ágoston versei	104

VESZPRÉM
MŰVÉSZETEK HÁZA

Akrobatalányok

Mostani számunkban Csetvei Klára Groningenben élő fotós fényképei láthatók

Előző 65. számunkban a Sulyok Vincéről készült fotót Kaiser Ottó, a Horváth Lajosról készült fényképet Gáspár Gábor és a Botár Attiláról készült fotót Baumann Béla készítette.

Kukorelly Endre

Ha kimozdulna

Ha kimozdulna, éppen esni fog,
nem is nagyon, ez most csak kismosás,
csodálnám (hogya élne), hogy mozog.
Csodálnám érte; mennyi változás!

Szeretne otthon lenni ott, ha nem
piszkálnák érte, miért épp van, és
nem mondanák meg, mi miként legyen.
Ha lehető lehetne a levés.

Végül tehát: csodálnám, hogya élne,
s magából egy kis vészterhes magot
ha nyárvégről el tudna tenni télre,

megérve így az Esőtlen Napot.
Lekismosva lenne pizok s pizokság,
boldog börtön leendne, büszke fogság.

A legjobb volna mégsem

A.
Legjobb.
Volna.
Mégsem.
Elfogyni, mint a szappan.
Aztán lecsúszni szépen,
a végső egy alakban.
Tévedésből, alig. Vagy
aligha tévedés ez?
Mert az, hogy már alig vagy, még elég a levéshez.

Nem is hogy fel kell adni, mert
hova fel, egy
sehogy sem vagy alig őrzött helyet.
Nagy szemekkel csodálkozik
az ember valaki mások helyett.

Nem hogy már mennyire elég,
hogy egy ilyen vacak rossz helyen áll.
Ugyan, mi ég
el és mi nem. Minden vajjas,
nem túl száraz szendvicseket kajál.

Én elég jól érzem magam
hazafelé, és elfelé hazul-
ról. Egy kicsit sajog, kicsit
ragad. Nem tré-
fa, nem. Egyszer ragad, egyszer lazul.

*

Nem tudok
ittmaradni,
nem tudom
itthagyni sem.
Úgy volna
jó,
ha kiderülne, hogy
nincs is
ilyen.

Kirakat

Ácsorogtunk annál
a kirakatnál. Ott álldogáltunk órákig.
Mintha a járdához
tapadtunk volna. Valamikor
aztán nyilván eljöttünk onnan.

Egymásra se néztünk. Hagytuk, menjenek
el a trolik. Az egyiknek még
inteni is kellett. Úgy intett
vissza akkor az a sofőr, mint
aki épp elég jól ért mindent.

Ablak, Csetvei Klára fotója

Sándor Zoltán
Örvényben

A folyó halkán csordogál. A parttól néhány méterre korhadt kőristörzs úszik. Az uszadékfán varjú tollászkodik. A szemközti sziget közelében örvények kavarnak. Mintha valaki egyszerre kihúzta volna több egymás mellé helyezett fürdőkád dugóját. A forगतagok elnyelnek minden hordalékot, ami a vízbe kerül. Azt mondják, ha beszippant egy, hagyni kell, hogy lehúzzon a mélybe. A víztölsér lefelé szűkül, ezért lent könnyebb kitörni belőle. Kérdés, mennyire lehetséges adott helyzetben higgadtnak maradni és megfontoltan cselekedni. Szédületes erő húz lefelé, és bárhogyan is csapkodnál, vasmacsakaként zuhansz a mélybe. Azt sem tudod, lebegsz-e vagy úszol, élsz-e még vagy már meghaltál. Végtagjaiddal ösztönösen csapkodsz. Hallod a szádból kiáramló bugyborékok pukkanását. Központi idegrendszeredben hatalmas robbanásként éled meg mindegyiket. A fejed satuban érzed. A tüdőd mindjárt szétrobban. Arra gondolsz, halak falnak majd fel, amikor a következő karlendítéssel a víz fölé kerülsz. Köpködsz, öklendezel, nem győzöd magad teleszívni levegővel. Kihúznak az agyagos partra. Pokrócba csavarnak. A tábortűz mellé fektetnek. Pálinkával itatnak. Némán fekszel. Pehelyfelhők úsznak feletted az égen. A lemenő nap vörösében káprázik a táj.

*

Némán fekszem a parton. A csillagokkal teleszórt eget kémlelem. Ha behunyom a szemem, ellep az iszapos víz. A tűz pattog, az üveg körbejár. Frigyes lelkesen magyaráz. Keresztények nélkül kellene megélni a kereszténységet. A felekezeti hívők megléte feltételezi a szellemi vezetők meglétét, ez pedig visszaélésekre ad lehetőséget. Érvei megkérdőjelezzik a kereszténység erkölcsi alapját. Ha a hívő az elnyerendő mennyország érdekében cselekszi a jót, számító módon jár el. Sokkal értékesebb, ha valaki pusztá meggyőződésből teszi a jót. Magáért a jóért. Tamás vitába száll vele. A kereszténység komplexebb jelenség egy etikai kódexnél. A lelki támasz mellett az egyházi előjáróknak köszönhető számos társadalmi tevékenység megszervezése. Kérdezz meg egy egyedül maradt falusi nénit, mit jelent neki a templom. Olvass utána, a történelem során hány esetben segítette az egyház a nemzeti érdeket. Frigyes felesel. A nemzeti összemosása a kereszténységgel az őskereszténység elárulását jelenti. Krisztus elvetette a zsidó nacionalizmust, vallását az összes emberre kiterjesztette. És végtelen pacifizmust hirdetett. Tartsd oda a másik orcádat! Tamás közbevág. Ha az eszme, amit hirdetünk, magasztosabb nálunk, képmutatóvá

válunk. A kereszténység senkitől sem várja el, hogy tűrje a bántalmazást. A szelídség erény, de maga Jézus sem gyakorolt mindig szelídséget. Félreértelmezed. Frigyes hevesen magyaráz. Ezen nincs mit értelmezni! Lehet vele egyetérteni vagy sem! Mindenki érti! Egyébként is, Krisztus tanításának semmi köze sincs fegyverek, katonák, zászlók és harckocsik felszenteléséhez. Hatalomhoz, tekintélyhez, gazdagsághoz. Maga Krisztus a képmutató törvénytanárokat és farizeusokat megvetette. Fehérre meszelt síroknak nevezte. Kívülről szépek látszanak, de belülről tele vannak mocsokkal. A templom is egy meszelt sír. Kívülről szépen csillog, belülről azonban tele van álhívőkkel! Tamás hosszasan nézi a tüzet, majd felemeli a tekintetét Frigyesre. Isten háza mindenki előtt nyitva áll. Nem a befogadó bűne, ha az érkező lelkülete kifogásolható. Miki egy fahasábot dob a tűzre. Felizzik a parázs. Apró tűszikrák táncolnak fel az éjszakában.

*

Éles sikoltásra ébredek. Iszonyatosan lüktet a fejem. Kitámolygok a sátorból. Miki és Tamás némán állnak a vízparton. Lábaik előtt mezetenre vetkőzve hanyatt fekszik Frigyes. Egy hatalmas seb éktelenkedik a gyomrán. Kiürítettük az üveget, levetkőztünk és a vízbe mentünk. Sokáig úsztunk. Sötét volt. Egyetlen csillag sem csillogott az égen. Csak a végtelen feketeség: felettünk, alattunk és körülöttünk. Tamás halkán, tagoltan beszél. Én kijöttem, megtörülköztem, és lefeküdtem. Azt mondta, csobban még egyet. Felmászott erre a fára, és az egyik víz fölé hajló ágról a mélybe vetette magát. Felszúrhatta magát valamiben, aztán meg elvérzett? Miki tenyereit egymáshoz dörzsölgetve töpreng. És ha esetleg valakik, amíg mi aludtunk... Hosszasan hallgatunk. Értesíteni kellene valakit. A kialudt tűz mellől felemelem az egyik pokrócot, kissé kirázom és Frigyesre terítem. De mi lesz velünk? Mi lenne, baleset volt. Elhiszik? Miért ne hinnék el? Nem tudom. Van valami, amit még nem mondtál el? Nincs. Vagyis igen. Lökődöttünk. Kicsit incselkedtem vele, az érdekelt, mennyire tudja tartania magát az elvekhez, amiket hangoztat. Hallottátok, egész este provokált. A másik orcájára voltam kíváncsi. Együtt mentünk fel a fára. Ott is dulakodtunk egy kicsit. Igazából én löttem a vízbe. Többé-kevésbé baszkodásból. Különben is a vízbe vetettük volna magunkat. Azért másztunk fel a fára. Azonnal utána is ugrottam. Mindketten kiúsztunk, én megtörülköztem és lefeküdtem, ő még maradt. Azt mondta... Nem emlékszem, hogy bármit is mondott volna. Semmit sem vettem észre. Hosszúnak tűnő rövid csend. Tüntessük el! Egyikünknek sem hiányzik a felesleges macera. Kezdődik az egyetem. Neki meg már úgyis mindegy. Mikivel összenézünk.

*

A gumicsónakba tettük az ásót és a fejszét, majd rájuk fektettük a pokrócba csavart holttestet. Lassan tolvá magunk előtt a csónakot, beúszunk

az örvénylő folyón a szigetre. A közepén a szikes földben mély gödröt ástunk, teleszórtuk száraz gallyal és levéllel, azokra testesebb faágakat dobáltunk, leeresztettük szegény Frigvest és alágyújtottunk. Iszonyatosan füstölt. Hordtuk a fát rendesen, de nemigen segített. Így sosem ég el! Temessük be, és húzzunk innen! Most már szó sem lehet róla! Egy vadászkutya simán kiszimatolja! Miki kiúszott a partra, és csakhamar egy kanna benzinnel tért vissza. Az összeset ráöntötte. A tűz pillanat alatt fellángolt. Egymás mellett állva néztük a haj perzselődését, hallottuk az iszonyatos hőben összeroppanó csontok pattogását, az égő hús szaga terjengett a levegőben. Felváltva hánytunk. Ha éppen nem rókáztunk, akkor rendületlenül gyűjtöttük és dobáltuk a tűzre a fát, egy pillanatra sem hagyva kialudni. Alkonyodott már, amikor Tamás megkért bennünket, hogy mondjunk el közösen egy imát. Miki azt mondta, minek, úgymint ateista volt, aztán mégis mindhárman elmotyogtuk a Miatyánkot. Talán magunkért. A miriádnyi csillag néma tanúként pislákol az égen, amíg úszunk vissza a túloldalra. Másnapra olybá tűnt az egész, mint egy rossz álom. Ma is olyan.

*

Nem tudom, lehetséges-e múltbéli önmagamról első személyben beszélni. Saját testben maradvá emlékezni magamra. A múltam én vagyok? Vagy a valaki a múltamból, aki úgy rémlik, hogy én vagyok, tőlem teljesen független személy? Én és én: egy vagy két egyén? Tamás reverendába bújt sajátja elől. Miki Kanadába menekült gépeket szerkeszteni az övétől. Én maradtam sebészszikével a kezemben magammal. Ezeregyszer megpróbáltam letenni a fegyvert. Kinyújtani felé a kezem. Műtét közben a kórházban, karitatív jellegű akciók során, az Orvosok Határok Nélkül gyéren felszerelt táboraiban. Kitorlni az időből, amely örvényként magába szippantott. Választ kapni a kérdésre: létezett-e egyáltalán Frigyes? És vajon én léteztem-e? Reggelre eltűnt. Ezt mondtam a nyomozónak. Mindannyian ezt mondtuk. Úszni ment, és nyoma veszett, valószínűleg örvény. Napokig bűvárokkal keresték. Hónapokig minden csöngetésre, telefonhívásra, koppanásra megrezzentem. Kiderült! Most jöttek értem! De nem jöttek. Sohasem. Azóta is folyamatosan érkeznek. Mint akit bezártak egy időkapszulába, állandóan ugyanaz a kép pereg előttem. A sziget közelében örvények kavarnak. A túloldalra úszott kőröstorzs befut az egyikbe. A varjú az uszadékfáról felröppen a magasba. A folyó halkán csordogál.

Szívműtét

Heves szívveréssel ébredtem. A telefonom három órát mutatott, halvány villogás jelezte, hogy van egy olvasatlan üzenetem. „Kérlek, időben gyere a kicsiért, meg szeretnénk látogatni anyámat!” Kitapogattam az éjjeliszekrényen álló cigarettás dobozt, rágyújtottam, és az ágyból kikászálódva kimentem a teraszra. Arcon csapott a hajnali friss levegő. Az úttesten autó suhant el, magasra csapva a tócsákban lévő vizet. A távolból kutyaugatás hallatszott.

Évtizedek óta nem láttam Borit, s nem is hallottam felőle semmit. Maradt a székvárosban vagy visszaköltözött szülőfalujába, férjhez ment és gyereket szült, itthon dolgozik vagy külföldre költözött, esetleg... Fogalmam sem volt. Néhány perccel korábban azonban egykori valójában állt előttem egy vakító fehér lámpával megvilágított szobában, és lelkesen, mintha csak egy számára kedves olvasmányról beszélne, amelynek főhősnője szomorúságában befeküdt a kádba, és addig sírt, amíg bele nem fuladt saját könnyeibe, azt magyarázta, hogy meg kell műtenie a szívemet.

Nem emlékszem, bár azt hiszem, álmomban meg sem fordult a fejemben, hogy mi köze lehet egy bölcsésznek az operációhoz, az álmhelyzet sem rázott meg különösebben, nemrég mondta egyik ismerősöm, hogy koszorúérműtétre kell mennie, néhány nappal azelőtt pedig szívorvosnál jártam a szokásos fél éves ellenőrzésen. Az eredmények láttán a doktornő annyit mondott, szedjem továbbra is a gyógyszereimet, kerüljem a stresszhelyzeteket és próbáljak meg leadni néhány kilót, majd váratlanul megkérdezte, én írtam-e azt a megható történetet, amelynek főhőse kutyává változik, hogy a szeretett nő mellett maradhasson. Éreztem, ahogyan elvörösödik az arcom. Bólintottam. Hány éves is vagyok, érdeklődött tovább. Megmondtam, mire csak legyintett, aminek nem tudom, örülöm kéne vagy épp ellenkezőleg. Szóval volt mire alapoznom az álmat, az idegen elem benne csupán a hölgy volt, akiről évek óta semmit sem tudtam. Mégis mindvégig ott élt valahol bennem, és most felbukkant emlékeztetni, hogy akkor is a részemet képezi, ha a valóságban már régóta nem.

Egy pillanatra megfordult a fejemben, hogy felkeresem, ma ezt már könnyű, létezik internet, facebook, twitter, de gyorsan elvettem az ötletet, mert úgysem azzal a lánnyal találkoznék, akit egykor megismertem. És ő sem azzal a sráccal, akit a Művészetek Klubjában arra kért, hogy csavarjon neki egy szál jointot. A napokban összefutottam az utcán egy régi barátal, köszöntöttük egymást, hogy vagy, mi újság, ilyenek. Nővel volt, azonnal felismertem őt, ő viszont engem nem, a lánykori vezetéknevén mutatkozott be, ugyanúgy, mint húsz évvel ezelőtt egy nyári táborban, amikor bemászott a sátramba. Fenyő Luca vagyok, bejöhettek, hadarta, közben már bent is volt, te olyan agyalós típus vagy, ugye, akinek sosem

elég tudnia, mi van, hanem az is érdeklő, miért éppen az van, mondta, le nem véve rólam a tekintetét, nekem nem gond, ha örömd leled benne, az összes megválaszolatlan kérdést suttozd a fülembé, búgta és ujjaim közé akasztva ujjait hátradólt a kiterített hálósákon. Én csak a keresztnevet mondtam, ekkor kapcsolt.

Bori két halk kopogtatás után, mielőtt még bármit is szólhattam volna, belökte az ajtót, bocs, mondta vihogva, tekersz egyet, kérdezte, és kezembe nyomta a zölddel teli kiszacsót, maga pedig, letolva nadrágját és bugyiját, a véécésészére ült, és pisilni kezdett. Tudtad, hogy a feltámadás nem történelmi esemény, hanem állapot, amelyben az ember egyenlővé válik Krisztussal, magyarázta később, amíg az eső elől egy sötét sikátorban az eresz alá bújva az anyagot szívtuk. Az embernek fel kell támadnia élete folyamán, mert halála után már erre nem lesz lehetősége, és ezt mindenki másképp csinálja, figyelembe véve sajátosságait. Valaki gépet szerkeszt, valaki könyvet ír, valaki gyermeket nemz, valaki barlangba vonul, valaki pedig több mindent összekombinál, mert bolond az, akit csak egy valami foglalkoztat, és csak a balgák tartanak összeegyeztethetetlennek bizonyos dolgokat, a bölcs mindenből leszűri a lényegét és a saját hasznára fordítja. Nincs szabály, érted, csak a feladat: megvalósítani önmagad, avagy feltámadni. Csak ez az egy számít. Csak ez az egy. Csak ez...

Emlékszem, egyszer említette, hogy majd meggyógyítja a szívemet, mert mindig olyan búskomor vagyok, mintha már menet közben nosztalgiaát éreznék a múltó pillanat iránt. Ki tudja, lehet éppen ezzel az állandó búskomorsággal űztem el magamtól a feleségemet is. Az igazság az, hogy nem illettünk össze. Könnyelmű kalandként indult, szexuális túlfűtöttséggel, érthető, hogy túlértékeltem kapcsolatunk jelentőségét, mire rádöbbsentem a valóságra, Inesz már terhes volt, mi mást tehettem volna, elvettem. Gyorsan kiderült azonban, hogy nem működik, azt mondták, majd a gyerek összetart bennünket, de nem tartott össze, önámítás volt. Jobb is így mindenkinek, leginkább talán a gyerekeknek, évente kétszer jár nyaralni. Borival sosem feküdtünk le. Vagy ha igen, akkor elfelejtettem. Ez azért különös, mert abban az időben mindkettőnknek több futó kapcsolata volt, és sokat lógtunk együtt. Ha megtörtént volna, csak emlékeznék rá. Bár ki tudja. Az emlékek megbízhatatlanok, idővel kikopnak vagy eltorzulnak, így az ember némi önkénnyel állíthatja össze egyéni múltját.

Jót tenne egy pszichoterápia, jutott eszembe. Néhány éve segített. Hol van most? Üres utcákon bolyongok céltalanul. Mit érez? Mintha sötét köpenyes férfiak követnének, de nem látok senkit. Menjen be az első épületbe! Bementem. Mit lát? Könyveket, rengeteg könyvet, mindenféle könyvek vannak. Most nyissa ki a szemét! Kinyitottam. A szemem sarkából láttam a szófa melletti fotelban keresztbe tett lábbal ülő pszichológusnőt. Mi a véleménye az írókról? Az írók napjaink udvari bolondjai. Ezt hogy érti? Ők kimondhatják korunk visszásságait, anélkül, hogy emiatt

bárki is felelősségre vonná, netán komolyan venné őket. Minden igazi író valójában képmutató: szellemi kuplerájban rejtőzködő örült, aki ahelyett, hogy felvállalna a születésénél fogva rászabott szerepet és kiállna a térre, hogy a járókelőknek nyíltan elmondja véleményét a világról, inkább a szalonképes prostitúciót választja, művészi alkotásba oltva mondanivalóját. És a legtöbbjük ezért még elismerést is vár. Az irodalmárszerep igazából az örülség társadalmilag elfogadott formája.

A pszichológus mondta, nyilván kicsit hízelegve, hogy a memória mindig a kihagyásos technikát alkalmazva mesél a múltból. Az önvédelmi mechanizmus eszközeként működik. Nemrég elsétáltam az előtt a ház előtt, amelynek egyik kis szobájában egyetemistaként közel négy évig éltem egy ágy, egy ósdi szekrény, egy kisasztal és egy magnó társaságában. Húsz éve nem jártam a környéken. Abban sem voltam biztos, felismerem-e. Könnyen ment. Tartottam az érzéstől, ami majd a szembesüléskor a hatámba kerít, de meglepetésemre, nem éreztem semmi különöset. Egy ház volt csupán, amely semmiben sem tűnik ki a többi közül az utcában, lassú léptekkel elhaladtam előtte, szemem sarkából meglestem, és hátra sem pillantva, tovább mentem. Később többször is eltöprengtem afelett: vajon akkor is így tettem volna, ha egy kedves személy a múltból sétál be látókörömbe? Például Bori. Megáll, félrelöki a szemébe lógó vörös hajtincset, és vihogva megkérdi: tudtad, hogy pillanatok sorakoztatásából sohasem lesz örökkévalóság, ahogyan boldog percek halmozásából sem születik boldogság?

Az úttest felé pöccintettem a csikket, becsuktam a teraszajtót, és visszabújtam az ágyba. Szívverésem valamelyest mérséklődött. A valóságban látott ház aligha változott két évtized alatt, számomra mégis idegennek hatott, bennem teljesen másképp él, emberek, történetek fűződnek hozzá, azok teszik otthonossá emlékezetemben. Magamra húzva a paplant, Borira, Lucára és Inesre gondoltam. Vajon ők hogyan tekintenek vissza a múltra, és milyennek látják benne egykori önmagukat? Lehunytam a szemem, s megpróbáltam visszaidézni a legutóbbi álmoképet. Ha időben visszatérek saját műtétemre, Borinak végre sikerül meggyógyítania a szívemet, reméltem, neki mindig mindenre volt megoldása. Hanyatt feküdtem, a mennyezet irányából vakító fény világított a szemembe, ne feledd, sohasem az igazság számít, hanem az igazság megítélése, hallottam hangját félálomban, s mielőtt még öntudatomat vesztettem volna, az villant az eszembe, vajon hogyan vélekedne az egykori egyetemista a túloldalon bandukoló középkorú férfi szívfájdalmairól...

Szegedi Kovács György

Tóparton

A színeid,
azok a fontosak.
A színek előhívják
az emlékezet sötét kamráiból
az illatozó helyszíneket,
ahol minden részletnek
jelentősége van: halsütés a tóparton,
szeretsz-e még engem? Mennyire szeretsz?
Mond ismét, szeretsz-e?
És az a belső táj,
hol a szó krónikása lehetsz,
ahol a másik nagysága mellett
tudsz nevetni
saját kicsinységeden,
ahol kezedben a tőr
vajjá válik.

Közöttünk most

*„Egymáshoz jártunk kórházról kórházra, egymás halálát éljük tovább.”
(Hervay Gizella)*

Fáj a csönd éles köve,
szívünk talpát
gyötri, vágja.
Közöttünk most
réti szél jár,
a kora esti
Somogyi Béla utcán... átsuhan,
azt súgja, „semmit nem jelent”.
S az ágak között bukdácsoló
vérvörös naplemente lassan
átfesti aprócska reményeinket
a saját színére,
ahogyan a helyükön fénylő csillagok
sírón-ragyogva
néznek
le ránk.

Debreczeny György
Kollázsok Tandori Dezső műveiből

legbelül

kollázs Tandori Dezső műveiből

megszólít a jel kiabál
legbelül csak a némaság
mindegy ki mit akart jelezni
nem akar terhelni mondja
mindegy hogy ki mit kiabál
tisztázni kellene azonban
egynémely tisztázatot
amit lehetetlen
amit nagyon is kell
ene
alig van időm
félálomban
talált tárgyakra rátalálni
minden úgy van ahogy nincs
és kiabálni nagyon is kell
ene
nem akar veremlni mondja
nem akar elver(mel)ni
a némaság csak legbelül
szólít és megkiabál
alig van félálmom
mindegy hogy ki mit
sci fit álmatag krimít
vagy ébrenlétet álmodik
hogy ki mit nem és mit igen
legbelül némaság vizitel

*felhőtlennek látszik**kollázs Tandori Dezső Szellem és félálom című kötetéből*

utólag felhőtlennek látszik az egész
minden reménytelen badarság
nagyon olvasott illetők
mulatoztak kivégzőhelyek mellett
az ünnepélyen persze nem voltam ott
néztem inkább a villamosok
megváltozott útvonalát
egy fél almáról álmodtam amikor
felriasztott egy zökkenés
a fél alma az élet fél álma?
az élet félelme?
félelmetes félemelete?
én azért nem nevetnék
hajdani italozótársamon
a vegyesbolt előtt
mentegetőzött hogy ő
eztán már nem tesz semmit
meggyújtottunk egy mécsest
reménytelen badarság minden
mondta a nagyon olvasott illető
mikor ferdén nézett rám a világ
könnyű azt mondani
hogymilyen nehéz mondani:
megmenthető lennék
a villamosok ünnepélyén
a kivégzőhelyen
mást mondani nincs módom
Goethe Medált osztottak nekem
felhőtlennek látszik utólag az egész
állunk itt vagy nem messze ott
a felhők alatt
természetesen élünk a kalitkánkon belül
és itt nincs helye se zökkenésnek
rázkódásnak magyarázkodásnak

illendően

kollázs Tandori Dezső Meséj rólam ha tudsz című kötetéből

a kérdésemre nem kaptam választ
és becsukódott mögöttem a ház kapuja
nem keresem a lényeket
sétáljunk egy kicsit a séták terén
gyógypapucsban
és hagyjuk el a kérdések terét
a lényeg lebernyegét
aki nem a falvédőről jön
nem is csörömpöl mint vekkered
becsukódik mögöttem a vekkerek háza
de fel nem ébredek
egy kicsit aggódom is
álomban nézem az eget és a földet
fejemen száraz fűből van a koszorú
és tyúkhúrt pengetek
becsukódik mögöttem rengeteg
hótömeg
az ember sohase nő fel egészen
a kapukhoz és a vekkerekhez
nem keresem a (hó)tömeget
hohó ez itt a hó ez meg a tömeg
álomban műanyag
szatyrokkal baktatok
ég és föld közé álmodom magam
egy kicsit aggódom is
hátha felébredek
hagyjuk a lényeket s a tyúkhúrt
sétáljunk kicsit a gyógypapucs terén
aztán sétáljunk vissza a falvédőre
és csörömpöljünk illendően

*nincs semmi Tandori úr**kollázs Tandori Dezső Főmű című kötetéből*

mindenkid meghalt állsz ott brunzolsz elmész
hamar otthagysz a célselekvéseket
Tandori úr nincs semmi szólt ki a kedves
pénztáros hölgy de ő is meghalt
nem is tudom hogyan mondjam el
megnéztem sapkás képem az 1/8 boromban
itt végre újra sírok ezeknél a síroknál bírok
és hal(l)ott vonatfütyty száll felém
nincs közös dolgod itt senkivel
olyan ez mintha nem is lettél volna

hamar otthagysz a tévcselekvéseket
mindenkid ott áll brunzol meghaltál és elmész
nincs itt a kedves pénztáros hölgy
aki meghalt szól ki Tandori úr
mindenki ott áll kiszól meghal brunzol és elmegy
Tandori úr kedves nincs semmi
szólt ki a hal(l)ott pénztáros hölgy
veled marad madarad: öregen is a nyughatatlanság
kelj föl és tégy vagy ülj de akkor ne bánkódj
nincs közös vonatfütytyöd itt senkivel

Tandori úr nincs semmi kedves
de az is meghalt szólt ki a pénztáros hölgy
hagyja ott hamar a pótcséken a pótselekvéseket
megnéztem ezeket a sírokat az 1/8 boromban
itt végre újra sapkát hordok viselek
olyan ez mintha nem is tudnám
hogyan mondjam el
olyan ez mintha nem is lett volna
közös dolgom itt senkivel
mindenki meghal áll ott brunzol és elmegy

halovány vonatfütyty száll felém

magam írom ezt
kollázs Tandori Dezső műveiből

miért megtanulhatatlanok számomra
a növények nevei kérdezem
áttekinthetetlen gyűjtemény lett belőlük
a lakásban
ezt ismételtetem
a növényekből meg az emberekből

egy kocsmába lebotorkálva
van-e mit beszélniök egymással az embereknek
legyek az ahol vagyok
és ne legyek legyek
titkos szobanövényen vagy mosatlan pohár
magam írom ezt

növények között botorkálva
miért megtanulhatatlanok számomra
az emberek növénynevei
az emberek kocsmanevei?
áttekinthetetlen gyűjtemény lett belőlük
e földön

a földön ülve magam írom ezt

Szabó Gergely

Forintért

Benne voltunk nyakig
a nyárban. Fogtunk két
téglát, és végeztünk
a krumplibogarakkal. Sokkal
jobb volt a ribizliszedésnél.
Savanyú, unalmas és folyton szétnyomom
őket. Akkor már inkább a krumplibogarakat.

eltévedünk

se erre se arra
de biztosan
lassan épül fel a disztópia

nincsenek irányok
csak negatív holtjáték

világok halottasházában egy üvegre
épp felcímkéznek minket
konzervált kiállítás leszünk
látványos elrettenés

végre
tényleg
úszkálunk
majd
a lében

save your wheel

konkáv
leszel
elbújsz
magad
elől
vezetékekben
futok
szétszabdalom
kereteid
átléped
áramköreid
oszlopokra
némán
üvöltő
démonokért
sóvárogsz
behelyettesítendő
időpontokban

Alulnézet

A találkozásokra
kellene hagyatkozni,
hogy a berepedt példaképernyő
rianásaiból ne csússzon ki,
az univerzumoktól való
divatos félelem.

Álmomban csak a szakadék
a menedékem,
a csöndszilánkok.

A poros ütközet legalján
pillantom meg a vakságot,
amitől képlékeny vagyok.
Formálódnék.

Szerelmeim körül
dagadt varjak pókereznek.

megosztottak

kétszer felejtettem el a szimfóniát
mi közöttünk vált nyitánnyá
azóta csak ilyen egyszerű
dolgok jutnak az eszembe
hogy régen néztem az eget
a fejem sarkától terjed a pernye
a nyárnak szaga van a kutyának meg nesze
a következő tizennégyes busz elhagyta a családját

miért vonszolok minden sóhajt
a ceruzából kifolyt grafitdombokhoz
leszakad a füle zacskóban hurcolt
megfejtethetetlen kegyelemnek
elfoszlik az összhangban
és a rekesznyíláson át csalja meg
egy másik szólammal

megeszik mit nekik számtan
haragzár a kihűlt jövő
visszavárnak

Lány és kerékpárok, Csetvei Klára fotója

Sánta Miriám

LÖSZ

(Kolozsvár–Kishegyes)

Tedd fel a Dead Can Dance Anastasis című lemezét

I. Children Of The Sun

Pár nap van az indulásig. Még nem tudom, ő velünk jön-e, mindenben arra törekszem, hogy sikerüljön, de végül kihúzzák a fogát, és a varratokat az indulás napján szedik ki a sebből. Ezernyi tab megnyitva a böngészőben: Google-térkép, autóbuszok, vonatok menetrendje sok átszállással, magyar, szerb, román – a virtuális infrastruktúra stimmel, csak épp a Bukarest–Belgrád vasútvonal hiányzik, meg a rendszeres Kolozsvár–Szeged buszjárat gyakorisága, közben a CFR és a MÁV önfelelt zsonglörködése az utazni vágyó idegeivel. Négy órán keresztül megállás nélkül brainstormingolok V.-vel, az internetezésben is le lehet izzadni. Mert hát a fene gondolta volna, hogy autó hiányában Románia és Szerbia között Magyarország az az ország, amelyik önmagával határos, viszont nekünk is megvannak a határaink. „egyszer már útlevel nélküli kínai gyereket is sikerült behozni az országba, a ti gondotok üde kis színfolt ahhoz képest” – írja V., hangosan röhögök, majd bezárom az összes tabot.

Egy ideje minden nap sírok, nem értem. Csak érteni vélem, hogy most kólintom fejbe magam saját próféciáimmal, és jól fogna egy kis helyváltoztatás. B.-vel fogunk utazni Temesvárig, onnan autóval jön értünk J. Jó lesz B.-vel utazni, megnyugvással tölt el, hogy vannak emberek, akikkel minden más mellett lehet nagyokat hallgatni.

II. Anabasis

Kelés reggel 5-kor, vagyis, ahogy mi mondjuk B.-vel: az éjszaka közepén. Félkómásan támolgok be a nonstopba, két száraz kilfi szélébe gondosan odatuszkolt, vékony szalámiszelettel és anémiás zöld (?) salátarajttal ellátott, most talán csak ennivalónak nevezendő valamit vásárolok két csoki társaságában. Mintha nem volna elég már így is a piros vászonszatyorban: román édességek (Tecsá, ROM, Eugenia, Poiana, Făgăraș kekszek, csokik, egyebek) P.-nek és K.-nak, ez lesz az én kontribúcióm a legendás Plazmák, Smokik és mindennemű exjugó (nápolyi) szeletek világához, amelyet kényszerű közlekedési infrastruktúránk újrágondolásával hódítunk meg.

De előbb a Kék Nyíl elnevezésű, antiergonomikus ülésekkel ellátott vonatszerűségben görnyedünk B.-vel, gumiállagú gerincünk hatalmas örömére.

Van azért a Sziget-hegység mély völgyeiben néhány olyan fény, amely csak azokon a venyigéken és csak úgy tud megcsillanni. A gyorsvonal „száguldásában” is látom, ahogy a harmatos pókhálón megmozdul gazdája és kinyújtja valamelyik lábát a nyolc közül. Sajnos mi egyik lábunkat sem tudjuk, udvarias bökődésekkel idegesítjük szemben ülő útitársainkat végtelen illemtudással és izomlással.

Amikor B. felébred, már a nyugati síkságokon zötykölődünk. Minden alkalommal, amikor ezen a vidéken járok, megkérdőjelezem Petőfi Sándor életművét és nem átallok most sem hetyke „vitába” kerülni B.-vel, aki alföldi gyerek, büszkén tud elszáradni a napon, viseli a porfelhőket, és úszott már folyóban. Megkérem, győzzön meg az alföldi táj szépségéről. Hirtelen megpillantom a környék méltán híres őszibarackfáit terméssel – a piac tele van velük otthon, de mint a csirkecomb a polisztiroltálon: nem nagyon látjuk, honnan jött. Vacillálok, hogy menjek le városias szégyenlősségbe, vagy inkább alfába. Az utóbbit választom, Aradon ébredek fel. Temesváron várunk kell még: J. közép-európai idő szerint él. Pedig minden olyan közel van, ha az ember megszokja a távolságot. A senki földjén vajon hány óra, kérdezem.

Megismerkedünk J.-vel, már egyből boldogabb leszek, valahogy kikeveredünk a temesvári külvárosból és Zsombolya fele vesszük az irányt. Hamar kiderül, hogy J. a rövidítések embere, egy falubeli határátkelőnél kelünk át – és mint otthon bárhol, épp toldoznak-foltoznak valamilyen aszfaltot valamilyen pénzből.

Hamarosan nekifoghatok tesztelni a Vajdaságról alkotott sztereotípiáimat, amely természetesen vélt és valós szerb és magyar balkáni konkokciókból áll. Egy falu (talán Ada, J. szédítő tájékozódásában, a szinte teljesen felesleges síksági kanyarokban megfeledekzem arról, hogy hol vagyok épp) Tito marsall utcáján, egy fateleppel szembeni betonlépcsőn gubbasztva minden leülepedik, mint B. és J. gyomrában a sör, mint a szerb hatóságoknál a 0,20 százalékos lehelet a szondában.

J. rákérdez: zavar-e titeket, ha rövidítésen, földúton megyünk? B. szerint nem, jómagam visszapofázok: csak azért, ugye, hogy még egy sör. Tehát rövidítésen megyünk, előbb a hatalmas napraforgóföldek között, átadatlan aszfaltúton.

Napraforgók ennyire testközelségből. Se szegély, se árok, se kerítés, csak jégelhárító és hatalmas, sárga virághad glédában, alattuk nyüzsgő rovar-társadalom. És majd a híd, alattunk az autópályával, melyen akár a tenger is. Tengerek, melyek határokon túl is, nekik is, nekünk is. Szívünk az autópálya, mely a tengerig ér.

És aztán begördülünk Kishegyesre.

III. Agape

Szédülten szállok ki az autóból, fel kell készítenem a lelkem a találkozó-sokra. Furcsa ambivertálnak lenni, örökkéig csak készíti magát az ember valamire vagy valakire. Egyensúlyoz a small talkokból egyből mélységbe váltó beszélgetések között, előbb bizalmatlan, majd meleggő átváltó tekintetek között. A kísérteties otthonosságérzet azonban mindent felülírni látszik. A kocsni előtt már vár V., üdvözljük egymást, végre rendesen is találkozunk, eszembe jut a sok tab a böngészőben. Máris egyforma a cipőnk, méretben is, fazonban is, neki piros, nekem fekete. „fekete-piros fekete / táncot jár / a járda szöglete. / Akár a kéz, ha ökölbe kékül”, akár ha mégis mi a fenének kell zsigerből és fejből idézni Kányádit Vajdaságban, hát miért ne, az isten szerelmére, fogunk idézni majd elég Tolnait.

Amikor meglátom P-t a kapuban, dobogni kezd a szívem, gyorsan megölelem, még mielőtt észrevenné, tudatosan örvendek, erre is vártam. Egyből beszélgetni kezdünk, mintha most hagytuk volna abba, pedig februárban volt. Meghívás K.-hoz a Fácán villába, amely egy alternatív Dombos, nem is feszt, nem is remix, hanem egy elvarázsolt kúria, Habsburg vizslával (aki Vanda és akiben német–magyar vér csörgedez). Azt sem tudom, merre kapjam a fejem. A legjobb terepen gyakorolhatom önszabályozó mechanizmusaimat, lélegezhetek jó mélyeket, őszintén mosolyoghatok, kinyithatom minden pórusomat egy ismeretlen közegben, mely mégis olyan otthonos. Felfogás kérdése, öntöm magam nyakon, biztos csak a sztereotípiáid kisapám, a magyaros vendégszeretet meg a kisebbségi összetartozás, fogd be a szád, de hát ha egyszer otthonos, most mit csináljak.

A szálláson van wifi, ami jól tesz generációs internetfüggőségemnek és a nem EU-s mobilhálózatnak. Az ágyterítővel takarózom a franciaágyban, B.-t a túlsó szoba emeletes ágyának földszintjén hagyom, minekutána kiderül, hogy éjjelente számomra megbocsáthatatlan gáztettek hajt végre, azaz horkol. Előtte még este lemegyek a tágabb értelemben vett fesztivál helyszínére és – ahogy a csángók mondanák – „megcserkálom” a pljeskavicát. Nem vagyok biztos benne, hogy a hagyma-tejföl-paradicsom-sült hús kombó farkaséhségemre be fog válni, mert a belügyminisztérium megbízhatatlan ilyen téren, de úgy tűnik, pont erre volt szükségem, benyelem, mint a gödény. Finom. Olyan mint a miccs, csak lapos. V. azt mondta korábban, hogy olyan mint a csevap, csak lelapítva, de nehogy véletlenül is csevapcsicsát mondjak, mert a vajdaságiak megvernek. Nem azért megyek oda, hogy a számra kapjak, hanem hogy a számba vegyek (egy pljeskavicát).

Valahogy megjegyzem, hogy merre található a szállás. Pljeskavicásan és hullafáradtan nekivágok egyedül a hosszú utcának. Téglafal kell legyen a végén, tehát nem téveszthetem el. Mindenféle ideges kutyák válnak egyre idegesebbé, vagy csak egyszerűen kutyává a kapuk mögött, mígnem megjelenik egy nagy fekete, peckesen hátrakunkorított farkkal, és ugatva

szalad felém, nekem eszembe jut a kirándulás a Bükkben meg a tizenkét vérszomjas, félvad eb, majd úgy pljeskavicásan és hullafáradtan rohanok vissza a „főbb” utca fele, mint egy vérbeli városi beszari, egyenesen a Wine Clubhoz. A kedves pincérlány van ott, elzihálom neki a történeteket, rettenetesen komikusan és szánalmasan festhetek, de ebben az órában már nem érdekel. Van taxi. Jó. De Feketicsen van. Majd hirtelen, mint a Szentlélek, megjelenik V. Neki is előadom magam, azt mondja, most tette le a kocsit, biciklivel van. Gyere, mert elkísérlek. Kezdek megnyugodni, de párhuzamosan „hogy az istók akárhová tegye azt is aki nem csukja be éjszakára a бүdös дөгét” belső monológot is eleresztem. Azt kérdi, felülnek-e hátul a biciklire, hogy menjünk gyorsabban, nyilván ő is szívesebben helyezné vízszintbe magát. Magamban a kezeimet tördelve vacillálok, hogy nem épp a legjobb ötlet, mert szétmegy a fenekem, de azért ráülök a rácsra, szét is megy a fenekem, röhögünk idegesen mint valami sihederek, elsütöm a viccet is, hogy majd írok egy könyvet és az lesz a címe, hogy Biciklizéseim V. G.-ral. A kutya nagyon huncutul és tenyérbe mászó képpel fekszik a kerítés mellett és a farkával lapogatja a bácskai port.

IV. Amnesia

Korán ébredek, törvényszerűség ez új helyen. Az ágytakaró alól lesek az ablakra, melynek párkányán ott van a tévé, számomra megmagyarázhatatlan okból. Végigpásztázom a tulajdonos könyvespolcát, amelyen felfedezek néhány gyerekkori klasszikust, szinte ugyanabban a formátumban és kiadásban, valamint a BBTE bölcsészka könyvtárának szabadpolcáról ismert füzet sorozatot. Kisvártatva enyhe szívritmuszavarom lesz, mert sem K., sem P. helyi telefonszámát nem kértem el, a netezés pedig sokba fog kerülni, ha valamelyiküket el szeretném érni. Éhesen és kávézatlanul megindulok a faluban a Fácán villa irányába, majd valami lesz.

Amikor kiérek a „főbb” utcára, előbb körülnézek, magamba szippantom a csendet és a napsütést. A Wine Club előtti udvarba véletlenül tekintek be a kapu fölött. Még nem ülepedett le a tegnapi löszfalvarázs látványa, most viszont megpillantom a löszfalat a maga valójában. Teteje borzas a száraz fűtől, meghosszabbítása annak a török kori tömegsírnak, amely a Wine Club fölött tornyosul. És akkor látom meg a gyurgyalagot, ahogy színes tollazatával ügyesen evez a levegőben, majd akrobatikus mozdulattal eltűnik a falban, egy maga ásta mélyedésben. Földbe gyökerezik a lábam, mert utoljára tíz évvel ezelőtt láttam gyurgyalagot egy isten háta mögötti faluban a Baranya megyei Szigetvár mellett. Nagyon egyedül voltam, és nagyon elkóboroltam az ismeretlen helyen, valahogy utat nyervén magamnak a hatalmas nyárfák között, ki a nyílt rétre, ahol már látszott a löszös szakadás és csak rajzoltak, rajzoltak a gyurgyalagok, mint a fény játéka a kishegyesi falon.

V. Kiko

Előbb kopogok a vaskapun, bizonyára idétlen lehet kívülről látni, amint a városi lány óvatosan kopogtat a vaskapun. Aztán kiáltok, de csak úgy finoman. Hallgatózom, beszéd szüremlik ki, tehát ébren van a társaság, immár be is engedhetnének. Van két csengő a falon, mindkettőt megnyomom, az illedelmesség már fáj, beáldozom a méregdrága mobilnetet is, majd aztán egy jól irányzott mozdulattal megdöngetem a kaput. Erre már van reakció, be is jutok. Mint kiderül, egyik csengő sem működik. Át kellett volna mássz, mondja P. teljesen komolyan. Nagyon-nagyon finom kávéit iszunk és nagyon-nagyon finom pogácsát és kajszibarackot eszünk. Érzem, ahogy megtelek saját érzékeimmel, a sokféle korszakból és stílusból származó konyhai elemek mind megtöltik a bensőmet, mindenféle illat, frissesség, elkezdett téma, gyönyörű kisugárzású nők mellett. Próbálom felidézni, hogy mikor éreztem utoljára ilyet és hol. És hogy létezik az, hogy vannak olyan otthonok, amelyek úgy közösek, hogy mégis személyesek. Hogy a K. háza személyiségének kiterjesztése, amelyet úgy oszt meg velünk, vendégekkel, ahogy csak kevesen képesek. Megfeledekzem magamról, pedig B.-vel mi fogunk először felolvasni. Előkészítem magamban a hangot.

VI. Opium

„De amíg van kívül meginni egy pohár vizet, ne kételkedj a világ szépségében.” Aaron Blumm

Aztán csak ismerkedés és újrasismerkedés. Sz.-szel, Á.-val, ölekezés A.-val, komoly beszélgetés E.-vel, Gy.-vel és K.-val. Utóbbival interjú. Megbolondulok, kívülről érzekelem magam, kényelmetlen és kellemetlen, hülyét csinállok magamból, és ezt mindenki fogja látni. Aztán elengedem. Felmegyünk B.-vel és tekerünk egyet.

És ameddig van kívül megenni egy full zsírban csepegő burekot (bureket, erdélyi magánhangzó-illeszkedésem szerint), addig sincs baj, ezért A.-val így is teszünk. Felmászunk a borozó tetejére, én a túrósat, ő az almásat tolja befele, nincs szebb két jóízűen evő nőnél, akik a szlovénok vérmérsékletéről vitatkoznak a szerb alkonyatban. Meg karkülönbségekről, elengedésről, befeszülésről. Nagyon belefeledekzem a pillanatba. Körülnézek és azt érzem, sosem szeretnék hazamenni. Csak a dopamin és a szerotonin, meg a burek.

Este Á.-val és Sz.-szel a vajdasági és erdélyi magyarok ön- és nem rendelkezéséről, be- és ellenállásáról, össze- és visszatartásáról tartunk – számomra legalábbis – érdekesítő vitát a borozó egyik sötét sarkában, és közben próbáljuk P. különböző irányokba csapongó lelkesedését csillapítani. Végül úgy döntünk, hogy lesétálunk a terepre. Sz.-szel valamiért nagyon gyors léptekkel előremegyünk, osztjuk az észet a felsőoktatásról, egyikünknek sem kedvenc témája, mégis ide lyukadunk ki a politikai eszmefuttatások kapcsán.

Aztán kavarodás, K. K. L.-lél kölcsönös üdvözlés és üdvözülés. Feloldódok a tömegben.

Ülünk mind a bácskai porban, T., M., Á., P., D., B. és én. Aztán elmesélem, miközben a drón kereng a fejünk fölött, hogy Palicsón a kilencvenes években megharapott egy pingvin. Á. bizalmasan jegyzi meg, hogy akkoriban cikkeztek is erről, hogy valakit megharapott egy pingvin a palicsi állatkertben. Elhiszem neki, sőt, kontrázok: mást is megharapott volna? Persze, vágja rá, hát tisztán emlékszik rá, hogy cikkeztek erről. Elhiszem neki, míg lassan, de elemi erővel el nem kap a röhögés, hiszen hallom, ahogy tútolja és ragozza, trollkodás volt az egész, pókerarccal, minek mentem oda. Szédületesen nevetek, fölöttem úgy forog a csillagos ég, mint a körhinta.

Megbeszéljük B.-vel, hogy higgadtan elrendezzük a konfliktust a kutyával és hazamegyünk. Baktatunk a göröngyös úton. A kutya a sarki letérőnél lébecol, de előttünk még szaladgál egy kicsi borzos, majd eltűnik valamelyik kapu alatt. Csend van a Balassy Endre utcán, gyorsan letérük a Kulai útra. Megtanultam, hogy nem Kula utca, bármennyire is gyötör a kísértés, hogy szójátékokra asszociáljak egyből. De már mindegy is nekem, oda a jóindulat.

VII. Return Of The She-King

A szombati pangás miatt úgy döntök, lesétálok a másik úton a falu központjába, eltévedni nem tévedhetek el fényes nappal. Lejutok, veszek egy szelet pizzát meg egy vizet, és eszembe jut, hogy hát mindenki futott meg jógázott a reggel, miközben a másik felemre fordultam, most meg ők teszik ugyanezt. Leszivárgok a Wine Clubhoz, ahol már ott van P., E. és A., kávézunk, betolom a pizzát, furcsa lesz – egykor van az ebéd, most meg tizenkettő. Évődünk Sz.-szel, vág a nyelve, mint a borotva, „segítünk” az operatőrnek felvenni legalább háromszor, amint P. lehangulatsétál a járdán a hangulatifelvétel számára a hangulattévébe. Aztán pedig Híd Kör, teljes erőbedobással.

Azon kapom magam, hogy Gy.-nek magyarázok valami elmebeteg hülyeséget meg azt, hogy Kolozsvár nem Partium, meg Balázs Lajos csíkszentdomokosi nemi kultúrájáról szóló grandiózus néprajzi munkáját, az Amikor az ember nincs es ezen a világon. Megjelenik L., bemutatkozik, leül, fáj a feje. Nem ebben a sorrendben, de így. A különböző kender-szubsztanciákról értekezünk, meggyőzőm L.-t hogy mutassa már meg a jótékony kenderolajat a zsebéből, semmi különös, csak zöld paszta egy fecskendőben, mégis úgy rejtegetjük a K. kislánya elől, mintha legalábbis első osztályú heroin lenne. Mintha a kislány tudná. Bevehetem fejfájás ellen, kérdi L. tőlem, mintha valami mágikus erő készítené, hogy ismeretlen emberektől tudakozódjon a témában, de szerencséje van: a legális CBD-olaj gyulladáscsökkentő hatását nemsokára megtapasztalja ő is.

Csakhogy Gy. ezt nem tudja, ezért lélekszakadva rohan hozzám hogy bmeg a L. betolta a fél kenderolajat, most mit csináljak, lesz-e valami baja, kirohanok, L.-nek semmi baja, vigyorog, bár ő megijedt attól, hogy mi megijedtünk. Visszamegyünk. Elkezdődik a felolvasás, részt veszek a lapszám tartalmában, ezért helyem kerül a többiek között.

Aztán hirtelen érezni kezdem a súlyt a szívemen, ne most utáld meg a tömeget, kikapám, hisz jó helyen vagy. Mégis lassan felballagok a lépcsőn, a kapaszkodó mellett a tömegsírdombból kiálló csontok, „és a sima füves sírokon szanaszét félmeztelen/napozó szőke lányok seregét pillantottuk meg/igen az volt a legszebb”, meg a napraforgóföldek a rövidítésen, meg a lapos aljú fellegek tornyosulása a végtelen szántók és puszták felett, meg az, hogy szép a nevem és az emberek kedvesek, kedvesek, kedvesek...

Fent van L., megismerem Á.-t és E.-t. L. teker egyet, majd varázsol valamit, vizet varázsol a levegőbe, és én érzem a tenyeremben, az egész világot érzem, miközben magyaráz, mindenről. Leülünk a nyugágyakba. És akkor megkért, ÍGY, mondja L., „figyelj má’, azt az izét nem viszed le a hogyishíjjákba?”. Szakadunk a röhögéstől, pedig fogalmam sincs, kikről mesél. Mind ismerőseim lesznek hirtelen.

Aztán odajön Á. és a vajdasági falvak fallikus neveiről eszmecsere-lünk a közeledő eső magasságában: Hegyes? Dombos? Tornyos? Végül mégis elkerül az eső. És isszuk, isszuk a vizet a nyugágyban, mintha az életünk függene tőle. Függs is.

Hárman bandukolunk le egy kishegyesi napsütötte sávon, Krivaja-szagan. Nem tűnik olyan bűdösnek, a Malomárokhoz és egyéb kanalizálási csúcsteljesítményhez szokott orrom elvéve érzi csak. Visszasüt a nap, szépek vagyunk, szabadok és sosem fogunk meghalni.

VIII. All In Good Time

Valahogy elérkezik az éjszaka, másnap utazás vissza, fenyegető a korán kelés. L. elkísér, baktatunk haza, mert a kutya. Aztán mindenféle akadályba ütközünk, meg még le kell ülnünk a borozóban V.-vel és B.-vel, még el kell szívünk azt a békepipát, még el kell törölnünk néhány távolságot térben és időben, és még össze kell zavarodnunk egy kicsit. Aztán valahogy csak az útra kerülünk, de visszafordulunk hamarosan, mert kitalálom, hogy a másik úton kéne menni, ott nincs kutya, és a reggel azon jöttem le. Persze, hogy eltévedünk. A falu szélén vagyunk, legszívesebben lefeküdnék a fűbe, a bácskai porba, és hagynám, hogy süssön rám a hold, és soha ne érjen véget. Visszalyukadunk a borozóhoz, kiderül, hogy nincs rendőr a szállásom fele, visszamegyünk kocsival, felvesszük P.-t és családját, a háznál még téblábolunk kicsit. Elbúcsúzom L.-től, megölelem, nem akarom elengedni, elengedem. Aztán belém hasít a felismerés, hogy még minimum tíz embert kéne a keblemre szorítanom és hazavinnem holnap hajnalban.

Bemegyek a házba, kiveszem a franciaágyas szobából a csomagomat, ahol K. és kislánya aludni próbál.

Csak üresség és mechanikus csomagolás az éjszaka közepén.

Felmegyek B. fölé az emeletes ágyra. Földugókkal alszom, ám általában sikerül keresztülhorkolniuk azokat is az illetékes szerveknek. B. egy ideig szuszmutol és rugdalózik álmában, majd elcsendesedik, én viszont továbbra is hallani vélek valami egyenletes durmolást. Kiderül, hogy P. fűrészrel irgalmatlanul, mivel az ágy pontosan a két szoba között polccal eltorlaszolt ajtó mellett áll, és minden átszűrődik. Lassan belealszom a zajba.

Reggel kiállok a kapu elé, és nézem a gabonaátadót, furcsa hideg-meleget szél lengedez, a villanydróton tövisszúró gébics ül. Csend van, és én még nem tudom, hogy mikor adjam meg a császárnak, ami a császáré, a népnek ami a népé, és az érzelmeknek, ami az érzelmeké.

Megérkezik J., elvisz minket Újvidékre. Újvidéken Cs. visz tovább Belgrádba.

Óriási monstrum, békebeli épületekkel és háborúbeli lyukakkal. Szétrombolt vasútállomás, toronyházak orosz kézből. Bevásárolok szerb édességekből, beülünk a kombiba. Beteszem a zenét a fülembe, és elmélyülök. A határon túl robogunk, sosem volt még ilyen szép az Alföld.

Sánta Miriám

A medve

Ćazim Mújónak

Azokban a zavaros időkben történt, amikor megjelentek a mobiltelefonok. Tiszteletdíjas újságíróként dolgoztam. Minden történet mögött valami érdekes után kutattam, hogy megírhassam, és pénzt tudjak keresni vele. Így vert át egy mókás ember, egy irodalomtanár, nagyon könnyen átvert, azt mesélte, hogy egy alkalommal egy bizonyos, rožajei Tasko Murić a fára menekült a medve elől. Megtámadta a medve, neki pedig sikerült felmászni a fára. Ott észébe jutott, hogy felhívja a fiait telefonon, akik gyorsan ott is teremték, és lelőtték a medvét. A hírt, érdekessége folytán, megírtam a hírügynökségemnek, amelyet később átvett minden napilap. Ez volt az első példája annak, hogy az ún. hétköznapi embernek hasznára vált a mobilkészülék. Büszkén terjesztettem, hogy miként lehet a közvéleményt formálni egy helyi esemény alapján. Egyszer csak megjelent az a mókás, az irodalomtanár, és elárulta, hogy átvert! Az egészét ő találta ki! Tasko Murićot nem is zavarta meg a medve, és nincs is mobiltelefonja. Rendben. Mit csináljunk? Becsaptak. Semmi különös. Nem történt semmi, ami nem történhetett volna meg. Nem sokkal később Rožajében jártam munkaügyben, és elterveztem, hogy felkeresem azt a bizonyos Murićot, mert attól tartottam, hogy pert fog indítani ellenem. Kérdősködtem, hogy él-e ilyen nevű ember itt. Amire azt a választ kaptam, hogy igen. Később megláttam egy téren, miközben piaci nap volt, és az emberek összegyűltek körülötte. Mesélte nekik, hogy üldözőbe vette egy medve, és hogy felhívta a fiait, akik azonnal megérkeztek, és ellátták a medve baját. Az ember mesélt, mesélt és élvezte, az emberek pedig hallgatták. Egyik pillanatban odaléptem. Bemutakoztam. Elmondtam neki, hogy szeretnék vele négy szemközt beszélni ... Ő komoly arcot vágott, és arrébb léptünk mindketten a kíváncsi tekintetektől... Uram, szólalt meg Tasko Murić, kedves uram, folytatta halkán, én mindent úgy mesélek, ahogy maga jelentette az újságnak. Vettem már egy mobiltelefont is. Mindenki hisz nekem. Ne aggódjon semmit...

Hirdetés

Gyakran gondolkodom ezen az emberen, akit még soha nem láttam. Mekkora fájdalomban szenvedhetett, mennyi álmatlan éje lehetett? Mennyi orvos kezelhette félre? Vajon mi vezethette rá, hogy egy ilyen fur-

csa hirdetést adjon fel? Jól fizetek. Jelentkezzen nálam egy fül-orr-gégész szakember. Vagy egy fiatal, aki már a tapasztalatlanságon túl van, vagy egy idősebb, aki még nem vált rutinossá.

Semmi különös

A következő népi történetet a Rožaje közeli Lučice faluban jegyezték le. Történt egyszer, hogy egy Murteza nevű vadász meglátott egy cigány embert, akit Vránjónak hívtak. Régi ismerősök voltak. A vadász átkiabált Vránjónak az egyik dombról a másikra, hogy megbocsátana-e neki, ha eltalálná, amire Vránjó annyit válaszolt, hogy lőjön nyugodtan, nincs nehéz dolga, s szedte a gombát tovább, nem hitte, hogy a vadász ekkorra távolságból eltalálhatná. Erre Murteza vadász felemelte a puskáját, és meghúzta a ravaszt; nem is sejtette, hogy a legrosszabb fog megtörténni. A vadász aztán sokáig vigasztalhatatlan volt, a haját tépkedte... Semmi különös:

1. A népi történetek minden bűncselekményt elmosnak.
2. A tőlünk különböző ember elleni bűncselekmény tipikus bűncselekménynek számít.
3. Az áldozat beleegyezik, hogy célponttá váljon.
4. Az áldozat még életében megbocsájt a gyilkosnak.
5. A baleset hasonlít a szerencsés lövésre.
6. Az áldozat meggyilkolásának körülményei komikusak.
7. Megsajnáljuk a gyilkost, mert megbánja a bűneit.
8. A fő ok nem kerül említésre. Ebben az esetben: a sötét bőr.

A kalap

Jeszenyin és Tagore. Ez a történet nem róluk szól. Jeszenyin és Tagore, anyám két kedvenc költője. Sok költőt olvasott, de egyik sem tetszett neki jobban, mint Jeszenyin és Tagore. Amikor Prokupljébe indultam, anyám megkérdezett, hogy hová megyek? Megyek a Rade Drainac fesztiválra, válaszoltam neki. Őt nem szeretem, olvastam, de nem szeretem – mondta anyám, Rade Drainacra gondolva. Prokupljében kaptam a szervezőktől néhány könyvet, folyóiratot és egy fényképes mágneset Rade Drainac fotójával. Meglepődtem, Rade Drainac tisztára úgy nézett ki, mint a nagyapám, Šaban Džanković, aki negyven éven át minden nap a Bijelo Polje-Ulcinj vonalon utazott buszsofőrként. A jobb kezével kormányozott, a bal kezében tartotta a cigit, és mindig egy fekete kalap volt a fején. Anyu, mondtam, nézd – Rade Drainac olyan, mint az apád... Még a mosolyuk is hasonló. Anyám megörült ennek a fényképes mágnesnek. Ma is a konyhájában tartja, a tűzhely felett... Egy igen különös módja annak,

hogy megtetsszen az embernek egy költő. A nagyapám. Šaban Džanković. Aki negyven éven át minden nap a Bijelo Polje-Ulcinj vonalon utazott buszsofőrként. A jobb kezével kormányozott, a bal kezében tartotta a cigit, és mindig egy fekete kalap volt a fején. Soha nem ment szabadságra. Soha nem vett ki szabadnapot. Elindult hajnal ötkor Bijelo Poljéből a tenger felé a ködfátyolos Morača-kanyonon keresztül... amikor megérkezett, Ulcinjban, leparkolta a buszt, és aludt egyet. Sosem fürdött meg a tengerben. Délután elindult vissza. Vezetett. Jobbal fogta a kormányt, ballal a cigarettáját. Majd este felvette a pizsamáját, és lefeküdt. Feleségének és négy gyermekének biztosította a napi betevőt, egyik kislányát, Ajselát eltemette, még mielőtt betöltötte volna az első életévét. Még mielőtt ki-gügyögte volna azt, hogy apa. Én voltam a legidősebb unokája. Amikor Šaban nagyapapa megbetegedett, magához hívatott. Gyere ide hozzám, hogy a nagyapapa utoljára megcsókolhasson. És adott egy csókot. Egy karórát kaptam tőle ajándékba, amelyet a szállítótársaságban eltöltött negyven évéért kapott. Majd jelentették az öregek, hogy menjek át a másik szobába. Átmentem, és a sporthíreket böngésztem. Tíz perc sem telt el, és a nagyapapa már el is utazott erről a világról. Furcsa volt, hogy közvetetten tudtam meg a távozását: senki sem szólt nekem, hogy a nagyapapa elhunyt; csak annyit mondtak, hogy: menj gyorsan, vegyél egy kiló kávét, mindjárt érkeznek az emberek. Nem sokkal később, játszás közben betörtem a karórám üvegét. De az óramutatók épségben maradtak. Leplezetlenül, mint a múlt.

Sapkák

Minden idős ember volt egyszer fiatal. Így az én rokonom, Hido Masličić, öreg festő is. A Második háború előtt született. Beranében. Jól emlékezett a háborúra. Gyerekként a katonáktól elkérte a sapkáikat. És odaadták neki. Minden sapkát a tyúkólban tartott. Olykor reggelenként feltette a fejére valamelyiket. Délután ennek a sapkának megfelelő hadsereg vonult be Beranébe, és átvette a hatalmat. Különböző sapkái voltak: Hitler és Mussolini hadseregének katonasapkái, partizánsapkák, csetnik-sapkák és a muszlim milíciák sapkái. Amelyiket reggel felvette és kiment benne az utcára, az a hadsereg délután meghódította a várost. Gyakran cserélte Hido a sapkákat, s gyakran változott a hatalom is. Amikor a partizánok hetedik alkalommal is átvették a hatalmat, Hido apja elrejtette a többi sapkát, hogy megnézze, vajon a partizánok valóban megtartják-e a hatalmat. És maradtak. Megnyerték a háborút. Míg a sapkáit cserélgette, Hido nem érezte magát művésznek, ám a háború után festőnek tanult. A rokonom. Hido Masličić. Sosem festett embereket. Sem fejeket. Sem arcokat. Vásznaik a sapkák dominálnak.

A kanyon

Ha mégis elutaznál Montenegróba, ha ott vagy, láthatod, hogy a Morača hogyan vájt a kanyonban utat magának. Évezredekén át, a sziklás talajban mélyítette magának az utat. Ősidők óta harcolt a Morača, még amikor nem is így hívták. Kimának, az unokatestvéremnek volt egy fia, aki autóval utazott le a tengerre. És az autója belezuhant a kanyonba. Ám ő túlélte. Karcolás nélkül megúszta. Az autó, láss csodát, száz méter esés után meg sem fordult a levegőben, hanem kerekre érkezve landolt, mint ahogy a macska a lábára szokott esni. Néhányszor megpattant. Kim fia csak az eszméletét veszítette el. Szerencsésnek tartotta magát. Folytatva tovább az életét és állandóan a Moračába való zuhanásáról mesélt mindenkinek. Az újságok megírták a szerencsétlenségét és az életét. Néhány évvel azután, hogy a fia túlélte a szerencsétlenséget, Kima unokatestvéremnek a tenger felé volt útja. Egy helyen megállították az autót. Azt javasolták az anyjának, hogy tekintsék meg azt a helyet, ahol lezuhant a fia. Megálltak. Kima belenézett a kanyonba. Abba a hatalmas űrbe, ahová a fia beleesett. Lezuhant, és életben maradt. A nő a gyomrához kapott. Megrémült. Elvitték a kórházba. Valamitől összeszorult a hólyagja. Nem volt vizelete. Folyamatosan próbálkoztak. Öt nap után meghalt. Kifakadt.

Négy bizonyíték

Fenn a Prokletijén van egy csúcs, magas és keskeny, mint egy lándzsa; minden hegymászó meghódíthatatlanként ismeri. Osztyáltársam, Mišo, elindult meghódítani ezt a csúcsot. Már húsz éve annak, hogy elváltak útjaink, de amikor találkozunk, egy kávé nélkül nem búcsúznak el sohasem egymástól. Meséli Mišo, hogy négy napig tartott a mászás a csúcsig. A karabinerekhez kötött köteleken aludt. Jól megszenvedett érte. El akart oda érní, ahol még ember nem járt, viszont a csúcsra felérvén, egy marhahús konzervet talált, benne pedig egy cetlit, amit egy különös hegymászó hagyhatott ott, egy orosz, aki névtelen kívánt maradni, és csupán egyetlen szót, egyetlen betűt hagyott maga után a papíron: Я. Összefutottunk Mišóval. Mindezt elmesélte nekem, de lelkesedve és csodálkozva, az előző hegymászó rejtélyes üzenete miatt. Mišo tiszteletben tartja ezt az Ént, aki először megmászta a veszélyes csúcsot, de a szó elolvasásával, olyan személyként, aki másodikként ért fel, szintén magára vonatkoztatja ugyanezt az Ént, lévén ő is ugyanolyan méltán lehet büszke az összes erejére, ami által megismételhette ezt a kimagasló teljesítményt. Mišo viszont azon töprengett, hogy vajon miért maradt az előző hegymászó névtelen? Erről beszélgettünk, kávé mellett, miközben nekem eszembe jutott valami, ami régen történt Mišóval, és ami a prokletije eseményekkel fordított értékűnek mondható... Középiskolások voltunk... Megérkeztek a

pornófilmek a mozikba és beharangozták a kommunizmus halálát. Néhány napig ugyanazt a pornófilmet adták esténként. Tudtuk, hogy Mišo minden este ott van. Ő soha nem vett csevapot vagy burekot uzsonnára. Apjáról sohasem tett említést, és nem is faggattuk, hogy ki lehet az apja, hogy egyáltalán ismeri-e őt. Minden fillérét, amit anyjától kapott, a mozi-
ra költötte, és csak pornófilmeket nézett, minden éjjel, néha ugyanazt a filmet ötször is; akkoriban pornót csak a mozikban lehetett nézni, ezért volt olyan nagy a tömeg. És ez volt az egyetlen hely, ahol összesereglett a vidéki népség, a hatalom és a nép: az önkormányzati tisztviselők, az igazgatók, a tanárok, a tanulók és a szexmániások. Mindig volt valaki, aki beszólt valamit, valamilyen megjegyzést fűzött a cselekményhez, vagy a ziháló színésznők kinézetéhez. Valaki mindig hangosan beszólt, a többiek pedig azon röhögtek. Egyik este, egy dán filmben, egy bácsika, olyan hatvan év körüli, megfűzött egy fiatal szókeséget. Ez a bácsika a kiköpött iskolaigazgatónk volt. Amikor Mišo meglátta az öreget, hirtelen elkiáltotta magát: Ez az, igazgató úr, csak nyomjad! Így van! Mutasd meg, mit tudsz! Az egész mozit elöntötte a kacaj. Sokan csatlakoztak a hozzászólásokhoz. Veszélyes ez az igazgató ám! Tömjed igazgató úr, ez az, így van!... És mindez végül elért az igazgató füléig is, elterjedt a történet a nép között, és sokan úgy gondolták, hogy valóban az igazgató szerepelt a pornófilmben. Másnap este, ugyanaz a film, csak most több ember maradt kint a mozi előtt, mint amennyit a terem be tudott volna fogadni. A mozi vezetése azonnal kitűzött egy feliratot, amely szerint a dán film vetítését meghosszabbították öt napról tízre. A kisöreg ismét elkapta a szóke csajt, amire Mišo felordított: Itt a mi igazgatónk, gyerünk, brávó igazgató úr! Ma éjjel is tépjed szét! Megint kuncogás. Azzal, hogy most az igazgató úr is a közönségben ült. És felállt, sziluettjének körvonala halványan kirajzolódott a sötétben. Szégyelljétek magatokat! Nem vagyok én akárk! – felkiáltott. Majd sokan visszakiabáltak a közönségből: Nyomjad, igazgató úr! Lőjed! Csak keményen! Az igazgató elhagyván a termet, még egyet kiáltott: Polgártársaim, szégyelljétek magatokat! Amire a polgárok a következő szavakkal kísérték ki: Te kellene, hogy szégyelld magad! Nézd, mit csinálsz! Másnap az igazgató tárgyalásra hívatta az irodájába Mišót. Körülbelül tíz percig lehetett bent. A folyosón vártam rá. Megdöbbsent, amikor kijött, piros volt, mint a paprika. Megismerte a hangodat? – kérdeztem tőle. Igen, és most meg akarja bosszulni. Jónak teszi magát, átölelt, azt mondja, hogy én vagyok az ő házasságon kívüli fia. Hogyhogy? Szépen, azt mondja, kérdezzem meg anyámat. Nem haragszik, hogy említettem, azt mondja, megérdemli, mert soha nem örvendeztetett meg még egy kis csokival sem, ám azt állítja, hogy minden évben elrendezte a ketteseimet, hogy meg nem bukjak. És te ezt elhiszed neki? Nem. Azt válaszolta nekem, hogy nem, de olyannak tűnt, mintha igent mondott volna. És akkor jelent meg hirtelen az igazgató szemöldöke és szeme Mišo arcán. Minden

világossá vált előttem. Noha utána soha többet nem faggattam Mišót az apja felől, számomra egyértelmű volt, hogy egy különleges viszony alakult ki a városunkban régen lezajlott paráznaság és a moziba bemutatott fajtalankodás között. Ebben a paráznaságban fogant meg Mišo, aki napi szinten találkozott az igazgatóval, és soha nem ismerte fel magát benne, ám a paráznaság láttán a saját apját említette meg, tudat alatt hívta őt az életébe. És van itt egy logikus kapcsolat is, Mišo megjedte, hogy meg lesz verve, ami helyett ölelést kapott – ez mi más, ha nem az apai szeretet bizonyítéka? És egy harmadik bizonyíték is van: Mišo soha többé nem említette a magát feltáró igazgatót nekem, hanem inkább arról a prokletijeji oroszról mesélt, aki viszont elrejtette magát. A negyedik bizonyíték pedig a következő: nemrég temettük az igazgatót, sok régi diák volt a temetésen, a legkülönbözőbb nemzedékekhez tartozó diákok, ám Mišo nem jelent meg a temetésen. Eltávolodott az igazságtól. Felért egészen a Prokletijére. Felmászott, majdnem az égig.

A ketrec

Bihorban, Petnjica közelében, az út mellett egy elesett partizán sírja és sírköve látható. De egy ketrecben. Megkérdeztem az embereket, miért van a sír felett az a ketrec? Azt mondták, legelés közben a tehének ledöntötték a márványlapot – ezért állították fel. Az esők már rég lemosták a rabság ellen harcoló partizán nevét, a halál utáni életét pedig egy ketrecben tölti.

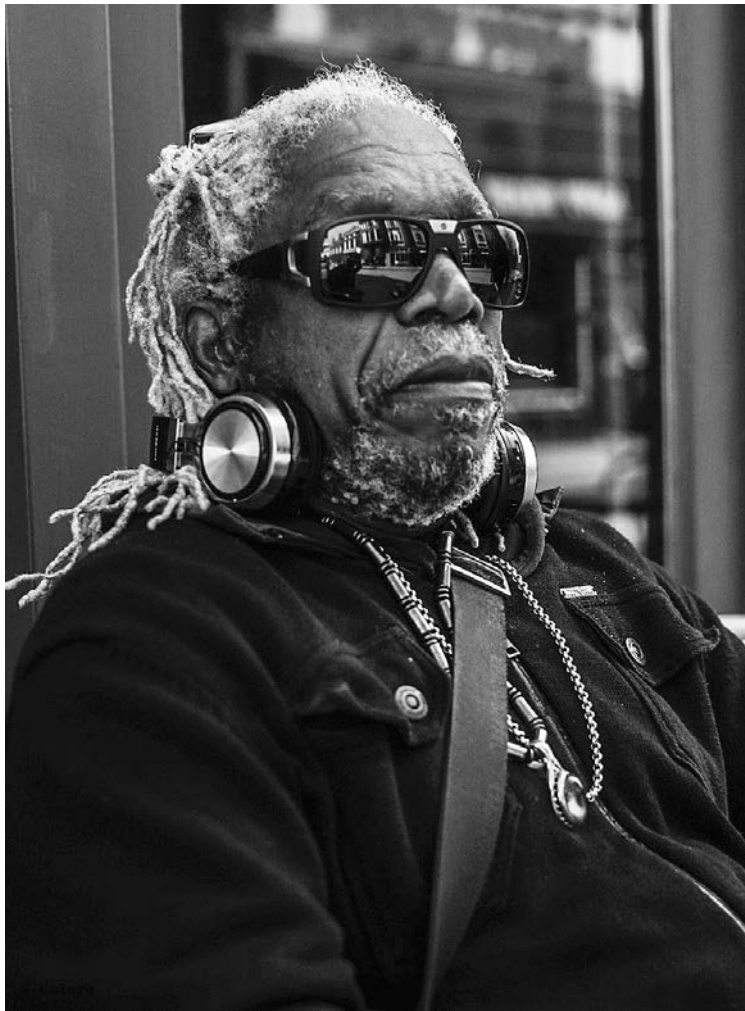
Napszúrás

Mihelyt belépsz Montenegróba, figyelj meg balról azokat a legelőket... Itt élt két testvér. A Murići fivérek. Közismert volt a róluk szóló történet. Szülők nélkül maradtak, majd nőszülni szerettek volna, ezért házépítésbe kezdtek. Tavasszal szépen haladt a munka, kiöntötték az alapokat, felfalazták a földszinti falakat, majd a perzselő júniusban kibetonozták az első födémet is, és elkezdték építeni az emeletet. Kettesben dolgoztak, falaztak, vízmértéket és függőönt használtak, minőségi falakat emeltek, viszont fent a födémen tűzött a nap, s jól izzadtak a fivérek... így gyakran eljártak a kútra hideg vízért. Majd egyszer összevesztek azon, hogy ki hozzon vizet. Megmakacsolták magukat. Mindkettő megesküdött, hogy nem fog elmenni vízért, a napok pedig mind forróbbak lettek... Dolgoztak, tették a dolgukat, közben egymásra vártak. Így napszúrást kapott mindkettő. Egyszer az egyik testvér lefeküdt, a másik viszont azt gondolta, hogy csak teteti a rosszulétet, azért hogy ő hozzon vizet. Folytatta a dolgát, és emerre várt, ő pedig némán meghalt. Később a másik is összeesett. Így haltak meg

mindketten, egyetlen korty vízre várva. Megkérdeztem az embereket, hogy mi jut eszükbe a Murići fivérekéről. Azt mondták, annyi, hogy ikrek voltak. Ami logikus. Hisz minden ikertestvér megérzi azt, amire a másik gondol.

Lenkes László fordítása

Faca, Csetvei Klára fotója

Zoran Gashi

Nyitott szemmel elmerülnek

(Tonu otvorenih očiju)

Medveanyácska a folyó partján
kötögetve, kicsinyeit
fonállal tömi már két éve.

Minden kismackónak egy ölelés, egy csókbuborék,
utoljára a hideg vízből még egy búcsúintés, mielőtt ő maga is
elmerülne,
nyitott szemmel, metszőfogait csikorgatva.

Robognak a repülők, gépek és mentők,
hogy kihúzzák, bevarrják, begombolják a vízbe fojtott gyerme-
keket,
akik a folyó mélyén ülnek, és egy meleg buborékban várakoz-
nak.

Kései használati utasítás

(Upustvo za kasnu upotrebu)

Hosszú éjszaka egy fekete tükörben, több ezer perc
Mire megmozdul a sarkad az elgémberedett talpaddal,
ahogy megint, immár a milliomodik alkalommal próbálok
megfejtetni a tükrökön való átjárással kapcsolatos utasításokat.

Vár a jól nevelt kövér nő a fekete tükörben,
tele szerelemmel, minden tavasszal,
hogy hosszú szelíd csókokkal halmozzon el.

Korszakról korszakra

(Iz epohe u epohu)

A városomban élő pinák és turbinák
mindig készek egy kis fagyaltnyalásra és cornettoszopogátá-
ra.

Költészetük ismétlődő refrénjei között egymásnak döngölik
feneküket,

szellentéseik önkényesen a természeti, politikai örökség
részeként becsomagolva parkban, könyvtárban, a polcokon
a láthatatlan címsorok között.

Amikor ezek a celebek meggazdagodnak,

úgy árulják a verseiket, mint valami sírhelyet.

Nullától 2014-ig. 1567-szer eltemetett hívők és hitetlenek

Akik már többször feltámadtak a holtak közül.

Barátom, miért vagy ma holtsápadt

(Zašto si priljateljju danas tako ubledeo, zauvek...)

Egy kis lyukat hagyott a széken a varázslatos szó mellett – emlék.
Hogy legyen hol kinyomni a gennyes pattanást a seggén.

A frissen borotvált, fontos testén, amit nem érinthetnek tyúk-
lábak,

Csak nyalás és szopás, és felolvasás.

Ugyanazok a nevek, mindig ugyanazok a nevek csak más ak-
centussal.

Összetett, hangsúly az elsőn és az utolsón,

hosszan ereszkedő, hosszan, mélyen lefelé,

oda ahol akcentus még soha nem járt.

Hímnem a nőnemben, gyermeknevekben, ismeretlen névben,

ma reggel örökre elhalványult.

Én egy kis mozdonyvezető vagyok
(*Ja sam mali mašinovodja*)

A szerelem Kamráját megtöltöm jókívánságokkal,
zabáljanak az ördögi, lány aktivisták, idegenek.
Emlékkonzervek, fotóbödönök,
a szerelem nedveit rejtő palackok és az ifjúság savanyú-száraz
húsa.

Vigye, akinek kell.
Édes, sós, savanyú és száraz.
Nappal szárad, éjszaka édesedik, szellő fújja,
ma este a császári kurafit kényezteti.

Az eldobott edényekből erő sugárzik.
Tegnap óta ismét szőr hull a megjelölt holttestekre,
mint mikor hó esik,
a tetők minyonjaira, a reformtortákra és a zselékosarakra.

Én egy kicsi mozdonyvezető vagyok és pöfögök, pöf-pöf
Óvatosan vezetek a hófúvásban, nehogy
megsérüljenek a jéggé fagyottak.

Isten szereti az elázottakat
(*Bog voli pokisle*)

Egy csődbe ment vállalat portásának rokona,
bizonyos Marin, moszkovita Marinko
a viharban egy fa alatt állva várja, hogy belecspjon a villám,
elvigye a halál vagy egy szuperhatalom,
fifti-fifti.

A kegyes halálra várva, a füzetébe,
ez az elázott maratonfutó
azt írja majd, reméli az eső elmossa maradék rövid életét,
amely telis tele van a mások iránti szeretetével.

Csókok, csókok mindenkinek, aki már alszik a feledés meleg
szobájában,
és azoknak is kint a hideg esőben.

Kipirultak és izzadtak
(Zajapureni i oznojani)

A városi piacon a növények
lédús termést kínálnak, gyümölcsöt és zöldséget.
Az állatok tejet és tejterméket,
húskészítményeket és karajt.
Tojást, tyúklábat és belsőségeket.

Ugyanazon a városi piacon,
a test és az emlékezet szakértői
a fekete epéből kiszedik a felhalmozott,
másoktól vett idézeteket, hogy felhasználják
a maguk fényezésére, mintha
azoktól meggyógyulhatnának.

Kipirultak és izzadtak, ha kell
készen állnak még egy körre...

Fenyvesi Ottó fordításai

Keep the Earth, Csetvei Klára fotója

Ari Behn
Sértetlenül

A rendőrség és az önkéntesek kart karba öltve kutatták át az erődöt. Számomra idegen emberek lepték el a várfalakat és a védműveket. Mindenki segített, szomszédok, barátok, a család. Napok óta esett. A harsogóan friss füvet zöldebbnek még sosem láttam. Félelem szaga volt. Egész idő alatt sírtam. A szomszédaink, Arvid és Grete Pedersen vigasztaltak. Solveig volt a legkisebb lány a házban, ki akart volna neki rosszat? Természetes, hogy megkerül, mondta anya újból és újból. Biztosan megkerül, előbb vagy utóbb, de megkerül.

Másnap is kerestük. Még több ember segített. Megnyugtató, biztató hangulatban.

Harmadnap sokan elmaradtak mellőlünk. Az árokpárt széle beomlott, a fű sáros, csúszós lett, az erődöt tócsák borították. Anya és apa csalódott arccal nézett körül. A fűnek még mindig félelem szaga volt. A nagynénik és a nagybácsik velünk maradtak, hogy együtt folytassuk a keresést. A nagynénik sírtak, anya és apa nem. Az arcuk kifejezéstelen, zárkózott volt. Erik félrevonultan sírt magában.

Solveig sehol. Erikkal és velem bújócskázott az erődben. Egyikőnk sem látta eltűnni. Vacsorára hazamentünk. Csendben ültünk a konyhában. Néztük a híradót. Másnap iskola, de nem volt kedvem a leckével bajlódni. Régóta nem mondták már nekem, hogy mit csináljak vagy mit ne. Nagylány lettem a nyáron. Solveig eltűnése után igazi felnőtt.

Apa nem sok vizet zavart, igaz, néha nagyon mérges tudott lenni. Napokon át meg sem szólalt. Óriási volt és sötét, de ezt jóval később gondoltam így, valójában csak felnőtt koromban. Valószínűleg azonnal belátta, hogy Solveig, a szemefénye, soha többé nem fog elrohanni az erőd irányába, amitől neki az idegei azonnal felborzolódtak, s a szíve a torkában dobogott. Látszólag maga volt a nyugalom s a megbízhatóság. Rá hárult, hogy mindentől óvjon bennünket. Mindennél fontosabbnak tartotta, hogy mindig a gyerekek rendelkezésére álljon. Senki sem érzékelte olyan gyorsan a bajt, mint ő.

Apa nem sírt Solveig eltűnése napján. Erre jól emlékszem. Pedig az első pillanattól kezdve magát hibáztatta. Módszeresen átkutatta a kisváros magaslatán elterülő erődítményt. Aztán értesítette a létesítmény parancsnokát. Kicsivel később a rendőrség is bekapcsolódott a keresésbe. Anyával s az öcsémmel átkutattuk a falmaradványokat, benéztünk a fal réseibe, a nagy fű közé is. Solveig nevét kiáltozva fésültük át a harangto-

rony mögötti tisztást. Később jöttek a szomszédok, az önkéntesek és a narancssárga mellényes rendőrök. Solveig eltűnése után néhány órával már az egész település megmozdult. Nagyon sokan vettek részt a keresésben. Számomra ismeretlenek is. Megszólítottak bennünket, sírtak, osztottak bánatunkban. Anya este kezdett csak sírni. A szobámból hallottam a szipogását, időnként a falat verte. Erre jól emlékszem. Arcomra szorítottam a párnát, csak sírtam, sírtam és nem tudtam elaludni. Solveig kishúgom a legkedvesebb kislány, akit ismertem, és most elveszett. Kértem az Istent, hogy ígérje meg, Solveignek nem esik semmi bántódása, és hamarosan visszatér közénk. Nagyon szépen kértem az Istent, hogy segítsen.

Valószínűleg belealudtam. Másnap reggelre sem lett jobb, talán még rosszabbul is éreztem magam, hiszen már sok-sok óra telt el az eltűnése óta. Csendes volt a lakásunk. Apa elment a keresőkkel, anya telefonügyeletet tartott. Az arca megkeményedett, fegyelmezett hangon beszélt a telefonba, szervezte az akciót. Ettem egy szelet vajjas kenyeret. Nem akart lemenni a torkomon. Ittam rá egy pohár tejet. Kiszaladtam a fürdőszobába, és kihánytam. Próbáltam a legfontosabb dologra koncentrálni, vagyis arra, hogy mivel segíthetnék megtalálni a húgomat.

Egy héttel Solveig eltűnése után körözést adtak ki egy fehér Passat kifurgonra. Jelentkezett egy tanú, aki azt állította, hogy a húgomat egy szakállas férfi tuszkolta be az autóba. Ez nem vezetett nyomra. Senki más nem látta a fehér Passatot, sem a szakállas férfit az erőd területén. Teltek a hetek. Legszívesebben én is eltűntem volna. Anya és apa elviselhetetlen szomorúságba süllyedt. Magamat hibáztattam, nem vigyáztam eléggé Solveigre. Nem kellett volna hagynom, hogy elbújjon.

Igyekeztem mindent úgy csinálni, ahogy korábban, de semmi sem sikerült. Anya sem szólt semmit. Apa sem szólt semmit. A tanárok hagyták, hogy azt tegyem, amit akarok. Semmit sem akartam. Bezárkóztam a szobámba. Olvastam, rajzoltam, zenét hallgattam. Nem szóltam senkihez, még az öcsémhez sem. Erik minden nap elment az iskolába, délutánonként focizott, együtt volt a barátaival. Ő a társaságot kereste, ahelyett, hogy bezárkózott volna.

Apa az emeleti dolgozószobájába húzódott vissza. Hibázott. Függetlenül attól, hogy mi történt Solveiggel, csak azért történhetett, mert egy pillanatra figyelmetlen volt. A legkritikusabb pillanatban. Ezt nem tudta elviselni, megbocsátani magának.

Időnként hallottam, hogy a dolgozószobája falát rugdossa. Egyszer jajgatott is. Megmerevedtem, mozdulni sem mertem az ágyamban. Először azt hittem, hogy a fejét verte a falba, vagy elesett. Anya felszaladt a lépcsőn, hallottam a lépteit, majd a csattanást, amint az ajtó nekicsapódott a falnak. Apa hirtelen elhallgatott. Hosszú ideig beszélgették, majd mindketten sírni kezdtek. Kibírhatatlan volt. Bedugtam a fejem a párna alá.

Jelenleg alsó tagozaton tanítok. Mindent megteszek azért, hogy a gyerekek megtalálják a helyüket az életben, hogy biztonságban érezzék magukat, hogy minél zökkenőmentesebben tudjanak majd beilleszkedni a társadalomba. Ez lett a hivatásom. Magam bizonytalanságban nőttem fel. Alig maradt valami emlék a gyerekkoromból. Morzsákból próbálom összerakni az új emlékeimet. A terapeutám szerint elfojtottam magamban a gyermekkoromban történeteket. Nagy valószínűséggel Solveig eltűnése miatt. Nem tudom, hogy mit higgyek. Már arra is gondoltam, hogy játék közben én taszítottam le Solveiget az erődítmény faláról. Sokszor álmodtam is erről, meglököm, és Solveig zuhan lefelé a feneketlen mélybe. De talán mégsem az én bűnöm Solveig eltűnése. Egy másik verzióról is szoktam álmodni, az még rosszabb.

Apa három hónapja halott. Megbélyegzett emberként ment el. Solveig eltűnése óta nem volt önmaga. Azt képzelem, hogy ő ölte meg Solveiget, mert nem volt hajlandó arra, amire én igen, ellenkezett apával, összekarolta az arcát. Nem tudom, hogy honnan jönnek elő ezek a képek, de az biztos, hogy Solveig eltűnésével kapcsolatosak. Úgy rémlik, hogy apa molesztált engem. Világos, szörnyű emlékek bukkannak fel. Fogalmam sincs, hogy igazak-e vagy hamisak. Ma már elfogadom, hogy Solveiget a szakállas fickó tuszkolta be egy fehér Passat furgonba, s eltűnt vele Svédországba. Ott aztán nyoma veszett. Vagy fogva tartják, vagy megölték. Mindannyian hibásak vagyunk, hogy ez a szörnyűség megtörténhetett vele. Nem voltunk mellette, amikor a legnagyobb szüksége lett volna ránk.

Gondolataimban gyakran bukkannak fel a központban csapatostul kószáló idegenek, kisvárosunk befogadózásának lakói. A szakállas férfit is menedékkérőnek képzelem. Rémlik, hogy megáll a közelünkben egy fehér Passat, kinyílik az ajtaja. Jön felénk, mosolyog. A szakállas férfi. Megborzongok. Ritkán látni, hogy a menekültek nevetnének vagy mosolyognának. Mindegyik komor, nem sugárzik belőlük semmi öröm. Imponál nekem a kedvessége. Elengedem Solveig kezét, közelebb megyek.

– Beülhetünk az autódba? – kérdem.

– Igen – mondja. Fölém hajol, és megcsókolja a homlokomat.

– Nem szabad! – mondja Solveig, és rángatja a karomat.

– Nem lesz baj – nyugtatom. – Kicsit kocsikázunk, látod, milyen kedves.

Gyere már!

Beülünk az autóba, becsatoljuk a biztonsági övet, szófogadón, felelősségteljesen. Ahogy tanultuk. Solveig a hátsó ülésre ül, én szorosan a szakállas férfi mellé. Ő nem köti be magát. Beindítja a motort, és elhagyjuk az erődítményt. Szeretném megérinteni. Bizsereg a gyomrom. Szégyellem magam, meg nem is. A szakállas férfi a térdemre teszi a kezét, és nevet.

– Szép kislány vagy, tetszel nekem.

- Te is nekem – válaszolom. Fura így beszélni egy idegen felnőtthöz.
Tudom, hogy nem szabad, s ez olyan jó!
- Haza akarok menni! – könyörög Solveig.
– Haza kell mennünk – mondom hirtelen, és félelem fog el.
– Hazaviszlek benneteket – mondja a szakállas férfi.
Felhajtja a szoknyámat.
– Nem szabad! – tiltakozom.
– Haza akarok menni! – kiáltja Solveig.
– Vigyél haza minket! – kérem az idegent. Nehezen kapok levegőt.
Égeti a bőrömet a tenyere.
- Rendben – válaszol. Hazaviszem a húgodat, ha megígéred, hogy jössz velem tovább.
- Jó – mondom. – Megígérem, hogy veled megyek, de előbb vidd haza Solveiget! Sértetlenül!
- Rendben. Sértetlenül.

Fordította Kovács Katáng Ferenc

Muslimok, Csetvei Klára fotója

Ante Vukov
Lírai költemények

Légy, légyszárny

A borongóvirágból
megszületik dédapa.
Belőle pacsirta válik.
Először lát legyet,
s letépi a szárnyát.

Roppant hegy
terem, mikor e szárny
a földre hull.
Borongó hegység így
keletkezik.

Ugyan, miféle légy,
miféle légyszárny.
A legyek parányi csillagok,
melyek a fiatal kecske
leheletével érintkezve
elhamvadnak.

A majmok
még nem láttak legyet,
de egykoron, a láng megjelenése előtt
maguk is tojásból
keltek ki.

Kastély

Megyek.
És visszatérek a te
földiepres kertjeidbe.
A kastélyodba.
Vészjósoló, szépséges és sötétlő.

Az ajtókon.
Karvaly és karvaly. Örök.
A tornyokban.
Trombiták és kostülkök.
És visszatérek.

Megérkezem a te
istállóidba és lakosztályaidba. A kincstárba.
Paripámat
lakomaasztalodhoz engedem.

A kutakat drágaságokkal töltöm.
Árnyasak és szárazak.
Zuhanok.

A nevetés lépcsőin lefelé.
Palánkok nélkül.
A csiga házának belsejében
Repülök.

A nevetés lépcsőin

Az én dédapám.
Tar koponyájú,
csupa izom.

A nevetése.
Valamennyi megkésett fogat.
És lidérces kocsi után.
Még manapság is visszhangozik.
Hét emelet mély pincében.

És görög.
Az izzadtságban fürdő lépcsőzeten.
Nyálkás alagsorban.
Alig néhány cseppnyi vér.
Vagy könny.

Az én dédapám.
Felülmúlhatatlan a lélegzésben.
Kérlelhetetlen a bozótban
és árkokban.
Dobok százával
szívében.

Kivételes rátermettség és tehetség
megtettesülése.

Padlások

Megszólalok.
A füst sűrűbb, mint valaha.
Érzem, az ujjaim növekszenek.
Az egekig.

Az ősidők a sötétség nyoszolyái.
Vétkezik, aki az éjben fonákjáról
álmodik.
Aki nap nélkül nem lát.
Terméketlen marad,
búzától és fiaktól megfosztatik.

Ha nem szereted a padlásokat, inkább eredj.
A pincékbe.

A sötétben, a padláson,
minden illatozik. Denevér és egér.
Kukorica és keresztos pók.
Macska, füst és veréb.
Minden illatozik.

Sötét káprázat fészében
álmotjás.
Számptalan fióka szülőotthona.
Visszatérő madársereg szállása.

Visszatérő seregek szállása.

A padlások telis teli vannak
huzattal és éggel.
Telis teli mezőséggel és bocskorokkal.
Megvetemedettekkel.
Múlt nyarak hegyi ösvényeivel.
A ládák színültig.
Elhagyatottan.
A lá...

Ki
vinné még magával e kosarakat,
kosarakat és ládákat.
Egyszerre. Valamennyit.
És elindulna. Hová.
Akárhova.

Egyszer.
Ha elindulok,
velem a macska is jönni fog.
És a pók és az egér és a füst.
S az illat feltör.
Az egekig.

A szenvedés kútjai

Eljöttem a kútig.
S megálltam egy pillanatra.
Pillantásomat a vízen felejtettem.
De nem a saját,
hanem a te tükörképedbe szerettem bele.

Kutak, szenvedés kútjai.
Lidércűzöttek.
A pusztaság barátjává válok.
Leugrom a meredélyről.
A szeleket kérem könyörületért.
A legyeket és madarakat,
vigyenek magukkal útjaikra.

Most távol vagyok.

De egy helyett
két kutat leltem.
Visszatérés kútjai, mélyebbek mindeneknél.

És bármikor hozzájuk lépek,
meghajtva fejem, a vízbe tekintek,
két kutat látok egyetlenben.
S minél mélyebben, annál többet.

És merülök, már világtalan vagyok.

Az elkövetkező hang

Zabolázz meg. Hódíts és birtokolj.
Csak siess,
amíg háttal állok
a fénynek. S arcom a sötétbe merül.

Szárnyalói
tüzes messzeségeknek,
vértetzetek föl az éjszaka ellen.
Ajándékozatok nekem inget,
inget kígyónak bőréből.
És adományozzátok a zöngét,
az elkövetkező hang susogását.

Zabolázz meg. Hódíts és birtokolj.
Legyél ügyes és fürge,
amíg az elme kanyarulataiban
a megbéklyózott őz felé közelítel.

Valóságos erdeje zubog a vérnek.
A lélegzeted fürdőzik benne.
Tekintetét veszve menekül az őz.

Elragadhatod mindenem.
Vedd le tenyeredet a füledről,
szólít a következő hang.

Fordította: Triceps

Bíró József

Tennessee Williams ... – , hogy

félelmei megnyomorítják
miközben
homályos gondolatokkal
:
bíbelődve ráébredhetne
mégiscsak
miképpen szabaduljon
:
akitől
aligha
:
templomcsendben

William Carlos Williams ... – , hogy

nyilvánvaló érdekeket sem
miközben
megfontolandó lenne
:
tántoríthatatlan eszme
vezérli
minden döntése célirányos
:
ború
derű
:
akoltestvériségben

Morton Feldman ... – , hogy

mindössze befolyásos ismerőseit
kellene időnként
mosollyal
:
alkalmasint könnyedén belátható
szerény tehetség
birtokában
:
amely
aligha
:
világosabban

Kees van Dongen ... – , hogy

kirekeszti magát
mintsem
részelnie kelljen
:
ezért egyértelmű
másfelől
kereteket tágító
:
félszívvél
lehetetlen
:
sokszólamúságra

Fred Astaire ... – , hogy

vágyait kielégítő hölgyekkel
múlatja idejét
jóllehet
:
temérdek pénzét fölemészti
mégsem bánja
ugyanis
:
mérték
híjával
:
mindenekelőtt

Yves Bonnefoy ... – , hogy

odaadóbb szeretettel
mivelhogy
akkortájt felelőtlenül
:
nyaranta újraéledő
kerthelyiség
jóval illatozóbban
:
piros
fehér
:
kockásterítővel

Nam June Paik ... – , hogy

visszatekintve
hajlandó tudomásul
venni
:
adódhatnak
kivételes helyzetek
amikor
:
hátrányt
szened
:
megannyi

Munkaeszközök, Csetvei Klára fotója

Pistoli Leopold
A Császárnő
(Füzi és a nyelvvizsga)

A tarott harmadik lapja a Császárnő, az anyaság, a szülés és születés, a bőség és a természet szimbóluma.

Füzi a csatlakozásra várt. Bosszankodott. Amióta kitalálta, hogy televízió, rádió, Facebook vagy könyvek helyett vonatozni fog, ez volt az első eset, hogy nehezebbre esett a várakozás. „A vonat előreláthatólag kilencven percet késik” – recsegte felette a hangosbemondó. Tehát nem másfél órát, nem: kilencven percet.

– Kilencven perc! Japánban ezért harakirit csinálna a vasúttársaság igazgatója, meg a mozdonyvezető is – szólalt meg mellette egy hang.

– Itt meg majd mi csinálunk harakirit... – válaszolta szórakozottan Füzi az ismeretlen sorstárs felé fordulva.

– Vizsgázni indultam, de így...

Füzi alaposan megnézte az illetőt. Hasonló korúak lehetettek, és Füzi már régen túl volt azon az életszakaszon, amikor még bármilyen vizsga foglalkoztatta volna. Jól, de nem feltűnően öltözött, széles vállú, sportos férfi volt az ismeretlen, aki derékban már erős, majdnem pocakos, de úszógumis biztosan. Homloka is magasodni kezdett már. Tanácstalanul ácsorogtak a májusi napsütésben a sárbogárdi vasútállomáson. A restiből pörkölt illatát hozta a légkondicionáló külső egysége.

– Először Tamás barátomat kísértem el nyelvvizsgázni – kezdte az ismeretlen, miután mindketten őszintére itták magukat. – Tizenhét évesek voltunk. A francia tanárnője azt mondta, hogy esélyes a középfok, úgyhogy jelentkezett, én meg úgy döntöttem, elkísérem Budapestre, hogy mégis lássam, milyen ez az egész. De nem volt semmilyen: bementek egy nagy terembe egy csomóan. Főleg fiatalabbak, hatalmas szótárakkal. Mászkáltam kicsit, néztem a Dunát, a dinnyehéjast, vettem fügét, és eszembe jutott egy jó vessor: „vettem magamnak, mert volt pénzem elég, vettem magamnak egy jó csomó fügét”. Visszamentem, aztán az első kijövőket kérdeztem, hogy mit kellett fordítani. Mindenki mást mondott. Végül kijött Tamás is, vettünk egy üveg fehérbort meg chipset, és megettük a Gellért-hegyen. Kimásztunk a korláton kívülre, néztük a Dunát, meg az Erzsébet-hidat, ittuk a bort, ettük a chipset, nagyokat hallgattunk, aztán azt hiszem, el is aludtunk a fűben. Valamikor biztos fel is keltünk onnan, mert arra határozottan emlékszem, hogy hazavonatoztunk. Tamás három pontot kapott összesen. 51 kellett volna ahhoz, hogy meg legyen a nyelv-

vizsgálja. Soha többet nem ment el ahhoz a tanárhoz. Szerintem a francia tanárnő olcsón megúszta.

Ujjával vizes nyolcasokat rajzolgatva a kilöttyintett fröccsből.

– Aztán eljött az ideje, hogy én is nyelvvizgázzak, mert mindenki eljárt nyelvvizgázni. Én is Budapestre mentem, de én egyedül. Szerettem egyedül mászkálni. Felvettem egy fekete garbót, meg egy egész jó turkálós zakót. Nagyon felkészültem abból, hogy ki vagyok, mi vagyok, a sportok közül pedig kinéztem minden szót, ami a vívással kapcsolatos. Az eleje egész jól is ment, aztán a „mit szoktál csinálni szabadidőben?” kérdésre elkapott az őszinteségi roham, és elmondtam, hogy vívok, meg ejtőernyőzőm. Nem tudom, hogy mi a bánatért csúszott ki a számon. Az eszemmel tudtam, hogy ez nem az igazság napja, nem arra kíváncsi senki, hogy mit csinálok, csak arra, hogy el tudom-e mondani... Hiába kezdtem volna el a vívást, azonnal leállítottak, hogy meséljek inkább az ejtőernyőzésről. Az ejtőernyőt tudtam. Azon kívül semmit. Persze, egyből beugrott minden, a repülőgép szaga, a negyedik ugrásom, az adrenalin, amikor villanyvezeték-re érkeztem, meg amikor háztetőre... de mondani semmit nem tudtam.

A labor vizsgáig még volt vagy három óráom. Mászkáltam morcosan a Rigó utca környékén. Semmihez nem volt kedvem, és átkoztam magam, hogy hogy lehettem ekkora fasz. Csak tettem a lábam egymás után, kerülgettem a kutyaszart... aztán felnéztem, hogy hol vagyok. Rákóczi tér... jót röhögtem. Ha a pesti prostik kerültek szóba, mindig a Rákóczi teret emlegették. Én vidéki gyerek voltam, nem is tudtam, hogy ilyen közel van a Rigó utcához.

– Olcsó a szerelem – megfordultam, és egy nálam valamivel alacsonyabb, középkorú nő állt mögöttem, magas sarkúban, kis táskával a vállán.

Zavarba jöttem. Egyszer már szeretkeztem egy nálam három évvel idősebb lánnyal, de akkor nagyon ideges voltam. Mondjuk most is. Végignézttem a nőn. Nem volt valami bombázó, de inkább szép volt, mint csúnya. Sötétbarna haja, mélybarna szeme volt. És nagyon kedvesen nézett rám. Majdnem ismerősnek is tűnt. Nem úgy, mint akit már látott az ember, hanem úgy, mintha valakire emlékeztetne, akit ismerek.

– Nem... nincs pénzem – és már fordultam is el, és lépkedtem tovább.

A hangja már csak a hátamat érte:

– Nincs egy ezresed?

Egy ezres... ezeröttszáz forint volt nálam. Eddig teljesen szürreálisnak és álombelinek tűnt az egész. Fogalmam sem volt róla, hogy mennyibe kerül egy lány, hogy mik a tarifák. Furcsa volt tudni, hogy ott a zsebemben a pénz, és azért a pénzért megvehetek magamnak egy órára egy felnőtt nőt. Csak lépkedtem tovább, de a fantáziám már beindult... elképzeltem, ahogy meztelenül áll előttem, és azt teszek vele, amit csak akarok... hogy megfoghatom a mellét, hogy beléhatolhatok. Egyre gyorsabban vettem a levegőt, nem láttam magam előtt semmit, csak siettem lehajtott fej-

jel. Éreztem, hogy merevedésem van... kőkemény. Aztán hirtelen sarkon fordultam, feemeltem a fejem (észre sem vettem, hogy eddig a járdát néztem). Siettem visszafelé, és kerestem azt a nőt. Még két másik kurva szólított le, de figyelemre sem méltattam őket. Nekem az a nő kellett. Aztán megpillantottam. Ott sétálgatott láthatóan céltalanul a tér körül. Sütött a nap, gyönyörű kellemes idő volt. Megfordult, meglátott, elmosolyodott.

– Örülök, hogy visszajöttél. Mehetünk?

– I...igen.

És ilyen egyszerű volt az egész. Elindult az egyik mellékutca felé. Én követtem. De úgy éreztem, hogy most minden szembejövő engem néz, és tudja, hogy kurvázni megyek. Megint a járdát bámultam, a vállaim előre rogytak, a lábaim pedig olyanok lettek, mint a zselé. Megfordult, megint elmosolyodott:

– Beléd karolhatok?

– Persze – mondta a belém nevelt udvariasság, mert hogy nem én mondtam ki, az biztos.

Nyújtottam a karom, és ő egész finoman megfogta, hozzám igazítva a lépteit. És az az érintés, valamit adott... egy nő van mellettem. Ha ezer-szer kurva is, akkor is. Egy nő, aki kedvesen szólt hozzám, egy csinos, jó illatú, mosolygó nő. Aki engem választott. Én meg férfi vagyok, és ez valahogy kiszélesítette a lépteimet, már nem voltak rogyantak a vállaim, kihúztam magam, és büszkén kerestem a szembe jövő emberek tekintetét. Igen. Én egy kurtizánnal sétálok karonfogva, mert férfi vagyok, mert megtehetem. Elmúlt belőlem minden szégyenérzet.

Egy földszinti kis lakáshoz értünk. Valószínűleg üzlethelyiség lehetett, mert egy hatalmas, függönnyel takart kirakat nézett az utcára. Se kulcs, se semmi nem kellett, a nő határozottan benyitott. Az ajtó egyből a nagy kirakatos helyiségbe nyílt, ahol egy tv előtt kopasz, kigyúrt, szoláriumozott srác ült. Pár évvel lehetett idősebb nálam, és egy szót sem szólt. Nagyon meglepődtem. Ezer variáció futott át az agyamon, és lassan a zakó jobb zsebe felé nyúltam, ahol a rugós késemet tartottam.

– Helló – szólt a nő.

– Sziasztok – mondta a srác, de le sem vette a szemét a képernyőről.

– Helló – mondtam én is.

– Gyere – mondta a nő, aki már a helyiség végében nyíló szoba ajtajában állt.

A srác meg sem mozdult, csak nézte a tv-t. Láthatóan le se szart minket. Átfutott az agyamon, hogy az kizárt, hogy én bárkit is megdugjak, lehet akár a világ legjobb nője is, ha az a gorilla kívül ül a másik szobában, egy ajtónyira tőlem. Beléptem a szobácskába. Csak egy nagy franciaágy fért el benne, egy gardrób, meg két éjjeliszekrény. Tisztának tűnt, és világos is volt.

- Ági vagyok – nyújtotta a kezét felém a nő.
- Márk.
- A pénzt tedd le az éjjeliszekrényre, légy szíves.
- Egy ezres – mondtam, csak, hogy pontosítsuk.

Mosolygott.

- Abban állapotunk meg.

Letettem a pénzt. Tiszta lepedőt terített az ágyra, aztán levette a blúzát, majd megfordult.

- Segítesz?

A melltartó kapcsait szerencsére sikerült gyorsan kikapcsolnom. Megfordult. A mellei gyönyörűek voltak. Sem kicsik, sem nagyok, egy egészen kicsit már megereszkedtek, mint azoké a nőké, akik már szoptattak. Egy pillanatra átvillant az agyamon, hogy a srác az előtérben talán pont a fia. A fia és a stricije is egyben, aki meg tudja védeni, ha baj van. De csak egy futó gondolat volt, mert a mellei sokkal jobban lefoglaltak. A mellbimbói kemények voltak, hegyesek, halványbarnásak. Látta, hogy bámulom őket. A jobb kezem után nyúlt, és rátette a bal mellére.

- Fogd meg nyugodtan.

Valami csodálatos, egyszerre kemény és puha, mégis rugalmas érzés volt. Óvatosan megmarkoltam a mellét, ő pedig megcsókolta a nyakamat. És akkor valami eltört ott belül, már nem voltam nagyfiú, vagy macsó, csak az aki valójában voltam, egy kicsit ijedt és nagyon vágyakozó, elszánt kölyök.

– Tudod, én még úgy igazából soha nem voltam... nem szeretkeztem – magamban tovább folytattam: mert az az első, hát az tényleg nem számított, szóval nem az, hogy nem számított, csak úgy nem volt teljes értékű... vagy...

Kapkodva, halkán ejtettem ki a szavakat, de ő halkán, határozottan közbevágot:

- Nem baj. Csak nyugi.
- ... és kettőre vissza kell érnem, mert nyelvvizsgázni jöttem.
- Nyugi, dél van, bőven van időnk. Ha akarod, csinálhatjuk gumi nélkül...
- Nem... ha nem baj, inkább gumival.
- Persze, hogy nem baj.

(Az idegen mormogása itt már majdnem érthetlenné vált. Fűzi próbálta elkapni a mondatokat, de nem értett mindent... és az egész kezdett összefüggéstelenné válni.)

– Közben levette a zakómat, a fekete garbót. A nadrágon keresztül gyengéden megfogta a farkamat, aztán kikapcsolta az övemet, majd hátra lépett. Hátralépett a szoknyája zippzárját, kilépett a magassarkúból, lehúzta a harisnyát, majd a bugyit. A fanszörzete fazonra volt borotváltva, egy csinos háromszög alakra. A háromszögön belül dúsan feketéllettek

a göndör szőrszálak. Ahogy megpillantottam így, ahogy ott állt előttem, meztelenül, a hegyes mellbimbóival, a gyönyörű, dús, szőrökkel a szeméremdombján egy gyerekkori kép ugrott be... talán már kiskamasz lehettem. A fürdőszoba ajtaja résnyire nyitva volt, mert az ablaktalan kis helyiségben megrekedt a gőz. Én a nagyszobában ültem a helyemen, talán ment valami a tv-ben, de ahogy hátra fordultam, megláttam, ahogy a nő kiemelkedik a kádból. A harmincas évei elején járhatott, még karcsú volt. A teste vizes, tiszta, rajta a vízcseppek, a fanszörzete nedvesen tapadt össze. Visszakaptam a fejem a tv felé, de a következő pillanatban megint oda kellett nézmem. A kádban állt, kezében egy törülköző, a lába közét szárította vele, és a törülközővel borított ujjá egy pillanatra mélyen benyúlt a szeméremajkak közé.

– Este mindig ő mosta meg a hátamat, és addig a napig eszembe sem jutott, hogy ezt én is megtehetném neki. De onnantól kezdve mindig lestem az alkalmat, ha fürdeni ment, és felajánlottam, hogy megmosom a hátát. Jó volt hozzáérni a selymes, nedves bőrhöz. Ahogy előrehajolt, oldalt néha hozzáérhettem a melléhez. Olyankor nevetve mindig azt mondta, ne csiklandozzam. De egy este, amikor megkérdeztem, hogy megmossam-e megint a hátát, azt mondta, nem kell. Többször nem kérdeztem.

– És most itt állt előttem ez a nő, aki meztelenül annyira hasonlított rá. Lehúzta a nadrágomat az alsónadrággal együtt, majd átölelt. Átkarolta a nyakamat, és a medencéjét a hozzám dörzsölte. Zavarban voltam, mert úgy éreztem, felnyársalom, bárhogyan próbáltam magamhoz vonni, mindig ugyanaz a testrészem érintette a derekát. A szőrökhöz nem értem hozzá, egy ujjnyira lehettem oldalra a szeméremdombjától a hűvös, selymes bőrhöz feszülve. Térdre ereszkedett előttem, a bal keze végigsimította a mellkasomat, majd a combomat, a jobb kezébe valahonnan egy gumióvszer került. A fogaival bontotta fel, majd O-t formált az ajkaival, közéjük illesztette a gumit, és a szájával húzta rám. Felállt, átkarolt, és lassan az ágyra dőlt, magára húzva engem is. Egy pillanatra benyúlt a lábam közé, majd a gumin keresztül is megéreztem azt a forró, nedves csodát, ami körülölelt, megszorított, és ott hullámzott alattam.

– Mondd ki a nevét...– suttogta a szemembe nézve, miközben megszorított és elengedett, és újra megszorított a testében – Mondd ki a nevét, akire gondolsz.

Zavarba jöttem, mert tudtam, hogy az ő nevét kellene mondanom, de az érzés ott lent egyre jobban elborított, forróság rohant fel az ágyékomról a gerincem mellett a tarkóimig, megfeszült a testem, és egy nyögéssel szakad ki belőlem a levegő. Pontosan hét perc alatt mentem el. A hátamat simogatta, a hajamat, aztán felkelt, adott egy törülközőt és megmutatta a fürdőszobát. A törülközőt nem használtam, inkább a trikómba töröltem meg magam. Felöltöztem. Egy pillanatra valami szürke üresség kapott el, de ahogy elkaptam a tekintetét, most én láttam valami kis szorongást ben-

ne. Olyan volt, mintha azt várná, hogy dühös leszek, vagy fensőbbes, vagy lekezelő, esetleg csalódott. Esendő volt, és védtelen. Megfogtam a kezét, felemeltem és megcsókoltam a kézfejét.

– Köszönöm – mondtam.

Hálásan elmosolyodott, és esküszöm, el is pirult kicsit. Hogy leplezze zavarát, pukedlizett:

– Bármikor máskor is szívesen, ha erre jársz. Hány éves vagy?

– 17 – és mielőtt meggondolhattam volna, visszakérdeztem – És Te?

Most rajtam volt a vörösödés sora.

– Bocs, nem úgy értettem...

De a hülyeségem megmentette a helyzetet, most már megint ő volt főlényben. – Semmi baj. Egyébként 42.

– Sokkal fiatalabbnak nézel ki.

– Na, jó, mars innen, mert lekésed a nyelvizsgádat.

Kint a srác ugyanúgy ült, ahogy hagytuk. Ági kikísért, aztán az ajtóban elköszöntünk egymástól. Ő elindult azzal a tétova, céltalan sétálgatással balra, én meg célirányosan, nagy léptekkel a Rigó utca felé. Amíg a magán hallgattam az angol nyelvű szöveget, a gondolataim elkalandoztak Ági felé. A tarkóm alatt egy kis szürke ürességet, valami könnyen elnyomható büntudatot éreztem. Körülbelül írogattam valamit a tesztlapra, de valami nagyon kényelmes, lusta és boldog érzés ringatott magával. Már nem bosszankodtam rajta, hogy sikerül-e vagy sem. Ha nem sikerül, legfeljebb újra próbálkozom... és meglátogatom megint Ágit is. Vagy valamelyik másik lányt, aki leszóltott.

A vonat már álmosítóan zakatolt. Csend lett, mindenki magába mélyedt az elfogyasztott fröccsök és pörkölt után. Mielőtt elaludt, Füzinek az volt az utolsó gondolata, hogy el kellene mennie nyelvizsgázni.

Novics János

Nosztalgia

Pinaszórt találtam az utolsó levelében. Ezután nem volt kérdés, hogy elmegyek a találkozóra. Katona voltam, mert akkor még létezett sorkatonaság, tizenkét havi kötelező szolgálat, ahová annak rendje és módja szerint télvíz idején bevonultam. Már tavaszodott, amikor felfedeztem a szexhirdetést az újságban. Harminc körüli nő a déli kisvárosból, aki pusztá kéjvágóból véget vet a szüzességének. Átsegít a behatolás-keresztségen. Megtanít az összes mocskos fortélyra. És én olyan szűz voltam, mint az első hó a laktanya udvarán egy novemberi hajnalban, amelyet ébresztő után, a reggeli torna közben piszkoltunk össze a bakancsunkkal.

Levelet küldtem neki, igazi, papírból készült és golyóstollal írott levelet borítékban, mert akkor még nem a billentyűzeten szaladgáltak lusta ujjaink, nem az interneten pingpongoztunk pár szavas, anyagul összecsapott, központosítás nélküli üzenetekkel, hanem régimódi, múlt századi levelet vettem papírra, terjengős mondatokban, melyben kifejeztem óhajomat, hogy boldoggá tenne, ha megfosztana végre az ártatlanságomtól. Könyörgök, ronts meg, te édes ribanc! Húszéves múltam, és még nem voltam nővel.

Ő részletesen leírta, mit fog tenni velem. Lehúzza a sliccem, előveszi hímveszőmet, melyet női kéz eddig a napig nem érintett, de ő biztos abban, hogy sokszor bizonyította már tehetségét a markomban, sőt ősi erőtől duzzad, és már alig várja, hogy méltó pártfogót találjon magának. Tenyerébe fogja, megsimogatja, szájába helyezi, szopogatja egy darabig és kiveri a mellére. De ne rémüljek meg, ezzel még nincs vége, hiszen egy perccel később újra ágaskodni kezd majd, és akkor indul a valódi mulatság, a mi tüzes éjszakánk, az ő szűzavató házikójában. Meg fogok lepődni, mekkora energiákat képes felszínre hozni egy férfitestből.

Ezért a következő hétvégi eltávozás alkalmával, miután kivágódtam a kaszárnya kapuján, úgy határoztam, nem hazafelé veszem az irányt, hanem buszra szállok és elindulok délre, hogy elpusztítsák bennem a kisfiút, és férfivá avassanak. Hallanom kellett katonatársaim részéről rosszízú, irigy és aggodalmas megjegyzéseket, de a kunkorodó, göndör, testillatú fekete szőröcsomó, amely a levélben, az aláírás mellett, cellulxszal volt a kockás papírra ragasztva, eldöntötte a sorsomat.

Délután értem a városba, a kompikötőnél, a hajóállomáson volt megbeszélve a találka. Talpig egyenruhában, öntudatosan masíroztam a főutcán, mert akkor még büszkén viselték a bakák az uniformisukat. Vonultam felemelt fejjel az úton, ahol a városka tűzoltózenekara muzsikált,

és köztük nem voltam idegen, a testvérüknek éreztem magam, követtem az ütemet, zúgtak a kürtök, robbantak a trombiták, döngött a dob, cintányér csattant. „Én most szerelmeskedni megyek!”, húztam ki magam délcegen. „Ti ezt nem tudhatjátok, de most nekem húzzátok a talpalávát, az én szűz faszom elveszejtését ünneplitek!”

Kértem egy kávét a kikötő presszójában, és vártam. Kerestem a környéken kószáló nők között a rövid, festett szőke haját. Engem nem lehetett összetéveszteni senkivel, az egyenruhám mutatta tanítónőnek az utat. Csak vártam és vártam, néztem az órát, mert akkor még számlapó órák mutatták az időt, jámbor karórák a csuklónkon bőrszíjjal, nem a mobilunkon ellenőriztük, hogy az idő hol szalad.

Rég elmúlt hét, már nyolc felé járt. A harmadik kávét is kikértem, a pincérek görbe szemmel méregettek. Egyedüli vendég, katona, ki tudja, mi szél hozta erre. A nő volt a szél, a vonzó légnemű, sőt mágneses vihar, de ő nem akart megtalálni engem. Kilenc felé áttértem a borra. Kikötött a komp, utasok szálltak fel és le, a vén teknő visszahajózott a túlpartra.

Sötétedett, visszabandukoltam a buszpályaudvarra. Az utolsó járat tíz perce kanyarodott ki a főútra. A legközelebbi, így a menetrend, reggel négykor indul. Vasútja nincs a városnak. Sebaj, gondoltam, majd járom a kocsákat, elverem az időt bor mellett, könyvet is hoztam, mert akkor még olvastunk, verseket, regényeket cipeltünk magunkkal, és ha valahol várnunk kellett, forgattuk az olvasnivalónkat.

Az erőm és a pénzem éjfélig tartott. Úgy döntött bennem a józan ész, ideje letáborozni és bevárni a hajnalt. Leheveredtem az állomáson egy padra, hűvös tavaszi éjszaka volt, de szívós honvéd voltam, nem fáztam, melegített a vágyam, amely nem nyert kielégülést, még mindig felforrósodott testtel áhítoztam az ismeretlen, örömet ígérő nőre, aki elküldte borítékban a szőrzetét, de nem jött el hozzám aznap este.

Arra ébredtem, hogy gyalogolok valahol a sötétben. Aludtam, amikor elindultam, nem voltam magamnál, álmomban keltem fel a padról. Fel-dörömbölt belülről valami, felrázott egy hang, megszólalt álmomban egy parancs, mennem kellett, valahová, el, akárhová, muszáj volt elszaladnom, valaki erre kérhetett, mert vettem a táskámat és útnak indultam.

Lépdeltem az idegen városban, távoli jövevény, útításkával a kézben, mert úgy látszik, a málhámát öntudatlanul sem engedtem el, és valahol, talán egy autó dudált rám, felébredtem. Nem tudtam hol vagyok, hogyan kerültem ide, élek vagy meghaltam. A várost köd borította, álmom úszott a szememben. Egy útkereszteződésnél jártam, táblák, útjelzések hadserege tört rám, és a néptelen országút állt előttem, sárga lámpák pislogtak a szélben.

Ott álltam a semmiben, egy eltévedt katona. Mert akkor még eltűnni is büntetlenül lehetett, senki sem hívogatott mobilon, hogy „merre jársz, hol vagy?”, nem kérdezték, honnan veszem a bátorságot, hogy elkallódom

az ország másik végében és ezt a léha nőt keresem, aki felkorbácsolta a véretem. Akkor még nem fájt senkinek, hogy nem tudtam, hová menjek, merre vegyem az irányt, melyik sarkon forduljak be. Még nem kellett tudni, hol alszom, és hol ébredek fel, senkinek sem tartoztam magyarázattal. Aznap éjjel még szabad volt elveszni a világban.

Csíkós nadrág, Csetvei Klára fotója

Szikra János
Pár locska dalocska

Kitüntetésem

Czinegée lettem én is,
kubikos is meg „honvéd” is –
ám enyém a dicsőség is,
a Varsói Szerződés is!
Pakson voltam hű rabszolga,
így léptünk az atomkorba.

Átok

Sár és hólé szivárog
fogadon, lila átok,
s egy fűtetlen hajnalon
kitör egykor imádott
szádból káromkodásod.

Verskedvelő gengszter dala

Más balhétját sose verd rám,
mert elhúzóok – verdám: villám.
Jer 'de, édes oldalbordám,
fölolvasom kedvenc Berdám,
Adym vagy József Attilám!

Három várrom

Jártam három magas váron:
cseh, rác, magyar Visegrádon.
Rom ma már csak mind a három.
Alig maradt másfél lábom –
azóta csoszorgok *sánton*
már mindhárom öreg *grádon*.

Borivó

Nyakkendőtű és csoroszlya,
bé vagy már reggel borozva...
Ihatnál inkább pálinkát,
attól sem lehetnél dinkább.
Szívemben semmi félelem –
póniló leszek Pécelen!

Limerick

Volt egy költő. Hatot kitett.
Jókedvében limericket
kalapácsolt,
éppen tízet.
Majd kiégett, mint a brikett.

Társak

Nyomorukkal lehúznak a föld alá,
ha nem emelem föl őket.
Lerúgom a föld alá,
ha szavammal nem emelem föl őket.

vándordaltöredék

kenyér kenyér kenyérke
simuljon a tenyérbe
hozzá darab szalonna
is jusson a marokba
mellé hagyma bicska só
és egy boros csobolyó

európa, 2016

nemsokára megdöntik az őrtornyokban
ezer éve bóbiskolók királyságát
a bevándorlók vidor hullahegyei

kedves

éneklő moha
a hajnali háztetőn
annim mosolya

labirintus

rikolt a nap vörös tolla
Kréta fölött izzik az ég

Ariadné emlőjéből
kibuggyan az első tejcsepp
megcsillan a bika irdatlan vesszején

Ikarosz a tenger vasbetonján

puncs

húsos ajkad redőibe horzsolom
(emlékszem a puncs ízére nyelvemen)
ezt a verset sós öledbe csókolom

amikor már hét napja kívántalak
akkor írtam délután e költeményt
hét napja vagy hét éve akartalak

küszöbödön úgy éreztem meghalok
(a puncs íze a régi kecskeméten)
ha még egy nap rajtad kívül maradok

Hajózhatóbbá vált

Annyi szerelmet hoztam én neked akkoriban,
ha másra gondoltál is, hetekig tőlem könnyezett
öled, s újra hittél az erogén zónák általi csodákban,
túlfűtött vágy konzerválta bőrömtől lúdbőrző bőröd,
kívánatosabb lettél az idegen férfiak szemében,
valahogy könnyebbé váltál: levegővel telt meg a tested,
mint a balkáni gerlek csontja hosszabb vándorlások előtt,
illatosabb olaj szivárgott föl belőled, amikor
hímvesszőm megérintetted, látszólag vértlen, szinte
bocsánatkérően, később már nyíltan, kacéran,
a viszonzást követelő vágy vállalt öntudatával –
én meg boldogan szidtalak magamban:
hogy a csudában nyílhatsz ki ennyire, már-már
elviselhetetlen vagy bennem s benned én, be sem
tudjuk már csukni magunkat a másik előtt,
két hónap alatt én minden lányt beléd öleltem,
érett csiklód körül én voltam minden érzékeny kis redő,
s lüktető ágamon te voltál minden fájdalmas robbanás,
szinte egymás fölséges testében laktunk, megszűnt
a külön én, külön te, közös vércörön keringtünk,
szerelmeskedés közben azonossá vált a vércsoportunk is –
még hittük: új világ vár ránk a gyönyör zsákutcájában,
de így is hajózhatóbbá vált rajtad a világ,
ha újra és újra egymásra uszított minket a vágy.

Egy ronda énekes

Itt ülök Európában,
holtág vízpartján, még nyárban,
tündöklő semmittevésben,
immár a kezdődő télben.

Nem gondol rám a tested se,
többé egyetlen sejted se,
töpped a szőlő is szórtan,
halál ül minden bogyóban.

De képzeletemben ma még
teli tál pacalpörkölt rohan
a borotvált hónaljak felé,

s míg egy legendásan ronda
énekesen jár napok óta az eszem,

halántékomhoz kakast szorítva,
egy jól irányzott, hosszú kukorékolással
lövöm főbe magam.

Csuncsika, Csetvei Klára fotója

KÖNYVRŐL KÖNYVRE

Siker(képlet)?

Melyikünk ne vágya sikerre és ki ne hallott volna már biztos receptet valamely életmód-tanácsadótól, lélekgyógyásztól vagy éppen egy frissen visszavonult topmenedzsertől. A sikerhez vezető utat keresve feltételezhetően az utolsók között választanánk egy fizikus-hálózatkutató könyvét, különösen, hogy annak szerzője többször hangsúlyozza, a kötet elolvasása nem garancia az áhított sikerre.

Barabási Albert-László nemzetközi szinten ma az egyik legismertebb magyar tudós, aki a komplex hálózat kutatásban elért tudományos eredményei és azok sikeres, közérthető tolmácsolása miatt vált az utóbbi évtizedben sikeressé. Elég, ha csak az Amazon 2018-as népszerűségi listájára, vagy a hazai könyvesboltok frekventált polcain elhelyezett könyveire gondolunk.

Barabási tudományos pályája és annak megjelenítése valójában saját sikerelméletének lakmuszpapírja is. Hiszen a siker általános törvényeit feltáró elmélete csak akkor lehet bizonyított, ha a siker általános törvényei alapján annak szerzője és könyve maga is sikeressé válik. Ez Barabási esetében kétségkívül teljesült.

A természettudományos kutatások hosszú ideje teammunkában, kutatócsoportok keretében működnek, a hálózatok működésének, majd a siker törvényeinek a feltárása is számtalan – illetve Barabási többoldalas köszönetnyilvánításának hála –, inkább számos tudós közös munkájának köszönhető. A bostoni Northeastern Egyetemen működő kutatócsoport és vezetője, Barabási a sikert matematikai problémaként fogták fel, és annak törvényszerűségeit, működési mechanizmusait igyekeztek modellezni. E hatalmas teljesítménynek a tisztán képletszerű leírása és megjelentetése önmagában nem lehetett volna sikeres, szükség volt Barabási remek írói stílusára, a termék (a könyv) menedzselésére és természetesen a siker öt általános törvényének alkalmazására.

A könyv tehát öt tételben igyekszik bizonyítani, hogy a teljesítményen kívül vagy éppen amellel milyen tényezők szükségesek a siker létrejöttéhez. Itt nem olyan frázisokra kell gondolni, mint a kitartás vagy egy jó ismerős megléte, hanem olyan hatalmas – a tudomány, a sport, a művészet, a kereskedelem köréből hozott – adatbázisok adataiból nyert algoritmusok elemzésére, amelyek bizonyítják miért lett/lesz valamelyik művész, zenész vagy éppen tudós sikeres.

Barabási sikerének titka, hogy mindezeket a tudományos eredményeket hétköznapi példákon keresztül és nagyon őszintén írja le. Gondoljunk csak a bevezetőre, ahol a siker kutatásának kezdeti sikertelenségéről is olvashatunk. Ugyanis minden a katasztrófakutatás tudományos közölhetőségének sikertelenségével kezdődött, majd egy viccesnek szánt felvétel után kezdtek csak el foglalkozni a siker kutatásának problémájával. Mindez a laza őszinteség – mások szerint talán sebezhetőség – aligha illik bele a többség természettudósokról alkotott képébe.

A könyvben olyan, mindannyiunk által gyakran feltett kérdéseket hoz példának, mint hogyan lehet mérni a sikert, ki lesz sikeres és ki nem, ki sebb teljesítménnyel hogyan lehet valaki sikeresebb, mint többet és akár értékesebbet alkotó társa, kollégája?

Barabási egyik alapvetése, hogy a teljesítmény és a siker nem szinonimája egymásnak, azaz a teljesítmény nem minden esetben jár együtt a sikerrel, hiszen azok egyszerűen nem állnak arányban egymással. Legtöbb esetben ugyanis a teljesítmény nem mérhető objektíven, úgy mint például egy futóverseny célfotója.

A szerző szerint a teljesítmény önmagukról szól, míg a siker a közösségről. A siker egy olyan kollektív mérőszám, amely megmutatja, a közösség hogyan reagál teljesítményünkre. Azaz a siker egyik fontos előfeltétele, hogy teljesítményünk ismertté váljon. Ehhez pedig mindent átszövő hálózatokra van szükség, megtalálni azokat a csatornákat, hálózati csomópontokat, amelyekben keresztül ismertté, majd netán sikeressé válhatunk.

Barabási képletének másik fontos alapvetése, hogy a teljesítmény és a siker mellett, a siker és a hírnév sem következik egymásból. Nobel-díjasok tucatjait hozza fel példának, akik bár saját szakmájukban egykor sikeresek voltak, mégsem váltak közismertté, mégsem lett hírnevük.

Talán nem meglepő, hogy a siker öt általános törvényében a közös pontot a hálózatok jelentik. Barabási szerint ugyanis, ott ahol a teljesítmény nem mérhető – a sportot leszámítva kevés ilyen területet említ – a sikert a hálózatok (kapcsolatok) határozzák meg. Azaz önmagában a teljesítmény gyakran kevés, ha nem tudunk azokra a hálózati csomópontokra csatlakozni, amelyek a siker felé vezetnek minket.

Teljesítményünk mellett tehát legalább annyira oda kell figyelnünk kapcsolati hálónk működtetésére is. (Csak halkán jegyezném meg, hogy itt az introvertált személyiségtípusú tudósok, alkotók szintén törvényszerűen kicsit nehezebb helyzetben vannak.)

Barabási tételeinek bizonyításakor ügyesen használja azokat a hálózati csomópontokat, – így például J. K. Rowling, a Vörös báró vagy éppen a Google történeteit – amelyekhez minden olvasó könnyedén tud csatlakozni. Ezáltal úgy válnak érthetővé a siker egyetemes törvényei, hogy egyetlenegy képlet látványa sem szegi kedvét az olvasónak. Sőt az utolsó, V. törvényt olvasva a középkorú, addig sikertelen vagy kisebb sikereket elérő alkotók,

tudósok – vagy éppen recenziót író történészek – is újra reménykedhetnek, hiszen a tétel szerint „ha kitartunk, a siker bármikor beüthet.”

A képlet törvényei tehát leginkább akkor működhetnek a gyakorlatban, ha teljesítmény mellett az alkotó ember kilép elefántcsonttornyából és láthatóvá teszi önmagát. Ismerkedik, vitázik és együttműködik.

(*Barabási Albert-László: A képlet. A siker egyetemes törvényei, Budapest, 2018*)

Szűts István Gergely

Mindannyiunk tükörképei

Tóth Krisztina dokumentáló, sűrítő, letisztult és tényszerű stílusában alkotta meg a 2019-ben megjelent *Fehér farkast* is. Az embert, a sors megelőjét az egyes szám első személyű elbeszélői móddal hozza közel, mintha az olvasó leülne beszélgetni velük, végighallgatná életük egy darabját (*A bal oldali szék*). A novellák tematikusan követik egymást: a lakásos történetek (*Vevők, Tizenhét lakás*), a betegség köré felépülő történetek (*A bal oldali szék, Visszajönnek a golyák*). De ebbe a körbe sorolható az akut légzőszervi betegséggel küzdő kisgyerek esetében az elidegenedés a *Hinta* című novellában), az autós történetek (*Túlpart, Nyári gumi*), a terhességekről szóló sorok (*Borjú, Marokkói táska*) illetve az erőszak köré épülő történetek (*Borjú, A nő aki nem törölte le az apját*), melyek nem közvetlenül egymást követően, de két írásban is szerepet kapnak. A címadó Fehér farkas érzékelteti ember és az állat többféle értelemben vett kapcsolatát, mely kapcsolat főként etológiai, pszichológiai, és szexuális megközelítésben képez fő vonalat. Ennek jelentésköre foglalja talán magában az egész kötetben végighúzódó, fizikai és mentális *problémákat*, jelenségeket; utal a szaglásra, tapintásra, látásra, hallásra, sérülésekre.

A szerző hangstruktúrákat ábrázol a szövegek alapvető cselekményi tengelyéhez társítva, melyeknek alapját a (*társas*)háznak a hangjai adják meg, mintegy megszemélyesítve a zord, kongó, éjjelre meghaló épületet. Benne a gépek zaja, a liftek zaja, az ajtókattanások, léptek zaja, a megtestesült misztikumba enged belépni, mintha egy a kötetben ugyan nem szereplő, de egy kitalált Alíz járna egy inverz (perverz) csodaországban, ahol nem csupa, szép és érdekes, hanem csupa rossz, megszokottan gyalázatos dologgal, jelenséggel találkozna. Ezek a sorozatos, megszokott (megszokható?) jelenségek közönyt generálnak egy idő után. A testi-lelki sérüléseket egyaránt okozó események megtörik a lelket, annak ellenállását, és kialakítják az általános indifferencia-érzést a szereplőkben, melyen keresztül a társadalom és a társadalomban élő emberek valóságára ismerünk. „Sírást már nem hallok, csak a fémhuzalok zúgását, a gépház morgását.” (*Lift*).

Ebben a világban, mely tehát a mi saját jól ismert társadalmunk képe, minden a maga bizarrságában válik természetessé. A természetessé vált jelenségeket pedig mindenki tudomásul veszi. Nincs jelen tiltakozás, az egyének engednek pszichét átjáró folyamatnak, és ebben a rendszerben alakul ki egy furcsa interperszonalitás. „Mintha megfordult volna a szereposztás, és én volnék az érdeklődő, ők pedig a tulajdonosok. A férfi a háta mögé igazít egy díszpárnát, és keresztbe veti a lábát, mint aki hosszú, megfontolt válaszra számít. Kezében tartja a tulajdoni lapot, néha rápillant” (*Vevők*). A furcsa természetességében már-már végzetesen tehetetlenül válik a karakter. De így van ez a mindennapokban is. Döntéseinkről, pillanatnyi megtorpanásainkat, leblokkolásainkat, belenyugvásainkat, elfogadásainkat is magába foglalja a szövegkonstruálás. Hibáinkat, az életben elkövetett vagy egyszerűen a megesett eseményeket hogyan vagyunk képesek kezelni. Milyen következményekkel járhatnak döntéseink, és egyáltalán érzi, tudja-e rajtunk kívül valaki más, hogy saját csapdáinkba esünk, és ezekkel a gondokkal egyedül maradunk. Tóth sugallata szerint ebben a világban nincs utólagos segítség. Az adott sorshelyzetben, az adott percben dől el minden. Elhatározásainkon át a lehetőség szükségszerűséggé válik. Aminek teret engedünk, az lesz. Ezt az egzisztenciális mozzanatot fejezi ki a *Vevők* és a tulajdonos közötti szerepcsere formálódása is: „Ki szeretnék próbálni, milyen este és éjszaka a hely. Soha ne lehet tudni... nem, ne szabadkozzak, nincs szükségük semmire. Pizsama és törölköző van náluk, de nem is akarnak feltétlenül lefeküdni, egyszerűen csak kíváncsiak az atmoszférára és a hangokra... Várok, mg teljesen ki nem húl a lábam, és ki nem alszik az automata világítás a huzatos fordulóban.” (*Vevők*).

A korábbi novellákban is megismert módon az emlékezésnek, asszociációknak és a jelennek a kapcsolata is fontos tényező a novellafüzében. „Mindegyiknél ugyanúgy nyílt az ajtó a lépcsőház bal oldalán, és mindegyikben ugyanúgy helyezkedtek el a szobák, ahogy harminc éve a mi otthonunkban, vagyis azok között a falak között, amit így neveztünk” (*Tizenhét lakás*). Az élet folyamata és a tárgyak, épületek állandóságának a kontrasztja bontakozik itt ki. „Hogy nem akarok semmit, csak ledőlni egy kicsit, megpihenni, üres falakat látni lehunyt szemhéjam mögött, berendezetlen, alakítható múltat. A nappali ablaka a hatalmas mezőre nézett villanypóznákkal, amelyek éppen az emlékeim szerinti elosztásban tagolták a látványt, három egyenlő részre metszve az égboltot” (*Tizenhét lakás*). A fényképekkel teli mobiltelefon végül a buszmegállóban marad. A fényképezés és emlékezés, a megörökítés mozzanata egy másik helyen is konkrét cselekménypillanatban is megtestesül: „Abban a pillanatban, amikor exponáltam volna, megérintette valaki a karomat. Egy kislány állt mögöttem, aki hátulról nem láthatta a telefont, csak a hajolgatást.” (*Marokkói táska*) – egy tárgy kikerül a fényképezésre szánt kompozíci-

óból, a fotó nélkül készül el – valamikor a későbbiekben. A hiányt, az elmulasztás, elszalasztás gesztusa ezzel az írói megoldással megerősített.

Az interperszonalitás azonban abban az esetben enyhe és helytelen kifejezésnek minősül, amikor Tóth a szexuális erőszakot ábrázolja, de nem csak annak pusztá testi voltában, hanem a hozzá tartozó pszichológiai nyomás és a fizikai undor kiteljesedése formájában is. Egy hozzárendelt képpel, mely az evés gesztusán túl a befogadást (egyáltalán bárminek is a további befogadhatóságát) ábrázolja: „Ült a rántotta mellett, és igyekezett valami jóra gondolni... De akárhányszor a tányérra pillantott, látta a felhabosodott, híg fehérséget, amint megdermedve tapad a porcelánhoz, és felkavarodott a gyomra... az anyja... Kiment az erkélyre teregetni, és visszajövet rápillantott a még mindig teli tányérra. Fogta a villát, rászúrt egy darabot, ráadásul egy olyat, amibe a fehér széle is belekerült, és belenyomta a falatot a gyerek szájába. A lány ült egy ideig, tartott a szájában a langyos, puha darabot, aztán az egészet az asztalra hányta.” (*A nő, aki nem törölte le az apját*). A narratív váltás egyszerre bekövetkezik a szövegben: „a legjobb, amit most tehet, ha eljátssza a beteget. Az anyja két évvel ezelőtt halt meg egy hospice házban. Soha nem beszéltek a rántottáról.” (*A nő, aki nem törölte le az apját*). A telítettség, az *elég* pillanatában (határán) pedig az ember vagy összeomlik, vagy létrejön az a fajta közömbösség, érzelemmentesség, amely Tóth több szereplőjénél is megfigyelhető. A *sajgás* a lélek és psziché testre kivetített fájdalma. Ez a közömbösség azonban lehet szándékos is: „Az anyja közben a konyhában főzött. Mindig teljes hangerőre tekerte a rádiót, soha, egyetlenegyszer nem jött be.” (*A nő, aki nem törölte le az apját*). Szándékos a valós, mély probléma iránti semlegesség kinyilvánítása is: „miért vágsz ilyen búvalbaszott képet, hát mi az isten bajod van neked egyáltalán” (*A nő, aki nem törölte le az apját*). „A titok, mint valami legyőzhetetlen baktérium, belülről rágta és pusztította mindnyájuk testét...” (*A nő, aki nem törölte le az apját*). A közömbösség, az *átnézés* gesztusa domináns, stagnáló és stabilizálódó érzelmmé válik. Az én ebben a helyzetben elveszti önmagát, szinte megsemmisül¹.

A szexualitásnak és a perverziónak a kölcsönhatásaiban másféle ábrázolásokat is találunk Tóth Krisztinánál (*Fehér farkas, Öltözz feketébe!*). „És egészen közel lépve mélyen a szemébe nézett, hogy dehogy megy. A nőt elöntötte a forróság, és csak markolászta a táskáját összezavarod-

¹ Imogen Tyler brit szociológus bántalmazott egyéneket kérdezett meg kutatásai során, egyikük megfogalmazása szerint, énje eljutott a „nem tudod ki vagy” (‘You don’t know who you are’) állapotába. (Lásd bővebben: Imogen Tyler: *Against Abjection*, Lancaster University, 2009, <https://doi.org/10.1177/1464700108100393>). Az én egy ponton túl tehát elveszti önmagát a történetek következtében. Tóth szövegeiben az ént és annak egész további életét megzavarja az adott esemény, kihat a személy környezetére is.

va... A fürdőszobaszekrényben nyugtatók sorakoztak: Frontin, Xanax meg mindenféle ampullák. Női holmik sehhol... Volt valami mesterként ebben a gótikus hangulatban..." (*Öltözz feketébe!*). A perverzió elől az egyik személy menekülni próbál, míg a másik ebből a körből azonban nem engedi ki (az erős, domináns, gyógyszerekkel élő másik fél, a *beteg*). A perverziónak máshol maga a személy enged, és gyakorlatilag a pusztá szexualitást választja. A szabad döntési lehetőségek ezekben a képekben jól megfigyelhetők. Az ember úgy viszonyul a másik emberhez, mint a párzani mindig és bárhol hajlandó nőtényhez „Különbén jó szagod van..." (*Fehér farkas*). A testi együttlét alkalmával a felek beszélgetnek mindenféle *semleges* témáról. Közben itt is megjelenik a tárgyak, gépek neszezése: „Zümmögnek a csövek, valahol kalapálnak" (*Fehér farkas*). Ezek a hangok kísérik a halott, hermetikus csendet, a szavak nélküli állapotot, a gondolatíságot, a szerző által generált döbbenet érzését – a fej felett elszáguuló vasúti szerelvényhez képest ez a mechanikus neszezés halk, a halott csendhez képest hangos. „...de a csend olyan erővel csapta meg, hogy érezte, ki kell várnia a következő mondatokat... Én *annak* a Ferencz Attilának a fia vagyok. Sajnálom. Mit sajnálsz?.. Csak azt nem tudom, minek kellett meztelenre vetkőztetni. minek kellett még azt is, azt mondjad meg. Ábel mozdulatlanul hallgatott... Azt hitted elbűjhattok, úgy-e? Nem hittem, felelte Ábel..." (*Túlpart*) Mindeközben a házból a feleség hallja a párbeszédet.

A mentális és fizikai betegség képe tehát ebben a „billenékeny pszeudotérben" (*Öltözz feketébe!*) továbbvezethető a lebomlás, elmúlás jelenségeire, a születés-élet-halál konkrétan végigkövethető hármására is (*A bal oldali szék, Borjú*). „Hat éve kering elveszetten, az pedig, hogy miket pakoltál bele, legyen a te veszteséged. Ugye, ezt mondtad nekem akkor? A te veszteséged. Belecsavarták egy lepedőbe, és kivitték, soha többé nem láttam, csak az álmaimban, de azokban túlon túl sokszor is." (*Marokkói táska*). A gyermek várása, megszületése, majd korai elvesztése ugyancsak expresszív: „Én ilyet többet nem veszek fel. Ebben kellett hozzá mindig bemenni, steril szobában volt. Teljesen be kellett öltöznünk, még a játékaikat is fertőtlenítették... Miért nem gyógyították meg?!... Nem tudom, hajtotta le a fejét a tulajdonos... Milyen hónap van most? Április. Akkor már visszajönnek a gólyák, felelte, és végre felállt." (*Visszajönnek a gólyák*). A szimbolika világos, a gólya a gyermekáldás motívumaként, míg a *Vevők*ből visszaköszönő lábzsák a sterilitást, elvesztést, a szorongást, a hiányt, a visszavárást, a veszteséget jelképezi, (*Vevők, Marokkói táska, Visszajönnek a gólyák*).

A szexualitásnak és az apátia érzetének egy negyedik összefüggését is megfigyelhetjük a novellákban, és ez a harmadik fél testi kizárását, ugyanakkor vizuális bevonását foglalja magába. A látására, percepcióra alapuló észrevétel és felismerés kapcsolatára épülve. A szövegszimbolikában pedig az álmom, a gyermekről álmodás válik közös nevezővé (*Marokkói táska*,

Hinta). „Megtaszítottam a vasajtót, nem volt bezárva... Ott állt... az én nagydarab, szőrös férjem, izzadtan, félmeztelenül, és ölelte, szorongatta azt a kis girnyó gyereket, mintha birkóznának... csókolóztak... annyit mondtam, hogy a járókát meg a békikompot pakolják előre, a héten jön érte egy szomszéd.” (*Hinta*). A testkép és a testhez való viszony megváltozik, a testi vonzalmak egyáltalán nem igénylik a szépséget, a megszokott, *normatív* fizikai jegyeket². A látottaktól (de már korábban is mélyen) letargiába eső anya nem figyel a másik (meglévő, élő és egészséges) gyerekekre, csak löki közömbösen a hintában egyre magasabbra. „Szerdán jön a szomszéd azért a békikompért meg a járókáért, el ne felejtsem. El ne felejtsem.” (*Hinta*). Az álom mellé a szerző odarendeli ismét az emlékezés gesztusát, és ezzel együtt utal arra, milyen kép ivódik be egy életre az emberi memóriába, milyen érzésekkel, *sajgásokkal* asszociált emlék-halmaz keríti hatalmába. Az elidegenedés személyes és társadalmi jelenségként erősödik fel a szöveg(ek)ben, mindenkit érint, és mindenből egyaránt kiindul. Ebben a vonatkozásban is ugyanolyan mértékben fennáll a kölcsönösség, mint a *túláságosan közeli* testi vagy lelki kapcsolatok esetében. A nem-akart távolodás és a nem-akart, vagy legalábbis vonakodással, bizonytalansággal kísért közeledés egyaránt hordozza az elidegenedést (*Hinta, Öltözz feketébe!, Hírhozó*). A Tóth által vezetett szövegkezelésben megfigyelhető az elidegenedésnek egy típusa, mely nem a közömbösséggel, letargiával társul, hanem valóban a fizikai megváltozással, egy reményteljesebb, várakozást magában hordozó elidegenedéssel, mely ez esetben az öregedéssel áll párhuzamban. „Nem hallok róla többé... Az idősödő, ősz hajú nő arcából pillant rám, de csak a szeme a régi... Áll... a szélben, néz rám, de nem szól... néz megátalkodottan, mint egy... megöregedett hírhezó.” (*Hírhezó*).

Egy idő után az ember ebben a rendszerben azt kénytelen észrevenni, hogy a valódi értékek elvésznek. Az individuum ítélkezik és megítéltet. Minden történet esetében más és más módon. Másképp ítélik meg a homoszexualitást, a megcsalást és megcsalást, a gyászt, az erőszakot, a képmutatást, a gyermekvállalás kérdéseit, másképp Ferencz Attila fiát és Ábelt. A kapcsolatok pusztá írások, bejegyzések, erőltetések maradnak, a benne lévő érzelmek megromlanak, halványodnak, de nem tűnnek el

² Ela Przybyło lengyel származású gender- és szexualitás-kutató a női szépségre vonatkozva írja, hogy a szépség és a csúnyaság nem lehet két egymástól függetlenül értelmezhető jelenség. Tóth Krisztinánál ez fogalmi kapcsolódás, összefonódás éppen a klasszikus értelemben vett szépség kihagyásában (annak hiányában), a csúnyaság dominanciájának felmutatásában nyilvánul meg. A novella jelenetében erőteljes vizualitással kifejezve a folyamatban lévő testi kontaktust. (Lásd bővebben: *The Politics of Ugliness*. eSharp – Issue 16. Politics and Aesthetics 2017, https://www.gla.ac.uk/media/media_180322_en.pdf. Lásd még a szépség és csúnyaság esztétikai kapcsolatához: Mojca Küplen: *Beauty, Ugliness and the Free Play of Imagination – An Approach to Kant’s Aesthetics*, Springer, 2015 című munkáját).

teljesen. Felmerül a kérdés, fontos, érdemes, muszáj, lehet vagy szükséges egyáltalán fenntartani ilyen típusú kapcsolatokat, vagy érdemes inkább elengedni, megnyitni az emberek közötti kötelekeket – a magunk kötelekeit? Mert végül kiderül, minden, amit lát és észlel az ember, minden viszontagságos pont és rezdülés, minden kapcsolat és kötelék, minden dermedtség, minden erőszak és szabadon kialakított reláció, nem más, mint a világon át megismert és leképezett, saját *tükörkép*.

(Tóth Krisztina: *Fehér farkas, Magvető, Budapest, 2019*)

Hörcher Eszter

Számot vetni, törekedni

Zsille Gábor legújabb, hatodik önálló verseskötete a *Készülődés* címet viseli. De mire készülődhet napjainkban egy lassan ötvenesztendő magyar költő? Mivel – hacsak nem ér meg szokatlanul hosszú életkort – vélhetően túl van már *az emberélet útjának felén*, hát óhatatlanul az elmúlásra is föl kell készülnie. Számot vet hát, és - ha költő - verseket arat.

A címadó vers első két sora így hangzik: „Ha minden szerencsésen alakul, / harminc év múlva majd kései verseket írok.” (104. oldal). Ráadásul ez a vers nem csak a kötet címét adja, de ajánlászöveggként megismétlődik a (nem mellesleg) igen esztétikus kiállítású könyv hátsó borítóján is, ami még hangsúlyosabbá teszi, s ami miatt az olvasóban óhatatlanul olyan érzés támad, hogy ez a szöveg kiemelkedően lényeges, mi több: kulcsfontosságú. Kulcs az értelmezéshez, megértéshez; segédeszköz, amellyel minél mélyebbre hatolhatunk a verseskötet világába. És bár a lírai én bevallja, nem tudja, „milyen a készülődés”, mégis foglalkozik vele. Ahogyan a halállal, a lezárással is. Az elmúlás-motívum vissza-visszatér a kötetben. Legerősebben a *Ha itt írának* című ciklusban, amelynek valamennyi verse a halállal, méghozzá pályatársak halálával foglalkozik. Különösen megrendítő módon egy párvers, a *Deák László készülődik* és a *Deák László meghal* (72-73. oldal), amelyet egy harmadik, szintén Deák Lászlóra emlékező szöveg szavakból emelt triptichonná emel (*Visszaút*, 74., oldal). Ebben a ciklusban Zsille fölidézi még Bella István, Lázár Ervin, Nagy Gáspár, Hárs Ernő, Prágai Tamás, Csoóri Sándor, Oláh János, Vasadi Péter és Csontos János alakját is, és ezáltal a búcsúzás, a gyász és a halállal szembeni tehetetlenség érzésének lírai ábrázolása mellett egyfajta magánkánont is létrehoz.

Ám, akármennyire is túl jár már *az emberélet útjának felén*, nem csak a végre készülődhet az ember és a költő, hanem - legalábbis Zsille eddigi pályáját és habitusát ismerve - az új kihívásokra, a tökéletesedésre ugyancsak. Zsille Gábor indulása óta folyamatosan nagyon tudatosan építkezik, fejlődik, változik, keresi az útját és az új, kevésbé kitaposott ösvényeket. Soha nem állapodik meg, nem tekint úgy magára, mint aki meg- és beér-

kezett. Úton van, tanul, formálódik, igyekszik ki- és beteljesedni. Talán ezért képes olyan sokszínű lenni (és maradni): a halál, a gyász, az emelkedettség mellett új kötetében is helyet kapnak a humoros életérzések, a szerelem, az élet apróbb örömei és bosszúságai.

Zsille humora gyakorta önironikus – kitűnő példája ennek a *Néhány kendőzetlen szó a lét gyötrelmeiről*, a *Lélekvándor*, vagy éppen *A fizikusok*. A zsillei humor egyfajta esszenciájának tekinthető az *Egysoros* című, 16 soros vers, amelynek zárata ím-ígyen hangzik: „Így lepi el a világot / a mértéktelen bölcselkedés.” Van azonban ennek a humornak egy keserűdebb változata is, amely például a *Komment* című versből sejlik elő halványan. Abból a *Komment*ből, amely Karinthy *Barabbás* című novellájának versparafrázisa is lehetne, s amely tragikus, komor zárata ellenére sem mentes az ironikus humortól.

És kirajzolódnak Zsille Gábor új könyvéből a költő földrajzi kötődései is, amelyek elsősorban a *Létrejön egy sziget* című ciklusában érhetők tetten. A szerző mindössze három verset sorolt ebbe az egységbe, azonban mind a három szöveg haza-vers: az otthonhoz, a közösséghez és a költő életének tereihöz való kötődés jelenik meg bennük. Sok tekintetben nem könnyű, sőt, talán nem túlzás azt állítani, hogy egyre nehezebb a hazáról érvényesen írni, ám Zsillének ez sikerült. A *Zágrábból Pestre* című verset különösen fontosnak gondolom: megkapó a közösségi és az egyéni nézőpont organikus együttlévősége a soraiban. „A hazámról nem írhatok sokat, / szüntelen gyomorremegés, ez minden, / gyanakvó arcok, fullasztó ösvény, / és persze száz lelemény, kóbor ötlet, / a túlélés különféle módszerei.” – az első versszak máris kijelöl egy sajátos életérzést. Amolyan köztes-európaít. A küzdelmes szeretet érzése ez, az ésszerűtlen, már-már önpusztító ragaszkodásé, amely sosem öncélú és nem is lehet az. Bár Zsille sokkal lágyabb hangú és megengedőbb, megbocsátóbb, elnézőbb, s összehasonlíthatatlanul kevésbé harsány, a mélyben mégis ott dül benne is Ady gyűlölvé imádó, ostorozva rajongó szenvedélye. Csak a hazát és a nőt lehet így szeretni, mást semmit. És ezért a szeretetért folyamatosan meg kell harcolni és napról napra meg kell szenvedni, s megőrizni sem lehet másként, mint folyamatos munkával, figyelemmel, akarással, olykor kínnal, máskor vérrel és verejtékkel.

A *Készülődés* a megőrzés kötete is. A költő megőrizni vágyik mindazt, amitől azzá lett, ami, ugyanakkor tájékozódik a hogyan tovább?-ról. A válasz pedig csakis a megőrzésre méltónak ítélt értékek mentén formálódhat. Megőrizni és fejlődni, tökéletesedni és kiteljesedni – ezek a motívumok adják a *Készülődés* gerincét. Zsille Gábor ezzel a kötettel számot vet, egyúttal törekszik a továbblépésre, keresi a beteljesedés útját. Elhivatottan. Rendíthetetlenül.

(Zsille Gábor: *Készülődés*. Budapest, Magyar Napló, 2019)

Bene Zoltán

Az önmarcangolás mesterfoka

Akik ismernek, úgy gondolják, hogy toleráns és nyitott vagyok. Nem tévednek, pontosan ilyennek tartom magamat, de esküszöm, hogy időnként szerettem volna felpofozni Annát, azt a negyvenes éveit középen járó nőt, aki a *Boldogság tízezer kilométerre* című novellafüzér történeteinek a narrátora. Ugyanis folyamatosan – na jó, majdnem folyamatosan – sír, rágódik valamin, ostorozza magát, vagy éppen a környezetét okolja tehetetlensége és önbizalomhiánya miatt. Akármi és akárhogyan történjék is, ő elégedetlen az életével. Ám én egy toleráns, megértő, mások érzélmenvilágával azonosulni tudó ember vagyok, ezért nem is értem, hogyan juthatott az eszembe, hogy kezet emelnék egy nálamnál idősebb nőre. Uram bocsáss!

Magának a könyvnek a külleme is ellentmondásos érzéseket váltott ki belőlem. Egyértelműen a női olvasókat célozza meg, csak úgy rikoltanak rajta az élénkebbnél élénkebb színek. Ráadásul Szűz Máriát ábrázoló viasz- vagy műanyag figurák sorjáznak a borítón – dehogyan sorjáznak, szinte körbetáncolják a címet -, néhol imára kulcsolt kézzel, másutt gyermekét kezében tartva, néhol glóriával, másutt glória nélkül. Ugyebár, mivel én egy toleráns és nyitott ember vagyok, ezért jobban meg kellett nézmem a könyvet: *Boldogság tízezer kilométerre*. Hirtelen asszociációk tömkelege pattant ki elmémből: a könyv témája a virtuális szerelem; olyan témát dolgoz fel, amely a sokszínűségről szól; netán a vallást járja körül, s megállapítja, hogy elérhetetlen, vagy csak önmagunkban találhatóunk rá?; Mi van, ha a boldogságot valóban tízezer kilométerre kell keresni, távol a Kárpát-medencétől, valahol egy másik kontinensen? Márpedig ha képzettársításokat vált ki belőlem valami, akkor az mellett nem megyek el csak úgy. Kinyitottam a könyvet. Nagyon új, ráadásul mottóval indít: „Mosolyogj, amíg bele nem döglesz!” Hatásvadász, meg is vett magának, még az sem tántorított el, hogy a könyvjelzője rózsaszín, de olyan élénken rózsaszín, hogy száz méterről is sikolt.

A kötet tizennyolc, témájában és stílusában egyaránt szorosan egymáshoz kapcsolódó novellát tartalmaz, melyeket megelőz egy bevezető, ahol az énelbeszélő bemutatkozik az olvasónak. Ő nem más, mint Földesné Feuer Anna, a negyvenes éveit középen járó családos nő, aki mindent az érzelmei alapján szemlél, az objektív gondolkodásmód távol áll tőle. Annak ellenére, hogy már az ötvenhez közelít, még mindig önmagát keresi, nem tudja eldönteni, hogy miért is született erre a világra. Szereti a családját, ugyanakkor karrierre is vágyik, s a kettőt sehogy sem tudja összeegyeztetni, vagy ahogy a későbbiekben kiderül, csak azt hiszi, hogy nem. Anna úgy köt szerződést az olvasóval, hogy nem a tényekkel, hanem az érzelmeivel, önmaga sajnáltatásával kívánja elfogadtatni magát a szer-

zódés aláírójával, éppen úgy, ahogyan azt néhány bekezdéssel korábban maga is megállapította: érzelmileg befolyásol, háttérbe szorítja a tárgyilagosságot. „Így hát kedves olvasó... csak, hogy tudd, egy sérült lélek érzéseiről olvasol. Légy megbocsátó, vagy ha ez nem megy, nyugodtan dobd félre ezt a könyvet!” (7-8. old.)

A tizenyolc történetnek azonos a narrátora, így mindent az ő szemüvegén át látunk. Az első történetben még fiatal nőként, egyetemistaként jelenik meg, az utolsóban már negyvenöt éves, s éppen bejut a megyei díjugrató versenyre. Az első novellában még naiv, lefekszik a főiskolai tanárával, mert szerinte nála alkalmasabb embert nem is találhatna az első szexuális élményéhez. Az utolsó történet végén pedig ráeszmél, hogy a lovassportban elért sikerei miatt a férje azt hiszi, hogy elveszítheti őt. Személyiségében még sincs semmilyen fejlődés, a kezdetektől fogva átjárja a szöveget az önbizalomhiányból fakadó nyavalygás és mentegetőzés. Ettől függetlenül minden egyes történet érdekes, aktuális, olyan témákat feszeget, amely nőnek és férfinak egyaránt érdekes, hasznos, elgondolkodtató lehet, attól függetlenül, hogy milyen nézőpontból vizsgáljuk az olvasottakat.

A narrátor gyakran analizálja a nőket, s mindegyiküket megkritizálja. Az első történetben például a kisminkelt, nem túl intelligens nőtkel pelengérezzi ki: „Azért nincs béke férfi és nő között, mert a nők visszaélnék a külsejükkel, rátelepednek a másokra.” (14. old.) Egy későbbi novellában a barátnőjéről beszél, akit nem tart sem okosnak, sem csinosnak. „...Viki nem a legjobb nő a világon. Ráférne egy kis fogyókúra, a fenéke és a combja akkora, mint egy elefánté, már bocsánat... Jó, tudom, nem szép, hogy így kibeszélem, a legjobb barátnóm...” (44–45. old.) Számos története a multikulturalizmus jegyében fogant. Ezekben cigány vagy külföldi szereplőket mutat be, de nem nyugatiakat, hanem keletieket, s ugyebár ha keletről származó etnikumokkal kerül(ünk) érintkezésbe, akkor már lehet, hogy nem is vagyunk annyira nyitottak. Ezt legjobban a *Muzsikus a lakásomban* címet viselő történetben jeleníti meg. Egy török egyetemistának kiadja a lakását, aki hamarosan egy azeri szobatársat kerít magának. „Először húzódoztam. Na, nem mintha gondom lenne a külföldiekkel, sőt, kifejezetten szeretem a sokszínűséget. Jártam Londonban és Párizsban, imádom azokat a negyedeket, ahol szinte nem is látni fehér embert. Állati egzotikus az egész. Csak valahogy itthon nincs ehhez hozzászokva az ember.” (63. old.) Mivel az énelbeszélő túl sötétnek és mogorvának látja az azerit, ezért felmondja a bérleti szerződést. Egy másik történetben egy roma nemzetiségű férfi ássa fel a család kertjét, aki magával viszi a kisfiát is. Anna itt éppen azt bizonyítja be, hogy mennyire előítéletes, a nyitottságáról olvasható „áriákat” néhány durva mondatban szertefoszlattja. „Kinyitom az ajtót, és arcon csap a kocsiba szorult, keserű ember-szag. Nem is emberek, állatok ezek, akik még a saját kipárolgásaiktól sem

undorodnak... Legszívesebben kiraknám őket a kocsiból, húzzatok haza az ólatokba, gondolom, de aztán ránézek a gyerekre..., úristen, én vagyok az állat, igen, rohadt szemét vagyok, de mit csináljak, egyszerűen nem bírom.” (92–93. old.) A kertet felásó férfi Anna tökéletes ellenpéldája. Hihetetlenül büszke arra, hogy sikerült összetákolnia egy saját házat az innen-onnan összeszedett ablakokból, ajtókból. Annánál minden ragyog, napi szinten takarít, mégsem elégedett a házával, s annak állapotával. A roma férfi erkölcsi győzelmet arat felette, mert bár „ólban” lakik, az életével teljesen elégedett, Anna pedig elégedetlensége miatt végigszenvedi a legszebb éveit. A halál motívuma is vissza-visszatér novelláiban, melyhez a társtalan magány párosul. Apját utolsó óráiban hiába vette körül az egész család, halála mégis magányos volt, mert nem álltak közel egymáshoz. „Hiába próbáltam megbocsátani neki mindent, a törődés hiányát, hogy mindig idegen maradt számomra.” (60. old.) Ugyanakkor, amikor szülni megy, éppen apja halála jut eszébe, s már úgy gondolja, hogy talán az utolsó pillanatokban meg is bocsátottak egymásnak. Ez a jelenet a kötet legszebbike, ugyanis itt az életre és a halálra egymás kiegészítőjeként tekint, az egyik automatikusan feltételezi a másikat. Ily módon egy univerzális körforgást ír le, s itt érezzük azt, hogy Annát elönti a béke felszabadító érzése, amely utat nyithatna a szabadsága, önmaga megértése, elfogadása felé. Ezt a lehetőséget azonban elmulasztja, inkább a további önsanyargatás, szenvedés mellett dönt.

A tizennyolc novellát követi még egy írás, ami a *Mire vágjuk a nő valójában?* címet viseli, s mondhatni ez egy hatoldalal füveskönyv a gyengébbik nemről. Mivel én toleráns vagyok, ezt a fejezetet füveskönyvnek nevezem, mert néhány soros tézisekben összefoglalva számos „jótanácsot” ad, melyekkel mind a női, mind a férfi olvasóit megcélozza. Ha bebifláznánk ezt a néhány oldalt, biztosan sokkal jobban megérténénk egymást, egyik nő a másikat, férfi a nőt, nő a férfit.

Hidas Judit novellafüzére olvasmányos, szórakoztató és feldühítő is egyben. A 21. század emberét (inkább a 21. századi nőt, azon belül is a családost, de karrierre vágyó nőt) mutatja be. Amit könyvében olvasunk, annak valamilyen módon mi is a részesei vagyunk, nap, mint nap. Ezért aktualitását nem lehet megkérdőjelezni. Számos novellája kapcsán férfi létemre én is magamra ismertem. Ugyebár már sokadszorra szögezem le, hogy mennyire nyitott és toleráns vagyok, viszont a lakásom új biztonsági ajtajának a beépítésére három hetet vártam, csak azért, hogy egy magyar anyanyelvű mesterrel végeztethessem el a munkát. Tisztelek én minden nációt, de a mi mestereink a legjobbak, mondhat bárki, bármit. Ennek a könyvnek köszönhetően talán jobban megértettem, hogy miként is működik a női lélek. Tudom, általánosítani sosem szabad. Ezenkívül számos életfilozófiai bölcsességet is olvashatunk a Boldogság tízezer kilométerre lapjain, néhány olyat is, amelyet saját magunk számára is lejegy-

zetelhetünk, mert időnként jóleshet az újraolvasásuk. Mondom, néhány mondaté, bekezdésé. A teljes könyvet viszont biztosan nem fogom újraolvasni. Az a mesteri szinten űzött, már-már aszketikus önmarcangolás, ami Annát jellemzi, egy idő után zavaróvá válik, a saját kudarcaira – az olvasó szerint egy boldog nőnek kéne éreznie magát, akinek családja van, szerető férje, szakmájában, a fotózásban bár nem kiemelkedő tehetség, de az átlagos szintet egyértelműen megüti, s még a hobbiában, a lovaglásban is sikeres – alkalmazandó gyógymódot gyakran nem önmagán kívánja kipróbálni, hanem egyszerűbb az őt körülvevő világra hárítania a felelősséget. Az állandóan ismétlődő, a világnézete és a valós tettei között megfigyelhető ellentmondás bár tudatos írói eljárás következménye, ez egy idő után személyiségének a teljes hitelvesztéséhez vezet. Mindannyian tisztában vagyunk azzal, hogy felgyorsult világunkban nehéz egyszerre családot és karriert is alapítani/építeni, főleg úgy, hogy mindkettő esetében a maximumot tudjuk kihozni magunkból. Ettől függetlenül a folyamatos panaszkodás, sírás-rívás semmire sem megoldás, nem fogja megváltoztatni a helyzetünket. Még egyszer, utoljára: Egy igazán toleráns és együttérző ember vagyok, viszont Hidas Judit narrátorának negatív érzésvilágával, mely mindent kíméletlenül körbefon, mint az ördögcérna, csak részben tudtam azonosulni.

(Hidas Judit: Boldogság tízezer kilométerre. Pesti Kalligram, 2019)

Czini Zoltán

Black Power, Csetvei Klára fotója

Csipkerózsika utolsó tánca?

A nyugati gondolkodás történetét meghatározza egy világra kívülről lenéző teremtő posztulálása. A gondolat magvai a platóni filozófiában születtek meg, majd a kereszténység és a skolasztikus gondolkodás szel­lemtörténeti hatásai mélyítették el. Ebben a kontextusban a világ legfőbb rendező elve a világ csúcsáról kiáramló szent fény¹, amely értelemmel vi­lágítja meg az eredendően értelmetlen kozmoszt. A világ rendjét kifizítő egy Isten – zsidó-keresztény gyökerű – gondolata, a világ fölött lebegő allegorikus nőideál petrarcai képével áll választórokonságban (Wahlverwandtschaft)². Ebben a modellben a szerelmes imádata tárgyát az egy Is­ten imádatának eszközkészletével transzcendentálja, egyszerre kisajátítva és a világon kívülivé fokozva őt. Ezáltal persze a kegyeiért küzdő – bi­cepszvillantó – férfiak hada válik igazi aktív cselekvővé. A nő, az imádat tárgya pedig csipkerózsikai álomba szenderül.

Nagy Kriszta: *Csipke Rózsika halott* című kiállítása (az írásmód tudatos) ennek a mítosznak – meg persze a férfi és női szerepek megmerevedett alakzatainak – a dekonstrukciójára vállalkozott. A kiállítás fülszövege sze­rint „a tárlat arra a női tapasztalatra reflektál, amely a fehér lovon érkező herceg után történő végtelen vágyakozásként írható le [...] Rózsika törté­nete itt azzal a belátással zárul, hogy a királyfik nem megmentők, hanem maguk is áldozatok, mert a boldogsághoz vezető út átok sújtotta akadályain a fiúk ugyanúgy fennakadnak, mint a lányok, s ez nem ritkán vég­zetesen tragikus”. A MűvészetMalom tágas, kastélyszerű tereiben Nagy Kriszta érzékletesen (re)konstruálta Csipkerózsika mesebeli kastélyát, a falakon végig futtatott 52 ezer kínai műrőzsa a romantikus toposzok legmeghitteb mélységeibe kalauzolta a nézőt. Bár a – gyertyafényt ígérő – meghittséget meg-meg törték a falakba szervesült csontvázak, ezekben a terekben még mindig beteljesülni látszott az elkerülhetetlen(?) happy end. A legbelső – kriptaszerű – szobába lépve azonban világossá vált, hogy itt nincs boldog befejezés. A baldachinos koporsóban fekvő Csipke Rózsika csontvázának elborzasztó szépségét látva a nagy mítoszok paradig­matikus halálának lehetünk szemtanúi. A nagy történetek végét hirdető posztmodern történeteknél (pl.: Lyotard) persze nem is létezhethet nagyobb történet, hasonlóan ahhoz, ahogy a szerelemről lemondó szerelmesnél sincs romantikusabb – gondoljunk csak a Casablanca Richard Blainjére.

¹ Panofsky, E. (1963). *Gothic architecture and scholasticism*. Cleveland: World Pub. Co.

² Weber M. (1982): *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*. Gondolat Kiadó.

Ezzel összhangban Csipke Rózsika programszerű halála nem valami instrumentalizált posztromantikus korszak eljövételét hirdette meg, hanem a bullshitélet elleni harc tétjét hangsúlyozza³. A petrarcai klisékkel csípőből tüzelő állításai igazságértékével mit sem törődő Rómeó Júlia dekoltázsa helyett a giccs metafizikai mélységeibe fulladt bele. A romantikus topozok reflektálatlan átvétele során az ember – legyen férfi vagy nő – éppen saját belső lényegszerkezetének relevanciáját, autentikus voltát teszi kockára, egyszersmind önmegát idegeníti el⁴. Jelenkorunk – mint ahogy a kiállítás – tétje (is) a talált tárgyként heverő archetípusok – ember nélküli tulajdonságok – megtisztítása, személyre szabása, életünk megalapozatlan megalapozása, amelyeknek textusában a gyertyafény lángjától megigazult szerelmesek nem csupán beismerik, hogy történeteik és esztétikai ítéleteik megkérdőjelezhetők, hanem ezt a belátást strukturáló elvként használják fel történeteik és esztétikai ítéleteik kialakítása közben. Saját történeteik és esztétikai ítéleteik végső megalapozatlanságának elfogadása révén pedig olyan történetekre és esztétikai értékítéletekre reflektálhatnak „amelyeket más [férfiak vagy nők tartottak] végsőnek”⁵, ezáltal pedig megélhetik identitásuk (és szerelmi életük) folyamatos kreatív destrukciójának „elviselhetetlen könnyűségét”.

(Nagy Kriszta: *Csipke Rózsika halott*, Szentendre, MűvészetMalom, ArtCapital. A kiállítás 2019. május 25. és 2019. szeptember 1. között volt látható.)

Kollár Dávid

³ Kollár J et al. (2019): *Derűterápia*. Belvedere Kiadó

⁴ Hidas Z. (2017): Eredendő felejtés: Változatok az elidegenedésre, Pannonhalmi Szemle, 24. évfolyam, 1. szám, 64–79. o.

⁵ Rorty, R. (1994) *Esetlegesség, irónia, szolidaritás*. Jelenkor Kiadó, Pécs, 89. o.

Upcycling

Géczi János kiállításának megnyitása

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A tárlat megnyitó szövegétől joggal várható el, hogy objektív legyen, hogy új dolgokat tárjon fel a művészről és képi világáról.

Az én mostani szövegem csak részben ilyen, mert személyes érintettségemnek, érdeklődésemnek és preferenciáimnak is hangot adok.

Többszörösen is érintett vagyok:

egyrészt Géczi Jánossal, az utóbbi harminc évben, így vagy úgy de többször is baráti viszonyba keveredtem, közös egzisztenciális dilemmák és utazások alkalmával.

Másrészt közös vagy hasonló alkotói kalandok, érdekek és összeesküvések hoztak közelebb egymáshoz vagy taszítottak külön bennünket.

Arra azonban bátran vállalkozom, hogy a kiállítás közönségének kicsit segítsek közelebb kerülni a kiállított művekhez. Hiszen ezek a kérdések időről időre engem is nagyon foglalkoztattak.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ha meg akarjuk érteni a mostani kiállításon közszemlére tett képeket és Géczi János alkotói törekvéseit, akkor kb. egy évszázadot kell visszamennünk az időben.

Ugyanis kb. száz évvel ezelőtt kezdődött egy folyamat a modern művészet történetében, amit avantgárd időszaknak nevezünk. Azóta a mozgalom legjelentősebb alkotói bevonultak a világ leghíresebb gyűjteményeibe és a kortárs művészeti múzeumokba. Számptalan tudományos disszertáció taglalta az indítékokat, a művészi kifejezőeszközök és műformák elterjedését. Az avantgárd vívmányai, eredményei, a képi világ absztrakcióba burkolózó nagy feszítávsága, a merész gondolatkapcsolások alkotóelemévé váltak az új művészeti gyakorlatnak. Sőt az avantgárd példája, gondolatai, indításai közvetve vagy közvetlenül újabb mozgalmakat generáltak a második világháború után, amit neoavantgárd gyűjtőfogalom alatt szokás emlegetni.

Vajon mi lehetett az avantgárd és a neoavantgárd megjelenésének oka?

A művészettörténészek szerint a társadalmi és politikai okok alapvetően befolyásolták a huszadik század művészetének alakulását. A politikai események mellett illetve mögött azonban az úgynevezett „harmadik ipari forradalom” is döntő befolyást gyakorolt. A neoavantgárd áramlatok egyszerre tükrözik ezt a folyamatot, ugyanakkor lázadnak ellene, de integrálni is próbálják.

A tudomány új eredményei, a féktelen információzuhatag, a „fogyasztói társadalom” visszásságai megzavarja, dezorientálja a művészt, és ennek a bizonytalanságnak esztétikai és gondolati következményei is igen

sokrétűek. A hírközlés felgyorsulásától kezdve a közlekedésig, s a mindennapi élet táplálkozási szokásainak átalakulásától a városképek és tájak átalakulásáig megannyi probléma jelentkezik, amely a művészeket is izgatja, dühíti, elkészeríti, új kísérletekre kényszeríti, új alkotói mozgalmakat indít.

A művész számára leginkább nyilvánvaló, legközvetlenebbül érzékelhető, és épp ezért legfontosabb épp saját helyének, szerepének, létének kérdésessé válása.

A neoavantgárd szinte valamennyi áramlatának képviselői a fennkölt, romantikus-szентimentális művészetfelfogás ellen lázadtak fel. Robert Klein művészettörténész szerint a hagyományos művészetfelfogás elleni permanens lázadás a művészet fejlődésének, önmaga meghaladásának egyik motorja lett a huszadik század végére.

Ami a magyar avantgárd törekvéseket illeti, sokáig marginális jelenségnek számítottak, csak nehezen törték át a hivatalos, államilag forszírozott konvencionális művészet védvonalát.

Géczi János, mint alkotó részese volt ezeknek a küzdelmeknek, sikereknek és kudarcoknak. A magyar neoavantgárd képviselőjében képversekkel és különböző vizuális munkákkal vállalt aktív szerepet. Kiállításokon vett részt, könyvei jelentek meg ebben a témakörben. Jelen volt a meghatározó képvers-antológiákban.

Tisztel Hölgyeim és Uraim!

A tudomány és a művészet antidogmatikus tevékenység. Új kísérletek, próbálkozások és tévedések viszik előre. Mindig résen kell lennünk, hogy kijavítsuk a hibákat, mert vannak olyanok, akik hajlamosak sziklaszilárd igazságot láttatni olyasmiben, ami egykor csak óvatos feltételezés volt.

Minden kor kultúráját bizonyos paradigmák uralnak. Jogos a kérdés: védeni vagy vitatni kell az uralkodó paradigmákat?

A kultúra sohasem csak adatok halmaza, hanem valamiféle szűrés, kiválasztás eredménye.

Az emberi civilizáció történetét tonnaszám eltemetett információk alkotják.

Jorge Luis Borges egyik novellájának hőse mindenre emlékszik: minden valaha látott fa minden levelére, minden egyes elhangzott szóra, minden fuvallatra, ami meglegyintette, minden ízre, amit valaha csak érzett, minden mondatra, amit elolvasott. Borges főhőse éppen ezért komplett idióta, olyan ember, akit megbénít az, hogy képtelen bármit is kiszűrni és elvetni.

Az ember tudatalattija állandóan szelektál. Ugyanakkor néha vissza kell szerezni valami apróságot, amit tévedésből dobtunk ki, pedig szükségünk volt rá.

Tisztel Hölgyeim és Uraim!

Géczi Jánosnak szüksége van a plakátokra, melyek transzcendens információkat rejtenek, amiknek már csak a foszlányai maradtak meg.

Gesztusok vezérlik: plakátokat tép Balatonkenesén, Miskolcon és más-
hol, azokból épít új, egyedi kompozíciót.

A kozmosz jut eszembe Géczi János képeiről, a behatolás a végtelenbe, valahova a mélyrétegek alá, ahol már nincs ember, ami már nem az emberről szól. Egyébként is túl sokat foglalkozik magával az ember már évszázadok óta a filozófiában, esztétikában, talán az ókori görögök tudták megélni a kozmológiát, a világ egészét, a mélységet és magasságot. Nyilván sokkal többet tudnánk a világegyetem természetéről és keletkezéséről, ha annak idején Szókratész és a szofisták nem irányítják a figyelmet az emberre az összes lélektani-etikai-antropológiai problémájával együtt. A kozmosz kérdése azóta is megválaszolatlan maradt, ugyan próbálkozik vele a tudomány és a sci-fi. De a gondolati próbálkozások elmaradnak. Azt érezzük, hogy fizikai úton kell behatolni a metafizikaiba. Lehetséges ez?

Géczi János montázsai, tépései, kaparásai alapján azt feltételezhetjük, hogy valamennyire igen. Transzcendens formát hoz létre, keresve az eredőt, az őseredetit, mindennek a forrását, ami a tépések, kaparások nélkül láthatatlan maradna. A művészet képes elvezetni az őseredőhöz, az elsődleges formához, amihez sejtése szerint, igazítva lett az egész világ, a makrokozmosz és a mikrokozmoszok, a csillagok járása és a kagyló páncéljának gyűrődései a tengerben. Ez az a forma, amely metafizikusnak mondható, mint Bach fugái, ahogy behatolnak a végtelenbe. Ez a törekvés, ez a tépés, a fölösleges rétegek leszaggatása ad értelmet mindennek, ez fedi fel az életünk elfojtott, a tárgyak rejtett lényegét is. Hiszen mindenben ott a jel, de ha nincs ez az aktivitás, ezek a jelek soha nem válnának láthatóvá, soha nem látnánk őket így, ahogyan azt Géczi János megmutatja.

Köszönöm hogy meghallgattak.

(Elhangzott Veszprémben, a Várgalériában, 2019. szeptember 20.)

Fenyvesi Ottó

Gécsi Janos alkotása

Mosonyi Kata
B. Z. emlékére

Kései episztola

Bezárulnak-e végleg az átsétált
hegyoldalak, az ismert vidékek,
ahogy összehúzódnak a virágszirmok,
fodrába hull egy napernyő, vagy
magukba csukódnak a kerti székek?

Épp fordítva, ahogy a kottából,
előmászna a kedvelt dallamok,
pezsgős lé utat törve kilő az üvegből,
folyton életre kelnek az emlékek.
Kitörölhetnélek naptáramból,

ám folyton felcsörgetnek a percek.
Okulhattunk volna más kárán,
de reflexeinkbe égette az idő
a reményt, a vágyat, s feláldoztuk
magunkat a reménytelenség oltárán.

Távoli öröklét

Ahogy a nap fölnyalja a pocsolyákat,
úgy olvadnak bele emlékeink
az esztendőik tünékeny káprázatába.

Bárcsak a fájdalom lenne ily
múlékony, s újra vigaszként
tündökölnének ékköveink, a csillagok!

S mit elrabolt tőlünk az ősz,
azt visszahozná a tavasz, adna
reményt, hogy érdemes volt!
A fájdalom tán mégsem örök. Örök
csupán hívó szavad a messzeségből.

Kocsiút a Hortobágyon

Milyen kopár ma a puszta!
Ló farán ringnak bűneink;
legyek harmincadjára jutott
életünk milyen sivár ma.

Ha volt is egész, eltörött.
Ostor pattog a jóslón fájó
gerincen, porzik az út, létünk
széttörött, részekben dobban.

Zötyög velünk egy rossz szekér,
őskútból avar ének zeng, zsong
ezer bogár, ökör bög, nyerít
a ló. A lelkem ösztövé.

Háttal egymásnak, Csetvei Klára fotója

Iliés Renáta

Két hét

Két hétre elutazott és
két hétig nem láttam a
fekete övtáskáját
a biciklijét
a szanaszét tört telefonját
a haját ahogy nem áll sehogy
a szemét ami vagy zöld vagy kék
a humorát
a rossz kedvét
a jó kedvét
az ujjait
a száját
a nyelvét
a mágneses térdszalagját
a horzsolást a térde alatt
a verseim utáni érdeklődést
a rozét
a bizonytalan járását

De két hét után hazajött
és újra láttam a
fekete övtáskáját
a biciklijét
a szanaszét tört telefonját
a haját ahogy nem áll sehogy
a szemét ami vagy zöld vagy kék
a humorát
a rosszkedvét

a jó kedvét
az ujjait
a száját
a nyelvét
a mágneses térdszalagját
a horzsolást a térde alatt
a verseim utáni érdeklődést

a rozét amiből megiszik egy üveggel
a bizonytalan járását

és csak ültem és sírtam és ittam.

N. tér

Egy hete késik. A naptár szerint. Ötletem sincs, hogyan mondom el neki. Az internetes oldalakon már a babaholmikát böngészem és fiúneveken gondolkodom. Persze még korántsem biztos semmi.

Megbeszéltük, hogy az N. téri kis kávézóban fogunk találkozni. Rohanok a busz után, de a sofőr az orrom előtt csukja be az ajtót. Szentségelek. Hívom. Kicseng. Felveszi. Nevet. Azt mondja, ne aggódjak, megvár.

Valóban ott ül a kávézó teraszán. Mosolyog, és kihúzza a széket. Rendel. Fogja a kezemet. Iszogatunk. Valaki telefonál neki. Szabadkozik, hogy fontos, mert az irodából hívják. Öt perc és itt van.

Addig én kimegyek a mosdóba. Émelygés fog el. Sápadok. Egy pillanatig a hasamon pihentetem a kezemet. Úgy döntök, mégsem ma mondom el neki.

Három nap múlva újra találkozunk.
Mosolyog és megölel.
Majd leültet, hogy elmagyarázza, miért
nem tud szeretni engem.

e.h.h.H.h.

Hitt istenben. A háborúban a haditengerészetnél szolgált. Megtanulta a Braille-írást, pusztán szórakozásból.

Egy szép, egyszerű lányt vett feleségül de gyerekük sajnos nem lehetett. Agrármérnök volt, kedélyes, szűkszavú ember. Goethét olvasott, és élvezettel hallgatta a klasszikus zenét. Ismerősei között sok volt a művészetkedvelő. Szabadidejében festett. Magas volt. Feltűnően. Szerette a cigányzenét. Néha eljárt mulatni. Mindenkinek fizetett egy kört. Nyaranta a Balatonnál bérelt egy kis házat. Olykor kereskedett is. Mondom. Okos ember volt. Egyetlen hátránya, hogy Hoffmayernek hívták.

Röhrig Eszter
Afrodité Egerben

Harmadszor ázott meg, amikor leszállt a távolsági buszról. Beszaladt a templomba, föl a lépcsőkön, az ajtó egyik szárnya nyitva állt, bent meleg volt, félhomály, csak a főoltáron fehérlett Szent János fekete üstbe vetve, kissé távolabb a könnyező Madonna másolata és egy igazi párnácska, amivel a könnyeit felfogták, mindez vasrács mögött. Eső, forró olaj, könnyek... Vajon milyen lesz a másnap, mivé alakul majd a közeli idő még képlékeny anyaga? Futott tovább a főtérig, minden sáros pocsolyába belesüppedt a szandálja, vett a kínai áruházban egy gumicsizmát, és befordult a főutcába, hogy végre a szépség istennőjéről elnevezett szálláshoz érjen. Hazája egyetlen hős városában járt, a nők is részt vettek az ötszáz évvel ezelőtti ostromban, köveket szórtak, forró vizet, szurkot loccsantottak a lófarkas, beretvált koponyájú ellenség nyakába... mégis görög istennő nevét viseli ez a panzió. A rücskös kövekből összerótt várfalra nyíló udvarban elferdült korinthuszi oszlop és egy szobortorzó állt, amire az volt ráírva, hogy *Pallas*.

Belépett a kávézóba, mert nem talált más bejáratot. Idebent a görög hangulat átadta helyét a divatos retró és romkocsmá elegyét képező dekorációnak: a nipppek, porcelánműtyüörök fölött egy hatvanas évekből származó rádió őrködött. Éva nem szívesen gondolt vissza azokra az időkre, amikor az ilyen típusú készülékekből szóltak a hírek, és látta maga előtt, milyen dühödten tekergette a nagyapja a gombot ütközésig, oda-vissza, oda-vissza, miközben azt hajtogatta, hogy *a szakramentumát, nincs ebben a rádióban valami, amit meghallgathatnék?* Éva megázva, fázva alig várta, hogy fedél legyen a feje felett. Egyik házból a másikba vezették, szögletesen kanyargó, homályos csigalépcsőn egy manzárdba értek, s amikor magára maradt, félelem fogta el. Már többször igénybe vette a külföldi tulajdonú szállásközvetítő online szolgáltatásait, most azonban a hirdetésben látottak és a valóság a szokásostól is távolabb állt egymástól. Igaz, nem olvasta el mind a százkilencvenhárom véleményt, amelyek között bizonyára rejtőzött tucatnyi hiteles leírás is.

A nátrium-hipoklorit olyan koncentrátuma áradt a várfalra néző fürdőszobából, hogy szinte csak lábujjhegyen mert bemenni, hogy megnézze, mi van ott. Megállapította, hogy itt nem fog megfürödni. Utólag kapott két elvásott, szürkére mosott törülközőt. Kihátrált, az amerikai konyha, a kókadtan lógó, piszkos lamelláit őszintén megmutató felmosófej, a leszakadt függöny mind nem érdekelt, csak lefeküdhessen. A franciaágy közepén még az előző rendszer valamelyik külvárosi textilüzemében nyomott

műanyag takaró alatt egy henger domborodott. Kíváncsian fellebbentette, vajon hulla vagy egy döglött kutya? A terítő belsejébe szőrcomók tapadtak, de se kutya, se ember, hanem ágyneműkupac volt ott. Szürke nejlonhuzatba gyömöszölt szivacstörmelék, a párna és egy valahai paplan két sarka lógott ki a másik huzatból. Éva felhívta a szállásadónőt, a hajdani vitéz asszonyok itteni utódját, szabadkozott, hogy nem tud maradni, reggelig nem vár, fizet és elmegy. Az érces rekedt hang hallatán Éva rögtön visszazuhant a tizenhatodik századba, érezte a szurokszagot és hallotta a kövek zuhanását, meg a kapitányt, aki a krónikás szavai szerint *Az köveket asszonnépvel hordattya... vitéz asszonyok (addig) hagyigálnak, (míg) Aranyas zászlóját Ali basának / Ott bényerék, budai herélt basának.* Éva látta a szövétnekekkel világított várat, amelynek falát szinte érinthette, ha a kezét kinyújtotta volna. Fogta a csomagját és lebotorkált a csigalépcsőn, és bár még mindig szakadt az eső, beleszippantott az esti város levegőjébe. Örült a szabadságának, ám hirtelen eszébe jutott, hogy újabb szállás után kell néznie, ha nem akar csomagokkal reggelig a kacskaringós utcákon sétálni. Magával ragadta a kisvárosi éjjel, a kockaköveken lefelé siető eső, a pislákoló világítás, a földbe süppedő régi házak, az omladozó vakolatok. Éva megszámlálta a házi szentek hült helyét a barokk falfülkékben... minden, ami kultúra, ami elegancia, egy hercegérseknek köszönhető... majd hirtelen elengedte a kétségbeesést, és követni kezdte a keleties sikátorok kanyarulatait úgy, mintha először járna itt.

Végül odaért pontosan a líceum mögé, egy műemlék lakóházból átalakított, az illatokból ítélve éppen most megnyílt butikhotelhez, ahol az elhagyott szállással megegyező árban luxusszolgáltatást kapott... Most már otthonosan mozgott a lépcsők és kanyarulatok között. A holmiját széthajigálta, lerúgta a lábára izzadt gumicsizmát, a szoba mind a négy sarkát megcélozta egy-egy átázott ruhadarabbal, pillanatig nem bánta, hogy a mai estéért kétszer fizetett. Ki-be húzta a henger formájú zuhanyzóabin ajtaját, szép volt az íve, szinte magától repült némán, ütközésig a rövid sín pályáján. A shower cap, a zuhanyzósapka rózsza formájúra volt hajtogatva, és két milliméter vékonyra sajtolva nyomták a nejlontasakba. Nem fürdött meg, átöltözött és kiment az éjszakába a piros, clairefontaine márkájú franciafüzetével. A középkori vár felé indult, szeretett céltalanul ácsorogni a gyéren megvilágított várkapunál. Most észrevett egy éttermet, sok fénnel, vitrinablakokkal, bement és nem kellett vacsoráznia ahhoz, hogy italt rendelhessen. Lazacrozét ajánlottak, Éva elfogadta, úgy látszik, ez a város szereti az egzotikumokat, gondolta. A lazacszínű, ízletes borról a Szent Lőrinc-folyó jutott az eszébe. Egy québeci egyetemi tanár barátja, aki szabadidejében lazachalász, azt mesélte, hogy a Szent Lőrinc-folyó torkolatában kifogott lazac íze nem hasonlítható a bevásárlóközpontokban árusítottakéhoz. A nagyüzemileg tenyésztett lazac zsíros és festékkel színezik rózsaszínűre a húsát. Mikor Éva megkérdezte, milyen íze van az

igazi, más néven *vad* lazacnak, mert szeretné elképzelni, a tanár felesége közbeszólt, hogy a friss vízhez hasonlítható, és a legjobb minőségű lazacnak nincsen sem hal-, sem más íze, csak omlós, puha húsa...

Most, a bort kortyolgatva felelevenedtek a fiatalkori emlékek. A háromszáz éves egyetemi kisváros líceumát a jeles író őse, egy érsek alapította, bár nevét egy rövid ideig átengedte egy vietnámi hős vezérnek. Az érsek domborműves portréja a bazilika bronzkapujának egyik kazettáján látható, és éppen szemben magasodik az a bizonyos tanintézmény, amelynek egyik dísztermében Éva réges-régen országos diákköri versenyen vett részt. A hosszú vonatúton a vezető tanárával annyira belemélyedtek az orosz irodalomról szóló elméleti vitába – és talán valami másba is, amire most már nem emlékezett –, hogy elfelejtettek leszállni. Akkor ocsúdtak fel, amikor a vonat nyikorogva nagyot zökkent, majd egy szomszédos ország határállomásán megállt. Ott álltak éjszaka, tétován és a bajszos kalauzon kívül egy lelket nem láttak. Éva nem emlékszik, hogyan került egy autó, de bekerekeztek a főiskola elé, és éppen odaértek másnap reggelre, pontosan akkor, amikor őt hívták a katedrához, hogy olvassa fel a dolgozatát. Támadták innen-onnan, az egyik vidéki egyetem neves francia irodalom professzora emelt hangon kioktatta, Éva csak mosolygott, nem véletlenül választott objektív elemzési módszert, amelyet lucidus elméjű orosz nyelvészek dolgoztak ki még a század elején. Első díjat nyert, maga sem érti, hogyan történhetett, mert most, annyi év után is kutatja e regény titkát, nem hagyja nyugodni az ágyban fekvésével tüntető, mások szerint lusta alak. Éva úgy látta, hogy nem tartotta méltónak a világot arra, hogy kimásson a takaró alól. Sok-sok év telt el. Annyi kacskaringó és tévút után Éva megismert egy furcsa fiút, aki az érseki líceum falai között végezte tanulmányait. Engedetlensége nemegyszer bajba sodorta, csoda folytán diplomát kapott, végül festő lett belőle.

Hamar eltelt a valóságos idő, a munka, amiért Éva idejött. Másnap a tiszta égbolton tikkasztóan süttött a nap. Éva izzadtan tartott a buszpályaudvar felé, mindenütt fiatalokat látott, hazafelé utazhattak iskola után a környező falvakba.

Szürke betonfal előtt haladt el, tövében divatosan felnyírt hajú, nyakigláb fiú hevert a földön, testébe roskadva, öntudatlanul, körülötte a hányadéka darabokban, szerteszét, amelyet lassan felszárított a nap.

Korinek Janka

Oszlopcsarnok

Oszlopcsarnok az erdőben.
A fák között kőhalmok.
Faragott szobrok és borostyán.
Korall bogárkák egy karimán.
Rég elmúlt idők szaga,
Búze a kihűlt soroknak,
Levelek és törmelék,
Indák és mondatok.
Három-négy szobor,
Mind a fákra réved:
Sokat tud, aki ide téved.

Tramontina

Nem tudom, hol vagyok.
Kíújhodtak a piros csíkok
És Zugló felett a kondenzcsíkok;
Olcso rím.
Olcso penge, koszos a töve
A markolatnál, melyet
Körülölel néha a gondolat,
Aztán a tenyér.
Nem is nemesacél.

Szabadság híd

El vagyok engedve.
Fájhat még a város sok pontja
(itt ittünk, itt ettünk, emitt meg olyan szépet mondtál)
És reszket a híd, ha
emlékekkel telve
Átmegeyék rajta.

Belépsz!

Csak én tudom, ez mit jelent.
Csak én nem üdvözöllek.
Elvegyülök gyorsan a pultnál,
Hogy majd sörrel a kezemben
Hetykén rád köszönjek, s hidd,
Hogy egész addig eszembe se jutottál,
Hogy nem kérdeztem meg öt embertől,
vajon jössz-e,
Hogy a szettem ma nem miattad színes.
Egy csapolt ászokot, legyen szíves.

Esőben repülőraj

mély bűgás az égen.
időben szálltak fel,
hogy pontban négykor
itt legyenek,
felettünk az esőben.
V alakú fémes csillanások
apró fekete alakzatok.
a robaj, ami lassan ideér:
esik, mégis vihar előtti csend.

Móritz Mátyás

Hipertermia

hogy költővé érdemessé engem régen vajon mi tett
még ennyi év elteltével is naponta foglalkoztat
hogy mi az ami nem hűti le bennem a lázas hitet
hogy miért csinálók közönyömbé jót és bánatomba rosszat
és hogy mit remélek hogy a sorsom milyen ringatózást hozzon
és hogy milyen partok felé evezek a tenger sírás vizeiben
hogy meddig kell még suttognom hogy meddig kell még kiáltoznom
és hogy lesz-e majd nyugalmam ami jónak olyan igen

mert ha vallatnának talán mondanom kellene valamit mégis
hogy fel bennem az ihlet mért és vajon mitől parázslík
hogy miért látom néha úgy hogy szennyes még az ég is
ülve csak a jégsötétben miben a leheletem se látszik
hogy mi az amire szükségem van hogy mi az amit rég kívánok
hogy mi az amit lelkemből szeretnék már rég kitépni
hogy a homlokomon mitől ragyognak a jégvirágok
hogy szőnyegként mért akarok újra az agyamra lépni

hogy miért áldott és átkos számomra a hősi szerep
hogy fáradt nyugvással kire és hogy mióta is várok
hogy mellemen a némaság hányszor ült és hányszor sziszegett
és hogy hideg csillagokat magamban miért gyomlálók
hogy elrendeződni bennem a dolgok mikor kezdenek
hogy mi az amit magamban gondolok és amit érzek
hogy ki én mikor tárulok és szelíddé mikor rettenek
hogy meddig nyújtózkodnak még bennem a nyurga lidércek

igaz a kérdéseikkel engem nem is ostromolnak
és hogy költővé engem mi tett még erről sem faggatnak
hogy miért reszketnek bennem a nagy és a teli holdak
hogy bennem irgalmat kérve a dalok a csöndbe mitől fagynak
hogy mi az mitől remegek hogy mi az mitől izzadok
hogy miért érzem égetőnek minden ünnep ékes gyolcsát
hogy alázattal borulni kinek a koporsójára tudok
játszva az őszi fattyút az őserők tüzes istenkorcsát

hogy a szívem hányszor hullott a földre már az égről
hogy hányszor éreztem magam és vadvirágnak és gyomnak
hogy hányszor kapartam már a rozsdát ócska szelencémről
agyam égő hodályába a rémületet zárva baromnak
és hogy mit érzek én írás közben a zsigereimben
hogy mi az ami nem hűti le bennem a lázas hitet
hogy miért hiszem hogy nincsen hiába semmi és a minden
hagyva hogy a költészet láza eligya a nedveimet

Caffe Knari, Csetvei Klára fotója

Szabó Elvira

Az Andrássy út 1. szám alatti ház története

Agyforrasztó nyár volt, amikor beköltöztem az Andrássy út 1. szám alatti ház harmadik emeleti albérletébe. Az albérlet kilincset egymásnak adták baráti társaságunk tagjai: az évek során mindannyian laktunk ebben a lakásban hosszabb-rövidebb ideig. Nem volt olyan közeli barát, aki ne aludt volna már a nagyszoba egyik ágyán, és a barátoknak nem voltak olyan barátai, akik ne tértek volna be az Andrássy út 1. valamelyik albérleti házibulijába, ahol az egykori szalonban volt a DJ, az egykori cseledszobában a dohányzásra kijelölt hely, és ahol az aktuális házigazdák – azok, akik éppen lakták a helyet – soha nem ismertek többet a vendégek harminc százalékánál.

Rám is sor került hát, hogy beköltözzek.

A ház világos vakolatán, melynek színe kísértetiesen hasonlított az emberi bőr színére, szürkés foltok ütöttek ki, amik jól kivehetők voltak az Erzsébet térről nézve. Úgy festett az épület, mintha bőrhibák borították volna. A szobám ablaka a Paulay Ede utcára nézett; jóval alattunk, az alagsorban dzsesszklub működött, amit igen hamar megkedveltem, és a péntek esti belvárosi összeröffenések végén gyakran betértem hűvös falai közé, hallgatni a dzsemmelő zenészeket, mintegy levezetésként, mielőtt engedtem volna az ágy hívásának.

Ősszel, röviddel az után, hogy szürke zuhannyal beköszöntött a november, kis ázásfoltok jelentek meg a konyha plafonján. A foltok egybefüggő csíkká egyesültek a plafon szélén; a konyhában enyhén, de érzékelhetően terhessé vált a levegő. Az egyik lakótársam csótánysereget látott lefelé masírozni a tágas lépcsőházban egy reggel; lent, az egykori kocsibehajtónál eltűntek egy részben.

Az ázásfoltok kitartóan maradtak; hogy is tűntek volna el a nyirkos télben és a huzatos ablakok szomszédságában... Amikor a lakás tulajdonosa vidékről a fővárosba látogatott, nagy sóhajjal vette szemügyre az aggasztó fejleményeket. Ám sokáig senki semmilyen lépést nem foganatosított a helyzet kezelésére.

A következő nyáron két építész jelent meg a házban, pontosabban egy fiatal építészgyakornok és egy idős építézmérnök. A fiatal gyakornok pólót és inget viselt, gyakran igazgatta zselézett haját; az idős mérnök enyhén kopaszodott ugyan, de hosszú ősz haja a válláig ért, és látszott a szemén, hogy van humorérzéke az élethez.

Az építészek az albérleti konyhában álltak, és méretes papírokat tanulmányoztak: a ház alaprajzát. Az idősebb okította a fiatait, hogy a harmadik emelet mai lakásai egykor néhány sokszobás nagypolgári lakást alkottak, és jó pár percbe beletelhetett, mire a cseléd elért a kávéval a legtávolabbi helyiségbe, talán a ház asszonyának budoárjába. Illusztris társasághoz tartozott egykor az épület – sorolta a mérnök, akin látszott, hogy nemcsak a házak jelenébe veti bele magát szívesen, hanem a múltjába is; a tulajdonos 1871-től egy bizonyos Stein Károly Lipót kereskedő volt, aki bővében volt a tőkének, és eredetileg Ybl Miklóst szemelte ki a feladatra, hogy az eredeti épületből, amit még a múlt század első felében emeltek, valami korszerűbbet és nagyszabásúbbat álmodjon meg. Ám valahogy Ybllel nem jött össze a dolog; a ház végül 1882-ben nyerte el mai arculatát, amiben Láng Adolfnak jutott a főszerep.

Ettől kezdve bérházként, sőt bérpalotaként működött az Andrássy 1., hasonlóan ahhoz, ahogy ma is bérelnék itt, csak akkor nem huszonévesek ütöttek itt tanyát, és miközben ezt mondta, ha jól láttam, a mérnök kacsinzott rám egyet. Lakott itt egy bizonyos Falk Zsigmond zenekritikus, több zenei lapnál szerkesztő és főtípus, egyúttal a zeneművek nyomtatásának meghonosítója Magyarországon. Az ő szomszédja volt gróf karátsonyfalvi és beodrai Karátsonyi Jenő császári és királyi kamarás, egyben belső titkos tanácsos, ráadásként a Magyar Máltai Lovagok Szövetségének alapítója. A többi lakó is mind nagy kaliberű egyén, ha nem is alapító és meghonosító – orvos, kesztyűgyáros, kőbánya-tulajdonos, lapszerkesztő stb. Persze e főméltóságok kíséretében mások is lakták a házat, a szűk, dohos és sötét cselédszobákat, mint amilyen itt is nyílik a konyhából – azok, akik nem a széles főlépcsőn közlekedtek, hanem a csigába csavarodó meredek cselédlépcsőn. De róluk nem tudni semmi – igaz, saját korukban sem tudtak róluk.

Aztán változtak az idők. Az ötvenes években az emeletek felét is elfoglaló lakásokat elaprózták. Ez a lakás, amelyben épp állnak – mutogatta a mérnök a gyakornoknak, és ha már én is a konyhában álltam, hát nekem is –, két lakássá oszlott: az egyiket a mostani konyha, cselédszoba és kamra képezte – a kamra akkoriban félszobaként funkcionált –, a másikat pedig a két egybenyíló szoba, amelyek most a lakószobák, eredetileg pedig a nagy fogadósalon és a vele összefüggő étkező szerepét töltötték be. A két egykori lakóegység között jelenleg látható fürdőszoba az ötvenes években nem létezett, azon a helyen folyosó különítette el a két kis lakást.

Szívesen hallgattam ezt a történetet, de csak megkérdeztem az építészeket, miért csöngettek be hozzánk, mi járatban vannak. Elmesélték, hogy egy üzletember néhány évvel ezelőtt megvásárolta itt a negyedik emeletet. Baráti áron jutott hozzá némi politikai segédlettel (az üzletek már csak ilyen szellemben kötnek; mindegy is, ki regnál). Az illetőnek az egész épületre nézve voltak üzleti ötletei, melyek megvalósításához

első lépésként elkezdte elbontani a ház tetőzetét. Azt tervezte, hogy a beázott, nedvesedő lakásokhoz így kedvező alkuval jut hozzá, majd ezt követően tető alá hozhat egy komplex fejlesztési tervet az egész ingatlanra. De a terv félúton abbamaradt, mert a fickót most pereli a ház, és már büntetőeljárás alatt áll. Ők pedig felmérik, milyen állapotok harapóztak el, amióta ide beette magát.

Ettől kezdve az albérletben kíváncsian lestük a híreket. A korábbinál többször hívtuk telefonon a tulajdonost, nehogy lemaradjunk egy izgalmas részletről. Sajnos az Andrássy út 1. szám alatti ház ügye az intézményi túlterheltség miatt csak lassan került napirendre a bíróságon.

Egy év múlva, pont azon a héten, amikor elköltöztem az albérletből, hogy máshol béreljek szobát, a miénkkel szemközti lakásba beköltözött egy épp celebbé váló zenész, akinek a koncertjein én is megfordultam akkoriban. Kicsit bánkódtam, hogy pont most távozom, és a zenész nem fogja emelni az albérleti házibulik fényét, vagy legalábbis nem én leszek már a házigazda azokon a bulikon.

Ugyanazon a héten hallottam a hírt, hogy lemondatták a ház negyedik emeletének tulajdonjogáról az üzletembert – akit addigra csak maffiózónak hívtunk egymás között –, és a ház befektetőt keres, aki megvásárolja a teljes negyedik emeletet, vállalva, hogy újjáépíti a tetőzetet, eleget téve a műemlékvédelmi szempontoknak is. Az ázásfoltok még mindig ott voltak, de mintha átalakult volna a levegő. Mindannyian vártuk a megújhodást.

Németh András

Medália, Szárszó után

Pirkad. Nem késleltetem az időt.
Úgy, ahogy mindig, tegnap, tegnapelőtt,
a kerítés széléhez odanőtt
aszalódó fű nekem ad előbb

életjelet magáról. A szemem
illendően, szobakonyhafigyelem
percében keres benne idegen
őserőt. Szép. Emberszámba veszem.

Pótolhatatlanként

Én egy numizmatikai
mustrán, jobb kiállításon?

Annyira élesen tiszta
a fülem, hogy vízbe dobott
hamis pénzek ötvözési
arányait képes vagyok

mérlegelés helyett, munka,
savazás nélkül, nem a szót
pazarlóan érzékelni.
Keresnek is kőgazdagok.

Érmekacatjaikról, ha
valamit sejtek, csak a gót
betűkről motyogjak, semmi
fülest a fuggerklán tarokk

lapjairól, a cink dupla
haszonelvéről. Megy a bolt.
Tudatlan szemükkel, lelki
vakok dicsérhetnek barokk
érát, numizmatikai
mustrán, jobb kiállításon.

*Édentől északnyugodtabbra
Húséges szeretőimnek.*

*

Remélt kincsekért
sírablók nem dúlnak fel
börtöntemetőt.

*

Keretből kivett
sapkáslenin helyére
röpima kerül.

*

Félbemaradt ház
sóderkupacán kis kert
friss gizgazokból.

*

Vénlány árnyékban
fénykép őszinteségét
félti a naptól.

*

Combom takaró
búza már nem rejti el
pipacsláng öled.

*

Kőhegy irigyzöld
színétől szabadul meg
érő szőlőszem.

Karácsony és tavasz között

Betakarja
magán a fényt,
mert úgy hiszi,
holnap is lesz
nap helyett nap,
aztán meg épp
ráesett már
a választás,
hogymajd később
kiterítve
ragyognia
kell tulajdon
szűzmeztelen
bőrével, más
túlöltözött
lelkek után,
a legnagyobb
sötétségben,
akkor, amíg
tudja, védi
küldetése
szerint a még
csillaglázás,
égő testét.
Megtesz mindent.
Ha ez így van,
ember biztos
nem lehet, csak
jóérezsű,
nagykabátot
lopó angyal.

Ajándékot kért gyerekre gondolva

kalitka
barátja
ne bízna
madárra
teret ha
magára
se zárja
a fényt fényt

belátja
a rozsdá
csalóka
sziporka
csodája
kihajtja
szabadba
a fényt fényt

pacsirta
magánya
maradna
lakatra
a cérna
huzalra
kutatva
a fényt fényt

de mintha
a lusta
nap arca
korongja
helyett ma
ezüst fa
kis ága
a hóba
takarva
suhint a
szobára
hogy újra
a drótra
a rácsra
tapassza
a fényt fényt

Szauer Ágoston

Lakberendezés

Lehetne kép a nagy falon,
holland parasztház vagy malom –
a valót toldozgatni jó.

Állnánk előtte oly sokat,
hoznánk, vinnénk át dolgokat.
Kevés e pár dimenzió.

Lehelet

Tél. Most egy percnyi béke.
A pára ajkakon
lelkünk türemkedése,
egy furcsa alkalom.

Apró cseppben aláhull,
ha hűvös tárgyra ül.
Titokban messze bámul
az ablakok mögül.

Prófécia

Az ős platán emléke ez:
megálló és egy utcanév.
Az ér helyénél csörgedez.
Azóta eltelt hatvan év.

Lehet, hogy így törvényszerű.
Nem lesz a város, csak neve.
Megjött a busz. Pad, kút, derű.
Holnap már szólni kellene.

Rét

Hasalsz. Bogár, virág.
Öncélú létezés.
Vannak teóriák.
De itt ma mind kevés.

Woman, Csetvei Klára fotója

SZÁMUNK SZERZŐI

Kukorelly Endre (1951, Budapest) József Attila-díjas író, költő

Sándor Zoltán (1973, Nagybecskerek) Szabadkán él. A Magyar Szó napilap szerkesztője. A gonosz átváltozása címmel tavaly jelent meg novelláskötete a Vár Ucca Könyvek sorozatban.

Szegedi Kovács György (1959, Szeged) Székesfehérváron él és dolgozik.

Debreczeny György (1958, Budapest) Budapesten él és dolgozik.

Szabó Gergely (1991, Siófok) Balatonlelle után jelenleg Győrben él. Drámapedagógus.

Sánta Miriám (1993, Kolozsvár) a kolozsvári egyetemen végzett magyar szakon.

Enes Halilović (1977, Novi Pazar) regényíró, elbeszélő, költő, drámaíró.

Zoran Gashi (1950, Skopje) költő, író. Újvidéken él.

Ari Behn (1972, Aarhus) norvég író. Felesége Márta Lujza norvég hercegnő volt, de 2016-ban elváltak.

Ante Vukov (1955, Szabadka – 2012), horvát-magyar költő, képzőművész, performer. A legendás neoavantgárd Bosch + Bosch csoport (1969–1976) legifjabb tagja volt. Szülővárosa gimnáziumában érettségizett, majd indológiát tanult a ljubljanei egyetemen. Számos kiállítása volt külföldön, de a csoport tagjaival ellentétben soha nem járt Jugoszlávián kívül. Szerepelt Tolnai Szabolcs: Arccal a földnek (2002) című filmjében. Életében három önálló verseskötete jelent meg, szerb nyelven: A keleti alkonyat aranya (1986), A szelek rózsája (1990) és Az idő ajtói (2005), valamint egy regénye: A porcelánbaba háza (2003, magyar és horvát nyelven).

Bíró József (1951, Budapest) József Attila-díjas költő és performer.

Pistoli Leopold (1976, Székesfehérvár) Jogi egyetemet végzett. Genfben él és dolgozik.

Novics János (1974, Mosonmagyaróvár) Hószentgyörgy című regénye 2019-ben jelent meg a Napkút kiadónál. Vonyarcvashegyen él.

Szikra János (1954, Bácsalmás) a Fejér megyei Pátkán él.

Szűts István Gergely (1977 Miskolc) a Miskolci Egyetem BTK-án antropológus és muzeológia szakon végzett, a Pázmány Péter katolikus Egyetemen doktorált. Főlevéltáros a Magyar Nemzeti Levéltár Veszprémi Megyei Levéltárában. Balatonfüreden él.

Hörcher Eszter (1984, Budapest) kritikákat és recenziókat ír. Budapesten él és dolgozik.

Bene Zoltán (1973, Kecskemét) Áramszünet címmel jelent meg kötete a Kortárs kiadónál. Szegeden él.

Czini Zoltán (Zenta, 1985) tanár, kritikus, közíró. Egyetemi oklevelet az Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén szerzett. 2010 óta középiskolai magyartanár Nagybecskereken.

Kollár Dávid (1993, Budapest) szociológiát tanult. A PPKE-en doktorandusz.

Fenyvesi Ottó (1954, Gunaras) József Attila-díjas költő, szerkesztő.

Mosonyi Kata Péceset él.

Iliés Renáta (1987, Marosvásárhely) Budapesten él és dolgozik.

Röhrig Eszter (1954, Budapest) idegenvezetőként dolgozik.

Korinek Janka (1997, Veszprém) az ELTE pszichológia szakos hallgatója.

Móritz Mátyás (1981, Budapest) Csepelen él.

Szabó Elvira (1985, Székesfehérvár) Budapesten él és dolgozik.

Németh András (1956, Várpalota) jogot végzett. Tartalékevolúció címmel jelent meg legutóbbi kötete. Budapesten él.

Szauer Ágoston (1963, Pápa) Szombathelyen tanár.

Csetvei Klára (1966, Gunaras) gyógypedagógusként dolgozik Groningenben, Hollandiában. Évek óta fotókat készít.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az Első Világháború veszprémi Centenárium Emlékbizottság és a Művészetek Háza Veszprém a Nagy Háború végzetes befejezését jelentő TRIANONI BÉKESZERZŐDÉS jubileumán irodalmi pályázatra hívja a fiatal szerzőket. Aki a pályázaton részt kíván venni, egy szabadon értelmezett és szabadon kezelt irodalmi igényű prózával vállalkozhat a megmérettetésre. A prózai írás témája egy, az első világháborúhoz és a Trianon témaköréhez köthető, de egyben a mai fiatalságot foglalkoztató, számára megközelíthető helyzet irodalmi feldolgozása legyen.

Pályázói szándékát minden érdeklődő regisztrációval jelezheti. Ez azt jelenti, hogy erre a felhívásra a pályázó egy igenlő választ küld itt vagy az arthouse@arthouseweb.hu címre „TRIANON” tárgymegjelöléssel.

Eligazító kiegészítés:

Készíts szépprózai művet, novellát, kisprózát, szépprózát, amely Trianonnal, illetve az első világháborúval kapcsolatos (1914-1918-1920) eseményekre emlékezik, következményeivel foglalkozik, akár személyes történeten keresztül. Helyzet-rekonstrukciók, elképzelt, de hiteles adatok alapján megírt, szerkesztett szövegek is jó eséllyel indulhatnak.

Tudnivalók:

Pályázatot 1985-ben vagy az után született személyek nyújthatnak be.

A díjazottak értékes jutalomban részesülnek, az érdemesített művek külön kiadványban jelennek meg, valamint a szerzők publikálási lehetőséget kapnak a Vár Ucca Műhely folyóiratban.

- Egy alkotó egy művel pályázhat!
- A pályaműveket digitálisan kell benyújtani (az arthouse@arthouseweb.hu címen, a tárgyban TRIANON megjegyzéssel)!
- A mű elején fel kell tüntetni a mű címét, a szöveg végén, a lap alján a szerzőt, és elérhetőségeit (e-mail, telefon).

A pályamunkákat szakavatott zsűri értékeli és dönt a díjakról.

A zsűri tagjai:

Fenyvesi Ottó, József Attila-díjas író, a Vár Ucca Műhely főszerkesztője
Perlakiné Scharf Claudia, a Veszprémi I. Világháborús Centenárium Emlékbizottság titkára, a Séd folyóirat szerkesztője
és Kilián László író, a Vár Ucca Műhely szerkesztője

Pályázattal kapcsolatos információ:

Művészetek Háza +36 88 425 204, arthouse@arthouseweb.hu – Kilián László
A pályaműveket 2020. április 5-ig, a békeszerződés hatályba lépésének 100. évfordulója előtt két hónappal, lehet beküldeni legfeljebb 7000 karakter terjedelemben.

Eredményhirdetés a századik évfordulón.

Pillanatok műve
Moments at Work

2 0 1 9 . 1 1 . 2 3 - 2 0 2 0 . 0 2 . 2 9 .

H A Á S Z K A T A L I N

VESZPRÉM
MŰVÉSZETEK HÁZA

Modern Képtár - Vass László Gyűjtemény